

que el testador declarare, sin hazer diferencia de quarta ni quinta generacion. Id est.

*Præcipimus ut cum pater aut mater auxerint quempiam ex liberis aut descendantibus legitimis ex tertio bonorum suorum vel ex quavis alia ultima voluntate, aut ex contractu inter vivos, possint eis imponere illud gravamen quod voluerint vel restitutionis vel fideicommissi, & statuere in prædicto tertio ea vincula, submissiones, aut substitutiones quas velint, modo fiant inter suos descendentes legitimis: & in eorum defectu possint facere inter suos descendentes legitimis * qui iure possint esse eorum hæredes: & in istorum defectu possint facere inter suos ascendentes: & istis deficientibus, possint constituere prædictas submissiones inter consanguineos, quibus etiam deficientibus, inter extraneos: & ut aliàs non possint imponere ullum gravamen aut conditionem prædicto tertio. Qui prædicta vincula & submissiones in prædictum augmenti tertium sive in quintum constituta præcipimus ut valeant in perpetuum, aut per tempus à testatore declaratum sine ullo discrimine quarta aut quinta generationis.*

* Puto legi debere illegitimos qui, &c.

TEXTVS XXVIII. *L. 17 tit. 16 lib. 2. nov.*

LA ley del fuero que permite que el que tuviere hijo o descendiente legitimo, pueda hazer donacion fasta la quinta parte de sus bienes y no mas, y la otra ley del fuero que assi mismo permite que puedan mandar teniendo hijos o descendientes legitimis a tiempo de su muerte la quinta parte de sus bienes, se entienda y platique, que por virtud de la vna ley, y de la otra no pueda mandar el padre ni la madre a ninguno de sus hijos ni descendientes mas de vn quinto de sus bienes en vida y muerte. Id est:

Ea lex Fori qua permittit ut qui habuerit prolem aut descendantem legitimum, possit ei donare usque ad quintam suorum bonorum partem, & non amplius: & altera Fori quoque qua permittit, ut habentes proles aut descendentes legitimis possint (eis) legare tempore mortis quintam bonorum suorum partem, sic intelligatur atque exerceatur, quòd virtute utriusque legis pater aut mater non possint legare neque in vita neque in morte ulli ex liberis aut descendantibus ultra quintam bonorum suorum partem.

LEX XXVI. XXVII. XXVIII.

NOta dispositionem harum legum, pro quarum declaratione vide omninò ea quæ dixi in leg. 17. supra eodem, vbi perfectè omnes istæ leges declarantur: idè ad ibi dicta me remitto.

TEXTVS XXIX. *L. 3 tit. 6 lib. 2. nov.*

QVando algun hijo o hija veniere à heredar, o partir los bienes de su padre, o de su madre, o de sus ascendientes, sean obligados ellos y sus herederos a traer a colacion y particion la dote y donacion propter nuptias, y las otras donaciones que ouiere recebido de aquel cuyos bienes vienen heredar: pero si se quisieren apartar de la herencia que lo puedan hazer, salvo si tal dote, o donaciones fueren inofficiosas, que en este caso mandamos que sean obligados los que las recibieren, ansi los hijos y descendientes en lo que toca a las dotes: puesto que sea durante el matrimonio a tornar a los otros herederos del testador aquello en que son inofficiosas, para que lo partan entre si, y para se dezir la tal dote inofficiosa, se mire a lo que excede de su legitima y tercio y quinto de mejoría: en caso que el que la dio podia

hazer la dicha mejoría quando hizo la dicha donacion, o dio la dicha dote, auiendo consideracion al valor de los bienes del que dio o prometio la dicha dote, al tiempo que la dicha dote fue constituyda, o mandada, o al tiempo de la muerte del que dio la dicha dote, o la prometio. demas quisiere escoger aquel a quien fue la dicha dote prometida, o mandada: pero las otras donaciones que se dieren a los hijos: mandamos que para se dezir inofficiosas se aya consideracion à los que lo dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte. Id est:

Quando filius quispiam aut filia venerit ad hereditatem aut ad diuisionem bonorum paternorum aut maternorum, aut auorum sint obligati ipsi & eorum hæredes adferre in collationem & partitionem eam dotem & donationem propter nuptias, aliàsque donaciones quas ab eo acceperint cuius bona in hereditatem capeffunt. Verum si eis libuerit hereditati renunciare eis liceat: nisi eiusmodi dos aut donaciones fuerint inofficiosa. Nam in eo casu præcipimus, ut qui eas receperint, tam filij & descendentes, quantum ad donaciones, quàm filia & earum mariti quantum ad dotes concernit, etiam si id fuerit durante coniugio, teneantur reddere cateris hæredibus testatoris id in quo fuerint inofficiosa, ut illud inter se diuidant. Et ut eiusmodi dos dici possit inofficiosa estimetur. (H. respiciatur.) id quo excedit legitimam (partem) & tertij & quinti augmentum. (H. Mejoría) modò is qui dedit, potuerit facere eiusmodi augmentum, quum fecit prædictam donationem, aut dedit prædictam dotem habito respectu ad estimationem bonorum eius qui dedit aut promisit prædictam dotem, cum ea fuit constituta aut legata, aut cum obiit is qui illam dedit aut promisit, prout ei cui promissa aut legata fuit, magis libuerit. Alia verò donaciones quæ filiis fuerint factæ præcipimus, ut, dici possint inofficiosa, habeatur respectus ad estimationem bonorum donatoris quo tempore obierit.

S V M M A R I V M.

- 1 Quibus modis accipiatur istud nomen collatio?
- 2 Quæ sit ratio inductina collationis?
- 3 Collatio an habeat locum ex testamento & ab intestato.
- 4 An teneatur filij conferre ea quæ sunt relicta in testamento?
- 5 Si filij sint inequaliter instituti, an ille qui in vita patris aliquid recepit teneatur conferre?
- 6 Quæ persona teneatur conferre?
- 7 Si auus dedit dotem vel quid aliud nepoti, patre iam mortuo, an teneatur conferre?
- 8 Filius vel filia qua renunciauit successioni patris, se postea instituat a patre, si teneatur conferre?
- 9 Inter ascendentes an habeat locum collatio?
- 10 Quæ bona sint conferenda?
- 11 An omnia bona profecticia conferantur?
- 12 An donatio ob causam conferatur?
- 13 Dos vel donatio propter nuptias, an conferatur?
- 14 An illud quod datur pro filia ingrediente in religionem conferendum sit?
- 15 Si pater donat & tradit aliquas vestes & ornamenta sponsæ vel uxori filij, si filius teneatur conferre.
- 16 An expensa quas pater vel mater fecit pro filio in studio debeant conferri.
- 17 An libri conferantur.
- 18 An pater teneatur sumptus & expensas ministrare filio studere volenti, & possit pater ad hoc per filium compelli.
- 19 Si pater soluit aliquid pro filio, redimendo eum ab hostibus, an conferatur.

Donatio ob causam

- 20 Si pater soluit pro filio pœnam pecuniam in qua est condemnatus, an conferat.
- 21 An malitia quam pater emit filio debeat conferri.
- 22 Quando confertur aestimatio alicuius dignitatis, si debet fieri aestimatio attento tempore mortis patris vel matris, vel attento tempore quo fuit quaesita dignitas.
- 23 Si est facta donatio à patre vel matre propter bene merita, an conferatur.
- 24 An lucrum quod filius acquisiuit de bonis parentum debeat conferri.
- 25 Si filius non gessit negotia patris, nec aliquid acquirat ex pecunia eius, si viuo patre surripuit vel furatus est pecunias, teneatur conferre.
- 26 Donatio simplex facta à patre, an conferatur.
- 27 In casu in quo ista donatio debeat conferri, ex eo quod pater dixit quod conferatur, an debeat dicere tempore facta donationis vel ex interuallo?
- 28 An donatio simplex in dubio censeatur data pro legitima
- 29 Si pater remittat filio in potestate vsumfructum bonorum aduentitiorum an teneatur filius fructus perceptos conferre?
- 30 Si donatio simplex prius computetur & conferatur in legitima, an in residuo videatur filius melioratus, an verò tota donatio conferatur 3. & 5.
- 31 Qua requirantur ad hoc vt habeat locum collatio.
- 32 An ille qui non vult succedere debeat conferre?
- 33 Si donatio est inofficiosa, an conferatur, licet filius vellet se abstinere ab hereditate?
- 34 Quid si pater dedit dotem immensam qua excedit legitimam, 3. & 5. an teneatur conferre, licet vellet se abstinere ab hereditate.
- 35 Quod tempus debet inspicere ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filia dicatur inofficiosa.
- 36 Qualiter & quibus remediis sit conferendum?
- 37 Ius conferendi an transeat ad heredes?
- 38 Quid sit computatio & in quibus casibus fiat?
- 39 Differentia inter collationem & computationem.
- 40 An donatio propter nuptias, vel dos, vel quid simile de sui natura computabile, computetur nepotibus in legitima.
- 41 Si auus dedit dotem vel donationem propter nuptias nepoti vel nepti viuento patre, an conferatur ab ipso patre, succedendo auo patrique suo?

L E X X X I X.

NOta singularem dispositionem huius legis in isto regno in materia collationum, quæ subtilis & quotidiana est, quam magistraliter intendo tractare. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione quæram primò quid sit collatio? secundò, quæ sit ratio inductiua collationis? tertio quæ personæ teneantur conferre, & quibus sit conferendum? quarto quæ bona sint conferenda? quinto quæ requirantur ad ad hoc vt habeat locum collatio? sexto & vltimò qualiter sit conferendum, & quibus remediis compellatur quis conferre?

Quoad primum dico, quòd istud nomen collatio variis modis accipitur in iure nostro, nam aliquando dicitur beneficij Ecclesiastici assignatio: vt in cap. fin. de institutionibus. Aliquando dicitur munerum publicorum impositio, vt in l. competit, in fin. Cod. de prescript. 30. vel 40. annorum, & in l. 1. Cod. de Episcop. & cleric. & in Authentic. de collatoribus, collat. 9. & in l. quicumque, Codic. de apochis public. lib. 10. & in lege 1. de collatione donatorum eodem, lib. 10. & in l. 1. & per totum, Codic. de collatione fundorum patrimonialium, lib. 11. & in l. 1. & per totum,

C. de collatione fundorum fiscalium, eodem lib. Aliquando accipitur pro diuisione librorum: vt in libro Authenticorum qui est diuisus in nouem collationes. Aliquando accipitur pro contributione propriorum bonorum, & de ista loquitur materia nostra & totus titulus, ff. de coll. bon. & c. de collatione & isto modo sumpta dico quod collatio est rei propriæ in commune latio pro hæreditariis portionibus diuidenda: ita probat textus in l. 1. ff. de collat. bon. ibi, vt sua quoque bona in medium conferant qui appetunt paterna, textus in l. 3. §. Iulianus ibi, nam si bona à patre relicta & emancipatorum in medium conferantur, & ita viriles partes sumantur, & c. textus in l. filia dotem, C. de collat. cuius verba sunt, filia dotem in medium ita demum conferre cogantur, textus in l. si soror eod. tit. ibi, cum bonis dotem confundi iubebit: textus in l. illam eod. tit. in fin. ibi vt commixtis huiusmodi collationibus cum bonis mortua persona, duas quidem partes nepotes vel neptes habeant, & c. & ideo dixi in definitione rei propriæ, quia si res esset testatoris vel defuncti & communis hæredum, non esset conferenda, sed diuidenda: vt in l. filia licet, Cod. de collat. & in l. certum, C. famil. hercisc. cum similibus.

Item etiam quia bona aliena non conferuntur, vt in l. ea demum, Cod. de collat. & in expresso istam definitionem, licet sic non declaratam, ponit Glossa ordinaria in rub. ff. de collat. bonor. & ibi Alber. de Rosa, & communiter Doctores antiqui, Azo, Summa C. de collat. 1. col. num. 1. Odoffr. in Rub. eod. tit. & ibi Alexand. Iaf. Phil. Decius, Curtius & moderni, Cynus in l. si emancipati, eod. tit. 1. col. num. 4. & ibi Bart. 2. col. n. 2. Bald. pen. col. in medio, Salyc. 2. colum. in fin. Corneus 7. col. num. 13. Fulg. 3. col. n. 4. Bart. in l. pater filium, ff. de collat. dotis. 1. col. num. 1. Vitalis Nemausensis in tract. de collat. in 6. vol. 1. col. num. 2.

Quoad secundum, scilicet quæ sit ratio inductiua collationis, resolutiuè dico quod de iure antiquo ratio particularis & primordialis erat, quia de illo iure filius emancipatus non succedebat patri cum filio suo & in potestate, & postea de iure prætorio inductum fuit, vt pariter succederent nulla inter eos differentia: & ex hoc resultabat maximum inconueniens & præiudicium filio in potestate, quia auferebat sibi partem successionis: item etiam quicquid ipse acquireret sibi quærebat, similiter etiam donatio sibi facta à patre statim valebat & sibi quærebat: filius autem suus & in potestate nihil sibi acquirere poterat, sed patri: & donatio sibi facta à patre non valebat, & sic filius emancipatus in successione patris erat melioris conditionis, quam filius suus in potestate, cum habebat præcipua bona quæ ipse acquirerebat, & bona sibi donata per patrem: filius verò suus & in potestate, non: vnde in recompensam huius iniuriæ & præiudicij quod ius prætorium fecit filiis in potestate, statuit & decreuit vt solus emancipatus teneretur conferre filiis in potestate ea quæ sibi non acquireret, si emancipatus non esset.

Hodie tamen cum vterque filius æqualiter succedat, vt in l. meminimus, Cod. de legit. hered. & in Authentic. de hered. ab intest. venien. §. 1. & in §. nullam verò, collat. 9. & in Authentic. in successione, Codice de suis & legitimis liberis, Vide Azeuedum in l. 3. tit. 8. lib. 5. Recopil. numer. 16. Ratio vera & vniuersalis & inductiua collationis est propter æqualitatem inter fratres seruandam, & inuidiam & discordiam inter eos euitandam: argumento textus in l. vt liberis, Cod. de collat. textus in l. illud, eod. tit. textus in l. fin. Cod. commun. vtriusque iudic. Confirmatur, quia lex positua intantum iustior & æquior est, in quantum se conformat cum lege diuina vel naturali, vt dicit S. Thom. 1. 2. 95. quest. artic. 2. sed de iure

iure diuino & naturali æqualiter defertur successio filiis: vt in Epistola Pauli, si filius: ergo heres, & Leuit. cap. 25. propè finem, & in l. inter filios, Cod. famil. hercisc. & in l. cum ratio, ff. de bonis damnatorum, & in l. scripto, versic. fin. ff. vnde liber. ergo meritò inducitur collatio, vt ista æqualitas inter eos seruetur, & reducantur ad debitam successionem de iure diuino & naturali. Confirmatur etiam autoritate Philosophi. 7. Ethicorum dicentis, quòd filij sunt æqualiter pars suorum parentum: ergo iure naturæ debent esse æquales in successione bonorum. Rursus confirmatur, quia omnes filij repræsentant personam patris, & eius persona & memoria per eos quodammodo conseruatur & perpetuatur: textus est in leg. liberorum, in fine, ff. de verborum signific. textus in l. lege 12. tabul. Codic. de legit. hered. textus in l. in fine, Codice de impub. & aliis. textus in Authentic. de nuptiis, in princip. collat. 4. ergo meritò lex positua in quantum potest debet eos reducere ad æqualem successionem bonorum patris: & in effectu istam rationem, licet certè non sic fundatam nec confirmatam, ponit Azo. in Summa, Codice de collationibus, columna secunda, numero 2. Bartolus in l. pater filium, ff. de collation. dotis, column. 1. numero 2. idem Bartol. in l. si emancipati, Codice de collat. 2. column. num. 3. & ibi Cyn. columna & questione 2. Fulgosius colum. 3. num. 4. & communiter Doctores Baldus in rubr. eiusdem tituli. & ibi notabiliter Paulus de Castro, Iason, Philippus Decius, Franciscus Curtius & communiter moderni Alexand. in lege 1. eiusdem tit. Vitalis Nemaufensis in dicto suo tractat. de collat. 2. columna numero quinto, & istam rationem ponit lex 4. tit. 15. partic. 6. Nec alicui videatur leuis & parum vrgens ista ratio inuidiæ & discordiæ euitandæ, quia imò est fortissima & vrgentissima, cum tot mala inter homines, & maximè inter fratres producat, vt autoritate & exemplis sacrae paginae comprehendere potest, vt patet Genesys capite 4. vbi habetur quod propter inuidiam Cain suum fratrem Abel interfecit: fratres enim erant, & filij Adam & Eua Cain agricola, & Abel pastor ouium, Cain obtulit Domino de fructibus terra. Abel verò de primogenitis gregis sui: & respexit Dominus ad Abel & munera eius, non vero ad Cain nec ad munera eius. Iratusque est Cain vehementer, dixitque ad Abel, egrediamur foras, cumque essent in agro consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum: & ait Dominus ad Cain, vbi est Abel frater tuus? qui respondit, nescio, nunquid custos fratris mei ego sum? dixitque ad eum, quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: nunc igitur maledictus eris super terram. Item etiam propter inuidiam fratres Ioseph eum interficere decreuerunt, licet postea non fecerunt: sed vendiderunt Ismaëlitis 20. argenteis, tum propter beneuolentiam quam pater Iacob erga eum ostendebat, cum etiam quia eis somnium quod viderat declarabat: in quo ipsi fratres intellexerunt, quòd eis ditior atque superior futurus esset; vt patet: Gen. 37. cap. vbi dicitur, quod videntes fratres eius à patre plus diligere: oderunt eum, & dixerunt: venite, occidamus eum, & mittamus in cisternam, & dicemus quod fera pessima deuorauit eum, audiens autem hoc Ruben nitentur liberare eum & dicebat, non interficiamus, sed proiicite in cisternam: & sic fecerunt & confestim viderunt Ismaëlitæ viatores de Galaad & Camelos eorum portantes aromata & resinam & stacten in Ægyptum, & extrahentes de cisterna vendiderunt eis pro dictis 20. argenteis.

Item etiam propter inuidiam facta fuit contentio inter discipulos Domini, qui eorum esset maior, vt habetur Luca cap. 22.

Ant. Gomez Leg. ad Tauri.

Item etiam cum mater filiorum Zebedai petiisset à Christo, vt vnus ex filiis eius sederet ad dexteram, & alius ad sinistram: audientes alij decem discipuli indignari sunt de duobus fratribus, vt habetur Matth. 20. cap.

Item etiam in confirmationem faciunt ea quæ de inuidia tradit & cumulat beatus Augustinus in sermone 18. ad fratres in Eremito, dicens: fratres mei desideratissimi, nolite inuicem inuidere, sed studeat vnusquisque Deo in cunctis placere: inuidia enim omnes virtutes concremat, omnia bona dissipat, omnia mala generat. Attendite, quòd ille inuidus est, qui alienum bonum suum facit, & si facere non potest, & clamat per vicos & plateas & velut canis latrat & ardet: sed primò seipsum more Phœnicis occidit: quid enim agit Phœnix, nisi quia dum se nescit ad partes calidissimas volat, ligna siccissima congregat, & lignis congregatis, alis ligna percutit & sic ignem accendit, & in eo se comburi permittit: ex quibus cineribus vermiculus nascitur, & postmodum Phœnix alius efficitur: sic & hypocrita facit, sic & inuidus agit, cunctis diebus vita sua intus & extra seipsum comburens, seipsum infestans, seipsum vulnerans & vexans. O inuide quàm paucos habens amicos? & forsitan neminem de cuius bono non doleas, & de cuius malo non gaudeas: meritò omni amico priuari debes, eo quòd de nullo amicorum bono gaudere probaris. O inuidia omni vitio peior & omni peste deterior? O inuide qui nunquam quiescere potes? an ignoras quod omnis malitia habet aliquam felicitatis umbram? sed tu ipsa inuidia nequissima pestis, tormentum sine refrigerio, morbum sine remedio, laborem sine respiratione, poenam sine intermissione, famem sine saturitate semper habere videris. O inuide, vermis mortifere, qui in hedera Iona quotidie nasceris? O ignee serpens quo populus Israël pungitur: hic est enim fratres, bruchus qui fructus terrarum depascitur: ipsa enim inuidia est illa pessima tinea, qua purpuramenta virtutum demolitur: arugo que thesaurum sapientiæ depredatur: bruchus qui terrarum vrentia comburit, quia quicquid boni operis virefcit in homine, penè pestis inuidia perdit: hec est que angelos de cælo proiecit: que hominem de Paradiso exutare compulit: que filios Israël in deserto percussit: que contra Ioseph fratres armauit; que Danielem in lacum leonum misit: que caput nostrum Cruci affixit: que Iudam suspendi fecit.

Item inuidia est illa fera pessima, que fidem tollit, concordiam dissipat, tertiam linguam multiplicat, iustitiam disperdit, & omnia mala generat. Hec est que Abel occidit: Adam oneravit: pastorem suspendit. Petrum ingulauit, dum Christum negauit: Paulum decollauit, & Ioannem: Stephanum lapidauit: Goliath prostravit: Dauid decepit: muros Hierusalem euertit: Romam depopulauit: Carthaginem destruxit: Troiam deuastauit: hæc omnia B. Augustinus, vbi supra.

Quod extende vt procedat & habeat locum, modo filij succedant patri ab intestato, modò ex testamento: quia licet de iure antiquo solùm ab intestato haberet locum collatio, vt in l. 1. 2. & quasi per totum, C. de collat. in l. 3. tit. 8. lib. 5. gloss. 1. n. 1. tamen hodie etiam habet locum ex testamento, nisi pater contrarium exprimat, textus est in Auth. ex testamento, C. de collat. cuius verba sunt, ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datorum collatio, ita demum si parens hoc designat expressim, &c. in Auth. de triente & semisse, §. illud quoque, collat. 3. quod probat argumentum à contrario sensu, quod est validissimum in iure, vt in l. 1. §. huius rei, ff. de officio eius cui mandat. est iuris. cum similibus, nisi resulter absonus intellectus vel legum correctio: vt in l. 2. Cod. de condit. in ser. in l. Conuenticulum, C. de Episc. & cleric. nisi alias lex noua nihil disponeret, vt in dicta Auth. ex testamento, Cod. de collat. secundum modernos ibi.

Sed aduertendum quia contra hoc & totam materiam

riam se offert pulchra & necessaria difficultas, nam pater habet liberam facultatem & arbitrium inter vivos, vel in vltima voluntate, relinquendi filio ex bonis suis quicquid velit: imò & cuiuslibet extraneo, dum tamen non tangat legitimationem aliorum, textus est in *l. cum queritur, C. de inoffic. testamento*, textus in *l. parentibus, eodem tit.*, textus in *Authent. unde si parens, eodem tit.*, textus in *l. 1. 2. & per totum, Cod. de inoffic. donat.*, textus in *l. filia cuius, C. familia hercisc.* ergo filius qui donationem vel liberalitatem recepit non teneatur eam conferre, sed habeat præcipuam, cum videatur à patre in ea melioratus: sed resolutiue respondeo, quod illud est verum & procedit, quando constat de voluntate patris expressè vel tacitè per aliquas vehementes & verisimiles coniecturas, de quibus infra dicitur, quòd voluit liberè donare, gratificare, & meliorare, secùs verò aliàs in casu dubio, quia tunc tenetur conferre: quia potius videtur pater anticipare debiti solutionem, & velle compensare cum legitima & debita successione, quam liberè donare & meliorare, & ita procedant iura quæ inducunt collationem.

Confirmatur etiam per textum cum materia, in *Authentic. præterea, Cod. unde vir, & uxor, & in l. si cum dotem, §. si pater, ff. sol. matr.* & ibi latè Doctores, vbi habetur quòd legatum relictum creditor, semper videtur relictum animo compensandi cum debito necessario proueniente ex legis dispositione, nisi aliud constet de voluntate disponentis.

4 Intellige tamen quod prædicti filij succedentes ex testamento, tenentur conferre donata & habita à patre in vita, non verò ea quæ sunt sibi relicta in testamento, quia illa non conferuntur sed habentur præcipua, ut in lege à patre, *C. de collationibus, & in l. filiam, la 2. eod. tit.* & iste est verus sensus & intellectus prædictorum iurium, & in specie ita declarat Paulus de Castr. in *l. 1. C. de collationib.* & Philippus Decius in *Authent. ex testamento, eod. tit. in principio*. Vide extra communem sententiam relata à Ripa in *l. 4. num. 144. ff. ad legem Falcidiam*, vbi Picus n. 66. citat Carolum Ruinum num. 18. & 23. Menchacam de success. creat. §. 30. num. 161. qui contrariam tenet, imò quod non computatur in legitimam, Corraf. in *l. filium quem habentem, num. 107. in vltima parte, C. familia herciscunda*, Covarr. qui communem sequitur in cap. Raynaldus, §. 2. de testament. num. 6. & vide de hac communi latè Matiençum in *l. 3. tit. 8. lib. 5. Recopil. gloss. num. 7.*

5 Item etiam est alia, non minus pulchra quàm subtilis difficultas, nam prædicta clarè procedunt, quando filij sunt instituti simpliciter vel æqualiter: sed quid si inæqualiter sunt instituti? an ille qui in vita patris aliquid recepit teneatur conferre? & videtur quod non, quia iam constat & apparet de intentione & voluntate patris, quòd non voluit inter eos æqualitatem seruare, & cessat ratio fundamentalis inducitur collationis, quod magis specificè probo, quia aut filius qui aliquid in vita à patre recepit est institutus in maiore parte & portione, quàm alij: & aperte & verisimiliter videtur quòd plus illum dilexit, & voluit cæteris præferre, & in bonis suis meliorare: ergo euidenter colligitur quòd donata in vita voluit liberè concedere & donare, & in eis meliorare, & per consequens non teneantur conferre: aut filius fuit in minori parte & portione institutus quàm alij, & tunc aperte etiam & verisimiliter videtur & colligitur ex mente & intentione patris habere respectum ad id quod in vita donauit, & velle illud compensare, & ideo minorem partem in testamento relinquere, & per consequens velle quòd non teneatur conferre.

Sed resolutiue respondeo quod etiam his casibus filius teneatur conferre per prædicta iura Authentica quæ simpliciter & indistinctè loquuntur & disponunt, quod ex testamento filius teneatur conferre, nec obstat superior consideratio & difficultas, quia pater benè voluit inæqualitatem seruare inter filios in ipso testamento & institutione: non verò in bonis & rebus donatis in eius vita: & æqualitas inter fratres seruanda quam iura attendunt, debet intelligi tantum quoad ipsa donata in vita, ut illa teneatur vterque filius adinuicem conferre, non quoad relicta in testamento vel vltima voluntate, nec quoad hoc ut in portionibus quæ conferuntur sit æqualitas: & certè est singularis & necessaria declaratio in materia: & in expresse ita tenet Ludouic. Roman. licet non ita fundet nec declarat in *l. si emancipati, Cod. de collat. 2. col. n. 9.* & ibi Fulg. 5. col. n. 9. Philipp. Decius in *d. Auth. eod. tit. fin. col. & quast.*

Vnum tamen est quod omnia prædicta debent intelligi quando filius succedit ex testamento vel ab intestato, titulo vniuersali tanquam hæres secùs verò si succedat titulo particulari, ut quia sit institutus in aliqua re certa, aliis fratribus hæredibus institutis vniuersaliter: vel ei legatum sit relictum quod vult acceptare, vel si ab intestato decedat pater, & in codicillis vel qualibet dispositione legatum ei relinquat: quia hoc casu non tenetur filius conferre sibi donata à patre in eius vita: quia non succedit titulo vniuersali sed particulari, & capit sicut extraneus: textus est in *l. si pater pro filia, ff. de collat. dotis*, textus in *leg. à patre, Cod. de collat.* cuius verba sunt, *à patre verbis precariis in codicillis relictum extero iure capiens filia, ad collationem vrgeri non potest*: textus in *l. ex causa, Cod. fam. hercisc.* & in expresse istam sententiam & conclusionem tanquam summè necessariam in materia tenet Alberic. de Rosa. in *l. emancipati, Cod. de collat. in 1. colum. fin.* & ibi Iason pen. colum. num. 95. Bald. in *d. l. à patre, Cod. de collat.* & ibi Angel. Paul. Roman. Alex. Fulgos. Cornicus, Iason & Lancelottus. Decius, idem Bald. vbi valde commendat in *dict. l. ex causa, C. fam. hercisc.* & ibi Ann. Paul. & communiter Doctores.

Ex quo subtiliter posset quæri si filij sunt instituti in diuersis rebus certis, qui habentur pro vniuersaliter institutis, & æquales partes debent habere, licet res sint diuersi valoris: ut in *l. quoties, §. si duo, ff. de hered. institut.* & traditur plenè in *l. 1. §. si ex fundo, eod. tit.* an tunc ille qui in vita aliquid à patre recepit teneatur conferre? & videtur quòd non: quia ex ipsa vera & propria institutione defuncti sunt particulares successores in certis rebus: vnde licet iuris fictione & dispositione videantur instituti vniuersaliter, tamen illud est verum quoad alia bona hæreditaria diuidenda: non verò quoad inducendam collationem in rebus in vita donatis.

Sed hoc non obstante ego teneo contrarium, imò, quòd teneatur conferre, quia iam succedunt filij vniuersaliter & in omnibus, & per omnia habentur pro vniuersaliter hæredibus quoad extrinsecos effectus, licet quoad ipsam rem videatur legatarius, argumento textus cum materia in *dicta l. 1. §. si ex fundo, ff. de hered. institut.* & in *d. l. quoties, §. si duo, eod. tit.* & in *l. quoties, C. eod. tit.* & vtrouique Bart. & communiter Doctores.

Quoad tertium, quæ personæ teneantur conferre, & quibus sit conferendum, dico ponendo regulam & conclusionem generalem: quòd omnes descendentes, quibus ab intestato debetur legitima, conferunt inter se succedendo ascendentibus, nulla differentia facta sexus vel gradus, emancipationis vel patriæ potestatis: & nulla alia persona tenetur conferre,

conferre, vt infra clariffimè apparebit: textus est capitalis & expreffus in *l. vt liberis, Cod. de collat.* cuius verba funt, *vt liberis tam masculini quam foeminini sexus. siue iuris sui vel in potestate constitutis, quocumque iure intestata successione aqua lance parique modo prospici possit, &c.* textus in *l. illud, §. eod. tit.* & in expreffo istam regulam & conclusionem ponit Bald. in *l. si emancipati, Cod. de collat. 2. col. in fin. versitem potes notare,* & ibi Paul. de Castr. 2. col. num. 2. dicens perpetuò mente tenendam, quia illuminat totam materiam collationum. Philippus Decius 6. col. num. 9. qui reputat singularem. Ex quo primò infero quòd filius suus & in potestate, confert filio suo & in potestate. Secundò infero quòd filius suus & in potestate confert emancipato. Tertio infero quòd filius emancipatus confert filio suo & in potestate. Quarto infero quòd filius emancipatus confert filio emancipato, licet de iure antiquo contrarium esset dispositum, vt *leg. emancipati, eodem tit.* Quintò infero quòd filius nec suus nec emancipatus descendens ex linea materna confert alteri filio vel descendenti ex ea, quando de eius successione tractatur. Sextò infero, quòd filius adoptatus ab auo, proauo, vel alio ascendente, cum efficiatur suus & in potestate eius ab intestato & ex testamento, sibi debeat legitima: vel adoptatus ab extraneo cum efficiatur tantum suus ab intestato, vt in *l. cum adoptinis, C. de adoption. confer.* ita probat textus in *l. 1. §. is quoque, ff. de collat. bonor.* textus in *l. 2. ff. de collat. dotis,* & tenet Bart. in *l. pater filium, eod. tit. de collat. dotis, 2. col. in fin.* Paul. de Castr. in *l. si emancipati, propè finem, C. de collat.* Confirmatur, quia filius adoptiuus quoad omnia habetur vt filius legitimus & naturalis, & habet eadem iura: textus est in *§. adoptiuus, Instit. de exhered. liber.* cuius verba funt, *adoptiuus liberi quandiu sunt in potestate patris adoptiuus, eiusdem iuris habentur cuius iuris sunt ex iustis nuptiis procreati.* Septimò infero quòd filius legitimus confert, quia est filius & descendens, & debetur ei legitima & efficitur suus: ita probat textus in *Auth. quib. mod. natur. eff. sui in rubr.* & in toto titulo maximè in *§. quoniam varia, & §. quo modo,* textus in *Auth. quib. mod. natur. eff. legitimi, §. igitur licentia, & §. igitur,* textus in *§. quibus, Instit. de hered. que ab intest. defert.* textus in *Auth. de incest. nupt. §. dubitatum, collat. 2.* textus in *l. cum quis, in fin. C. de natur. liber.* & in expreffo quod efficiatur, suus, tenet Bald. in *l. eam quam, C. de fideicommiss. 1. col. in fin.* quod dictum reputat vnicum & singul. Iason in *l. qui se patris, C. vnde liber. 4. col. & in l. 2. ff. de vulgar. & pupill. 4. col. num. 20.* ex quo etiam inferitur quod transmittit & potest institui coram duobus testibus, vt in *l. hac consultißima, §. ex imperfecto, C. de testam.* ita Bald. in *cap. de causis, fin. col. de offic. de legat.* quod est singul. & non alibi secundum Iaf. in *d. l. 2. de vulgar. & pupill.* Octauò infero, quòd si auus dedit dotem vel donationem propter nuptias, vel quid aliud de sua natura conferibile, filio vel filia: & talis filius vel filia decedat in vita patris, nepos vel neptis, vel nepotes vel neptes ex eo vel ea tenentur conferre, succedendo ipsi auo cum patruis vel auunculis, amitis vel materteris cum aliis nepotibus ex altero filio, vel filia, sicut pater vel mater eorum defunctus vel defuncta tenebatur conferre: & similiter è contra alij conferunt eis, sicut patri vel matri eorum prædefunctis erat conferendum: cuius ratio est quia cum tales nepotes succedant repræsentatiuè loco & portione parentum defunctorum, meritò est eis conferendum: textus est in *l. si nepotes, ff. de collat. bon.* textus capitalis & expreffus in *l. illam, vers. talem, C. de collat.* cuius verba funt, *talem igitur subtilem disputationem amputantes præcipimus tam filios quam filias defuncta persona dotem, & ante nuptias do-*

Ant. Gomez ad Leg. Tauri,

nationem à parentibus sibi datam conferre nepotibus mortua persona, quam eisdem nepotes vel neptes patruis suis aut auunculis, amitis etiam & materteris, dotem vel ante nuptias donationem matris vel sui patris, quam pro eo vel ea mortua persona dedit similiter conferre. Confirmatur, quia ius collationis tam actiuè quam passiuè transmittitur ad hæredes, vt infra dicetur, *fin. quest.* Nonò infero quòd si auus dedit dotem vel donationem propter nuptias, vel quid aliud de sui natura conferibile nepoti vel nepti patre iam mortuo, indistinctè tenetur conferre, modo succedat cum patruis vel auunculis, amitis vel materteris, modò cum aliis nepotibus ex alio filio mortuo: quia ei debetur legitima, & iam videtur auus dedisse ex causa & ratione successione quam sperabat in bonis aui licèt debeat succedere repræsentatiuè ex persona patris prædefuncti: ita probat textus in *l. quoniam nouella, Cod. de inoffic. test.* & ibi communiter Doctores textus in *l. vt liberis, Cod. de collat.* quod est verum & procedit, nedum quando est vnicus nepos vel neptis ex filio vel filia mortua, qui vel quæ dotem vel donationem recepit verum etiam si plures: quia semper omnes succedunt repræsentatiuè loco filij vel filia prædefunctæ sed postea inter eosdem fratres confertur ab ipso recipiente: & in effectu ita tenet Glossa ordinaria in *l. illam, Cod. de collat. in verbo, mortua,* quæ sic debet intelligi, & ibi tenet Cyn. Alber. Bald. Angel. Roman. Paul. Alex. & Iaf. & in effectu ita tenet Bart. & in hoc debet resolui sua distinctio in *l. si emancipati, eod. tit. 3. col. num. 6.* Idem Bart. in *l. 1. §. si sit, ff. de collat. dotis.*

Decimò infero quòd si pater instituat filium & nepotem vel nepotes, ex eo quod inter eos non habet locum collatio cum nepoti vel nepotibus non debeat legitima filio præcedente, sed succedunt tanquam extranei: similiter etiam inter eosdem nepotes non habet locum collatio si vni in vita donauit plusquam alteri: vnde si fortè pater instituat filium in sua legitima: & nepotes ex eo vniuersaliter non tenentur inter se conferre quod est singulare, & in expreffo ita tenet Bald. in *l. si emancipati, C. de coll. 2. col. in fin.* & ibi Paul. 2. col. num. 3. Alex. 3. col. versic. per prædicta, Iason. 8. col. num. 32. & alij moderni: licèt Salyc. valdè dubitet & relinquat cogitandum.

Vndecimò infero, quòd si filius vel filia renuntiavit successioni patris vel matris cum iuramento, licet ex hoc reputetur extraneus, & sibi non debeat legitima, nec possit dicere testamentum nullum, nec agere quærela per textum in *cap. quamvis pactum de pactis, in 6.* & argumento textus in *l. 1. §. si filius, ff. de suis, & legit. hered.* textus in *l. Gallus per totam legem, ff. de liber. & posthum.* textus in *l. posthumorum, ff. de iniust. rupt.* textus in *l. cum queritur, Cod. de inoffic. testam.* & tenet Bart. in *l. 1. §. qui habebat, ff. de bonor. possess. contra tabul. 2. col. num. 6.* Bald. in *l. filio præterito, ff. de iniust. rupt. fin. colum.* Paul. de Castr. in *l. qui superstitis, ff. de acquir. hered. 2. colum.* Cuman. in *l. si filius qui in potestate, ff. de liber. & posthum. 9. col. num. 18.* & ibi Iason 2. colum. num. 10. tamen si à patre vel matre instituantur quod potest fieri, & filius vel filia tunc licèt & absque periurio & relaxatione capit, vt tenet Bald. in *l. pactum, C. de collat. 2. col. 3. quest.* & ibi Doctores. Idem Bald. in *l. final. C. de pactis, 4. colum.* & ibi moderni Ioann. de Imol. & Aretin. in *l. qui superstitis, ff. de acquir. hered.* Dominicus in *dicto cap. quamvis pactum, fin. col.* & ibi Georg. Natan. 4. colum. Roman. in *l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbor. oblig. 8. colum.* & ibi alij Doctores imò tali casu efficitur suus, & habet iura suitatis & transmissionis, quæ amiserat per renuntiationem, ac si nunquam renuntiasset: ita probat textus singularis & vnicus in

l. qui alien. §. interdum, ff. de acquir. hered. vbi habetur quòd licet nepos natus ex filio exheredato non sit suus auo, quia pater eum præcedit in gradu, tamen si instituat ab ipso auo statim efficitur suus & necessarius: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. & reputat mirabilem Bald. & dicit vnicum Paul. de Cast. & alij Doctores dicit etiam vnicum Socin. in l. si filius qui patri, ff. de vulg. & pupil. 10. col. tamen dico & teneo quòd isto casu teneretur filius vel filia conferre, quia concurrunt necessaria & requisita in materia collationis cum sint filij, & iam eis debeatur legitima ex testamento & institutione patris vel matris.

Item etiam quia per institutionem tollitur illa priuatio successionis & reducitur filius vel filia ad pristinum ius quod habebat.

Item quia non debet esse melioris conditionis quam alij filij vel nepotes: ergo teneatur conferre ex quo etiam sub infero, quòd extantibus masculis filia non succedat & instituat à patre vel matre tenetur conferre: licet contrarium teneat Alex. in l. si emancipati, 3. col. num. 8. prædicta motiua non allegando nec considerando quem ibi reprobat Iaf. 8. col. num. 33. & melius 9. col. versic. circa verò illationem, & in hoc residet ibi Curtius 9. col. num. 32.

9 Duodecimò infero, quòd filij naturales tantum non conferunt, cum eis non debeatur legitima modò succedant soli inter se, modò cum aliis legitimis per dictam regulam.

Decimotertiò & notabiliter infero & quæro an inter ascendentes & succedentes descendentes habeat locum collatio; & videtur quòd sic. Primò quia sicut descendentes succedunt ascendentes: ita è conuerso ascendentes succedunt descendentes & eis debetur legitima: textus est in l. pater filium, ff. de inoffic. testam. textus in lege nam & si parentibus, eod. tit. textus in l. fin. Cod. ad Tertull. textus in l. fin. Cod. comm. de success. textus in Auth. defuncto, Cod. ad Tertull. textus in Auth. de hered. ab intest. venien. §. si igitur defunctus, coll. 9. Secundò quia sicut filij vel descendentes præteriti vel iniuste exheredati possunt rumpere testamenta ascendentes: ita è conuerso ascendentes possunt rumpere testamenta filiorum & descendentes: textus est in d. l. nam & si parent. ff. de inoffic. test. textus in l. filiam, & in l. cum filium, C. eod. tit. Tertio quia sicut de legitima filiorum & descendentes tollitur ipso iure grauamen, vt in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam. ita de legitima ascendentes ita Glossa notab. ordinaria in l. Panthonius, ff. si à parent. quis fuer. manumis. gloss. in Auth. de her. & fal. §. si verò expressim, collat. & ibi Bart. & DD. & latè Roder. Suar. in repetitione d. l. quoniam in prioribus. fol. 44. 16. ampliatione. Quarto quia sicut alimenta debentur filiis & descendentes, ita è conuerso alimenta debentur ascendentes: textus est in l. si quis à liberis, §. parens, ff. de liber. agnos. textus in l. non quemadmodum, eodem tit. textus in Auth. licet, in fin. Cod. de natur. liber. Quintò quia dispositio simpliciter loquens & aliquid disponens circa filios vel descendentes legitimos vel naturales tantum extenditur vt habeat locum in ipsis ascendentes: textus est singul. & valdè notab. in Authent. quibus mod. natur. efficitur sui, §. de nepotibus, collat. 7.

Sextò facit hodie l. 6. supradictis legib. Tauri, quæ simpliciter & absolutè vult quòd eodem modo quòd descendentes succedunt ascendentes: ita & eodem modo ascendentes succedunt descendentes: sed inter descendentes habet locum collatio, ergo etiam inter ascendentes: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet solus Angel. de Perus. vt in l. vt liberis in fine, Cod. de collation.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam

sententiam, imò quòd inter ascendentes non habeat locum collatio: vnde si pater & mater succedant filio & pariter concurrant, vel his deficientibus succedant alij ascendentes qui sint in æquali gradu, & vnus eorum habeat aliquam donationem à filio, vel filia, vel descendente, non tenetur conferre ab intestato nec ex testamento. Primò, quia solum inter descendentes quibus debetur legitima est inuenta collatio, & non inter alios: ita apertè probant iura antiqua & noua de ista materia loquentia. Confirmatur quia collatio est de genere prohibitorum, vbi nunquam teneatur quis conferre nisi in lege caueatur: textus est in lege illam, Cod. de collat. ibi, eo quòd nulla institutio super huiusmodi collatione posita est: & ibi notat & commendat Fulg. 1. col. & Iaf. 2. col. num. 5.

Secundò & quidem subtiliter quia de iure antiquo Digestorum & Codicis quo fuit inuenta collatio, pater solus succedebat filio si erat suus & in potestate, exclusa matre & omnibus aliis, non iure hæreditario sed iure patrio: quia occupat omnia bona eius iure peculij, modò essent bona profectitia, modò aduentitia: quia omnia quærebantur patri ratione patriæ potestatis, modò essent bona castrensia vel quasi, modò profectitia vel aduentitia textus formalis & expressus in leg. 2. ff. de castrensi peculio, & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores antiqui: si verò filius erat emancipatus, similiter pater ei succedebat in omnibus bonis exclusa matre & aliis personis si contracta fiducia eum emanciparet, si verò non emanciparet contracta fiducia, succedebat de iure prætorio: postea verò decisum fuit, quòd semper ceteretur emancipatus contracta fiducia, textus est in l. 2. obiicitur, ff. ad Tertull. textus in l. si ad patrem, ff. de suis, & legit. hered. textus in l. 2. C. ad Tert. textus in l. fin. ab eo. Cod. de leg. hered. textus in l. fin. Cod. de emancip. liber. textus in l. 4. C. de legit. tutela, textus in §. præferuntur, Instit. ad Tert. textus in §. fin. Instit. de legit. agnat. success. si ergo solus pater succedit nec concurrat cum eo alia persona, sequitur quòd non reperitur cui debeat conferre: neque obstat quòd hodie de iure nouo Codicis & Authenticorum ascendentes succedunt descendentes iure hæreditario, sicut è contra descendentes succedunt ascendentes, & pariter vocantur pater & mater, & post eos alij ascendentes qui sunt in pari gradu, textus est in l. 3. C. de bonis qua liber. text. in l. fin. C. comm. de success. text. in l. fin. C. ad Tert. text. in Auth. defuncto, eod. tit. text. in Auth. in successione, C. de suis, & legit. liber. textus in Auth. de heredib. ab intest. venien. §. si igitur defunctus, collat. 9. & idem expressè disponit lex 4. tit. 13. 6. part. clarius & expressius lex 6. supra his legib. Tauri. quæ formaliter & genericè vult quòd ascendentes sint legitimi hæredes descendentes ex testamento & ab intestato, seruata gradus prærogatiua, sicut è contra: quia respondeo quòd est verum & procedit respectu ipsius successionis & hæreditatis, ordinis, & gradus, non verò quoad qualitatem succedendi, quia inter eos non habet locum collatio sicut nec de iure antiquo, licet inter descendentes benè habeat locum. Confirmatur, quia etiam hodie stante isto iure nouo & lege 6. Tauri, inter ascendentes non habet locum transmissio, nec repræsentatio, nec aliæ qualitates quæ dantur in descendentes, vt dixi in d. l. 6. Tauri & latius in materia successionis.

Secundò pro hac sententia & conclusione facit mea noua & subtilis ratio, quia quandò pater vel ascendens donat vel tradit aliquid filio vel descendenti, tam ipse quam lex præsumit quòd filius vel descendens naturaliter debet superuiuere: imò hoc est votum & propositum parentum: per consequens videtur dare vel soluere animo compensandi cum legitima

legitima quam ei debet in suis bonis : & non est intentio patris liberè & absolutè donare. Et confirmatur, quia quando alia præsumptio potest colligi non est præsumenda donatio, vt in *lege cum in debito, de prob. cum similib.* vnde meritò filius vel descendens tenetur conferre, sed quando filius vel descendens aliquid donat vel tradit patri vel ascendenti, non præsumit ipse nec lex quòd filius donator præmoriatur : & ideo non videtur sibi dare vel tradere animo compensandi cum legitima quam non præsumit sibi obuenire : vnde meritò non habet locum collatio, argumento text. in *l. scripto vers. fin. ff. vnde liberi.* cuius verba sunt, *non sic parentibus liberorum, vt liberis debetur hereditas cum parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittat, liberos natura simul & parentum commune votum :* textus in *l. cum ratio. ff. de bonis dam.* textus in *l. nam & si parentib. ff. de inoffic. test.* textus in *l. liberorum ff. de verb. signif.* & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet certè non sic fundatam nec declaratam, tenet Petr. de Bellapet. in *Authen. ex testamento. C. de collat. pen. colum. in fine.* Cuius in *l. si emancipati, eod. tit. fin. col.* & ibi Bald. 3. col. num. 3. Paul. 2. col. num. 2. Alex. 2. col. num. 5. Iason. 5. col. num. 27. Philippus Decius 5. col. num. 8. Curtius 6. colum. n. 27. Roman. 2. col. Lanceus 2. colum. Bald. in *l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. 1. col.* & sentit Bartol. in *l. pater filium. ff. de collat. dot. fin. col. versic. ultimo, num. 8.* & vbi dicit quòd solum inter descendentes habet locum collatio & non inter alios. Vitalis in *suo tract. de coll. 2. q.* Decimo quartò infero, quòd inter consanguineos collaterales non habet locum collatio, ita apertè probatur ex superioribus : & in expresso ita determinat Gloss. singularis, & ordiuaria : in *l. 1. C. de legit. hered. in gloss. fin.* & ibi notat & commendat Bald. Ang. Fulg. Corneus, & Ioann. Fab. in Breuiario : & illam Glossam reputat singul. Alber. in *rubric. ff. de collat. bonor. 2. col. in medio :* reputat etiam singul. Iason. in *l. si emancipati. C. de collat. 5. col. num. 27.* & ibi tenet Cinius, *fin. col. pen. quest.* Bald. 3. col. numer. 3. Paul. 2. col. num. 2. Rom. 2. colum. num. 6. Fulg. *fin. col. num. 4.* Philippus Decius 5. col. num. 7. & communiter alij Doctores Bart. in *dicta l. pater filium fin. col. versic. ultimo. n. 8.* Decimo quinto infero, quòd inter extraneos succedentes ex testamento non habet locum collatio per prædictam regulam, iura & rationes inconuincibiles, & similiter inter filios & extraneos simul in testamento institutos cessat collatio : & in expresso ita tenet Gloss. ordin. in *dict. l. si emancipati. C. de collat. in gloss. 1.* & ibi Bart. *fin. col. num. 10.* Alb. 1. col. Bald. 3. col. num. 3. Ang. 2. col. Roman. 2. col. num. 5. Fulg. *fin. col.* Alex. 2. col. in *med.* Paul. 2. col. num. 2. Ias. 5. col. num. 25. Corn. 9. col. Curtius 5. col. num. 24. Philippus Decius 4. col. num. 8. Gloss. in *l. fin. Cod. commun. vtriusque iudic. in verbo omnimodo.* iuncto textu & ibi communiter Doctores Gloss. in *auth. de trien. & semis. §. illud quoque in verbo omnino. collat. 3.* & ibi Bartol. & Doctor. idem etiam tenet Bart. in *l. pater filium. ff. de collat. dotis. fin. colum. 5. quest.*

10 Quo ad quartam principalem, scilicet quæ bona sint conferenda? dico, proponendo regulam & conclusionem generalem, quòd illa tantum bona conferuntur quæ sunt prouenta filio vel descendenti, de substantia eius ascendens, de cuius successione tractatur : non verò de alia : & in expresso istam regulam & conclusionem ponit textus in *l. quoniam nouella. C. de inoffic. test. in fin. ibi, si ex substantia eius profecta sit, de cuius hereditate agitur :* & ibi communiter Doctor. textus in *l. vt liberis. ver. vt in diuidendis. Cod. de collation.* cuius verba sunt, *vt in diuidendis rebus ab intestato defuncti parentis, cuius de hereditate agitur, eadem dos vel ante nuptias donatio ex substantia eius profecta conferatur :* & ibi communiter Doctores.

Ans. Gomez ad leg. Tauri

Idem tenet Matiençus in *leg. 3. titulo 8. libro 5. gloss. 1. numero 4. per leg. 5. titulo 15. part. 6.* Ex quo primo inferitur, quòd bona castrensia vel quasi, quæ filius acquirit in castris vel ex aliquo officio aut salario publico : vel ex largitione & beneficio principis, cum reputetur castrense vel quasi, non conferuntur : textus est in *leg. 1. §. nec castrense. ff. de collat. bonor.* textus in *l. filia licet. Codic. de collat.* textus in *l. fin. Cod. de inoffic. testam.* textus in *l. cum multa. Cod. de bonis qua liberis.*

Ex quo subinferitur, quòd illud quòd pater vel ascendens dedit vel donauit filio eunti ad castra vel in seruitutem & palatium Regis, non conferitur, cum reputetur castrense peculium : & in terminis ita probat textus in *l. castrense peculium. ff. de castren. pecul.* & tenet Bart. in *d. l. 1. §. nec castrense. ff. de collat. bonor. 2. col.*

Secundò inferitur & magis genericè, quòd bona aduentitia quæ filius ex proprio labore vel industria, vel ex alia qualibet persona acquirit, non conferuntur : quia non processerunt ex substantia eius de cuius successione tractatur : textus est formalis & expressus in *l. fin. C. de coll.* cuius verba sunt, *vt enim castrense peculium in commune conferre in hereditate diuidenda ex prisca iuris auctoritate minimè cogebantur : ita & alia res, qua minimè parentibus acquiruntur, proprias liberis manere censemus :* & ibi commun. Doctor. superest igitur vt sola bona profectitia conferantur, quæ proueniunt ex propria substantia eius de cuius successione tractatur : & ex ista ratione dicuntur in hac materia profectitia : modo proueniant à patre vel eius linea modo matre vel eius linea. vt in *d. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. & d. l. vt liberis. de coll.*

Sed quia non omnia bona profectitia quæ proueniunt ex persona & substantia eius, de cuius successione tractatur conferuntur, idèd adhuc oportet insistere & cognoscere quæ bona profectitia conferantur, vnde dico quòd sit secunda regula & conclusio, quòd omnia illa conferuntur quæ in legitimam computantur : textus est in *leg. illud. Codic. de collat.* quòd declaro sic : nam de iure antiquo filius exheredatus, vel pro exheredato habitus cui minus legitima in testamento erat relictum, agebat querela inofficiosi : textus est in *l. cum queritur. C. de inoff. test. cum similibus,* hodie tamen de iure nouo est inuentum & decisum, quòd si in testamento patris vel matris aliquid sit relictum filio, non possit rumpere vel annullare testamentum per querelam, vel contra tabulas, vel aliud iuris remedium, sed debet agere ad supplementum contra hæredes scriptos, vt sibi suppleatur integra legitima, ac si in ea esset institutus : textus est in *l. omnimodo. C. de inoffic. testam.* & ibi commun. Doct. & tunc tenetur filius in prædicta legitima computare illa bona quæ habuit in vita à patre vel matre, de cuius successione tractatur, vt sibi non fiat aliud supplementum, modò dicit prædicta regula, quòd omnia illa quæ computantur filio in legitima factò testamento, vt excludatur à querela, vel à iure agendi ad supplementum, tenetur conferre si succedat ab intestato vel ex testamento, quando simpliciter fuit institutus : nisi in casib. in quibus in contrarium reperitur decisum : & iste est verus sensus & declaratio ad d. regulam, Pulchrum tamen dubium est si pater vel mater instituat filium simpliciter in legitima, an teneatur conferre ea quæ ab eis recepit in vita quæ alias de sui natura sunt conferenda? & videtur quòd non : quia pater vel mater videtur ei relinquere integram legitimam sine eo quòd teneatur aliquid conferre.

Sed contrarium est dicendum, imò quòd etiam hoc casu teneatur conferre : ita tenet singulariter & originaliter Iacob. de Aret. in *l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut.*

ff. solut. matrim. & ibi moderni Baldus in l. quoniam. in prioribus. C. de inoffic. test. 2. col. num. 6. Paul. de Cast. ubi reputat sing. in l. quoniam nouella. eod. tit. 1. col. & ibi Sall. fin. col. & q. lason. 2. col. num. 4.

Sed quia adhuc per istam regulam non perfecte cognoscimus particulariter & in specie quæ sint illa bona profectitia quæ conferantur, ideò condescendo ad aliam particularem & magis specificam regulam & doctrinam : & dico sic quod aliqua est donatio ob causam necessariam vtilem, vel piam, & filius vel descendens recipiens tenetur conferre, quia non videtur facta ex mera liberalitate, sed motus vel compulsus ex illa causa, & per consequens videtur facta animo compensandi : alia verò est donatio pura, mera & simplex, sine fomento alicuius causæ : & illa non confertur, quia procedit ex mera & absoluta liberalitate, & non pender ab aliqua alia causa, & per consequens non videtur facta animo compensandi : & in expresso istam regulam & conclusionem, probat textus in *Auth. ex testamento C. de collationibus*. cuius verba sunt *ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datorum collatio, ita demum si parens hoc designauit expressim*. ergo à contrario sensu, si parens nihil dixit, bene fit collatio dotis & aliorum datorum : & in quantum dicit textus & aliorum datorum, debet intelligi similitudini doti, scilicet ob causam. quia dictio *alius, alia, aliud*, est repetitiua similitudini : vt est Gloss. iuncto text. in *l. si fugitiuus. Codice de seruis fugitiuis & libertis, & ceteris in gloss. final.* & ibi communiter Doctores : ergo aperte colligitur ex illo textu prædicta mea regula & conclusio, quod donata ob causam conferantur : & donationes simplices non probat etiam textus in *l. prima. ff. de donat.* cuius verba sunt, *donationes quam plures sunt, dat aliquis ea mente vt statim vellet accipientis fieri, nec villo casu ad se reuerti : & propter nullam aliam causam facit, quam vt liberalitatem & munificentiam exerceat* : hæc propriè donatio appellatur : textus in *l. cum multa, versic. final. Cod. de donat. ante nuptias*, cuius verba sunt, *sancimus itaque omnes licentiam habere donationes mulieribus dare propter dotis donationem, vt non simplices donationes, sed propter dotem & propter nuptias facta* : textus melior cæteris in *l. illud in fine. Cod. de collation.* vbi habetur quòd donatio simplex non confertur nisi in duobus casibus quos ibi ponit text. ergo donatio ob causam regulariter confertur : & in expresso istam regulam & conclusionem ponit Bald. in *l. omnimodo §. imputari. Cod. de inoffic. testamento final. colum. num. 8.* lason. in *l. quoniam nouella. eodem titulo prima columna numero tertio.* Carolus Ruinus in *l. in quam ff. ad legem Falcidiam 12. colum. num. 33.* & ista est vera & concludens ratio, licet Petrus de Bell. pert. in *l. omnimodo §. imputari fin. colum. in fin. Codice de inoffic. testam.* dicat quod ratio est, quia prædictæ donationes ob causam communiter continent magnam quantitatem, & sic partem hæreditariam donationes verò simplices regulariter continent modicam quantitatem & non partem hæreditatis.

Ex quibus resolutiuè primò infero in materia, quòd dos data filia vel descendenti debet conferri, vt suprà latè dictum est : iuxta quod tamen potest quæri, si res vel fundus fuit datus in dotem, æstimatus ea æstimatione quæ facit emptionem, an debeat conferri ipsa res, vel fundus vel æstimatio & videtur quod res vel fundus prout extat tempore mortis, vt in *l. eadem. & l. illud. Cod. de coll.* sed teneo contrarium, imò quòd solum æstimatio, modo valor fundi creuerit, modo non : quia illa tantum videtur data in dotem. argumento text. in *l. quoties. C. de iure dot. cum materia. in l. æstimata. & in l. si æstimatis. ff. solut. matrim.*

Secundò infero quòd donatio propter nuptias vel

ante nuptias, vel sponsalitia largitas, vel arrha, quam pater vel mater dedit pro filio descendente, debet conferri, quia censetur donatio facta ob causam matrimonij, sicut ipsa dos : text. est in *l. vt liberis. C. de collat. textus in l. illud. eod. tit. textus in l. illam. eod. tit. text. in Auth. ex testamento, eod. tit. text. in l. quoniam, nouella. C. de inoffic. test.*

Tertio infero, quod illud quod pater vel mater dedit pro filia vel descendente ingrediente religionem debet conferri : quia dicitur vera dos & filia dicitur nupta Christo : & valet argumentum de matrimonio carnali ad spirituale, vt in *cap. 2. de translatione episcopi. & in c. in presentia de probat. & in Auth. nisi rogati. C. ad Treb. cum similib.* & in expresso ita tenet Bart. in *l. 1. §. si parens. ff. si à parent. quis fuer. manumis.* Bald. ibi vbi valde commendat, in *l. quoniam nouella. Cod. de inoffic. test. fin. col. & question. Ioan. de Imol. in l. in quartum. ff. ad l. Falcid. & ibi Paul. & Alex. 12. col. num. 24.* Confirmatur, quia sicut pater tenetur filiam dotare, ita etiam tenetur dotem sibi dare religionem intrando : ita notabiliter tenet Bald. in *lege fin. Cod. de dotis promissione & nuda pollic. 3. col. num. 5.* & ibi alij Doctores.

Item confirmatur : quia sicut bona subiecta restitutioni possunt alienari pro dote vel assignatione quam quis præstat vel promittit pro ingressu religionis, ita sing. Bart. in *Auth. res qua. C. commun. de leg. 2. col.* & ibi Bald. & communiter Doctores.

Quartò infero, quod si pater donat & tradit aliquas vestes & ornamenta sponsæ vel vxori filij secundum qualitatem & conditionem eius, & secundum consuetudinem patriæ, cum talis donatio valeat & censetur ob causam matrimonij, & facta contemplatione filij tanquam si ipse filius donaret, modo soluto matrimonio debeant redire ad filium, modo debeant remanere penes sponsam, vel vxorem per osculum, vel copulam, vel mortis confirmationem, secundum ea quæ notantur in *l. sed si plures, §. in arrogato. ff. de vulgar. & pupillar. & in l. cum plures. §. final. ff. de administrat. tutor. & in penultim. §. seruum. ff. soluto matrimonio. & in l. tertia. infra his legibus Tauri*, quòd tales vestes & ornamenta conferuntur ab ipso filio, cum eius causa & vtilitate sit facta donatio : quod extendo etiam si prædictæ res sint iam consumptæ vel deterioratæ quia confertur æstimatio, quia videtur filius factus locupletior.

Quintò infero & quæro, an sumptus & expensas quas fecit pater tempore nuptiarum pro filio vel filia in conuiuio vel festiuitate nuptiarum teneatur filius vel filia conferre : & videtur quod sic : quia sunt factæ ob causam matrimonij sicut donationes præcedentes : sed teneo contrarium, imò quod non tenetur conferre, quia illi sumptus & impensæ pertinent ad ipsum patrem & eius honorem : argumto textus iuncta Gloss. ordin. & commun. opin. & in expresso ita Bart. in *l. 1. §. nec castrense. ff. de collation. honor. 4. col. num. 9.* Baldus in *Auth. ex testamento. C. eod. tit. penult. col. numer. 12.* Vitalis Nemausensis in *tractat. de collat. 22. quest.*

16. Sextò infero & quæro an expensæ quas pater vel mater fecit, & expendit pro filio in studio debeant conferri ? & videtur quod sic.

Primò quia est donatio ob causam per quam pater vel mater mouetur ad donandum : non verò est simplex ex mera liberalitate procedens : ergo debent conferri.

Secundò quia debitum ex causa dotis & causa studij æquiparantur, vt tenet & fundat Bart. in *l. 1. ff. solut. mat. in finalibus verbis* : & ibi Bald. Ang. & communiter moderni, præcipuè Ias. *final. col.* Ex quo inferitur quod sicut valet donatio causa dotis, ita valet causa studij,

studij, ergo benè sequitur quod sicut vna confertur, conferatur alia.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum imò quòd prædictæ impensæ non conferuntur.

Primò quia sunt factæ pro alimentis, & alimenta non conferuntur, quia debentur filio ex necessitate; vt in *l. si quis à liberis*, ff. de liber. agnoscend. cum similibus.

Item etiam quia reperiuntur consumptæ tempore mortis patris, & non dicuntur extare & per consequens non possunt conferri, argum. textus in *l. ea demum*. C. de collat.

Secundò quia donatum, vel acquisitum causa studij & literatum censetur quasi castrense, vt in *l. fin. C. de inoffic. testam.* & ibi Gloss. ordin. & commun. opinio sed castrensi vel quasi, non conferuntur vt in *l. 1. §. castrense*, ff. de collation. honor. & in *l. fin. C. de collat.* ergo nec ista, & in expressio istam sententiam & conclusionem probat textus singularis in *l. qua pater* ff. fam. hercisc. cuius verba sunt, *qua pater filio emancipato studiorum causa peregrè agenti subministravit, si non credendi animo pater misisse fuerit comprobatus, sed pietate debita ductus in rationem portionis qua ex defuncti bonis ad eundem filium pertinuit computari equitas non patitur*, per quem ita tenet & ibi Gloss. ordinaria Odoffr. Bart. Alber. Bald. Floc. Fulgos. & commun. Doctor. & licet loquatur emancipato, tamen eadem ratione vel maiori habet etiam locum in filio in potestate in eo, qui nec est sui iuris nec emancipatus vt filius vel descendens ex linea materna secundum eodem: & idem disponit *l. 5. tit. 15. 6. part.* Quod tamen limita & intellige, præter quam si pater haberet apud se aliqua bona filij consistentia in pecunia numerata ex castrensi peculio vel quasi, vel aduentitio, quia tunc de ea videtur mittere & erogare, argumento textus in *l. Nescimus*, ff. de negot. gestis, vbi habetur quod si pater vel ascendens præstitit alimenta filio vel descendenti, potest repetere si habet apud se aliqua bona eius: probat etiam textus in *l. fin. ff. de petit. hered.* vbi habetur quod si pater fecit sumptus & impensas pro adipiscenda dignitate filij potest repetere si habeat apud se hæreditatem pertinentem filio. Hanc etiam sententiam tenet Gregor. in *leg. 5. tit. 1. part. 6. verbo, e las dispensas*, Auendaño in *diccionario verbo, Castrense*, in fine, Matiençus in *l. 3. tit. 8. lib. 5. glos. 2. num. 7.*

Confirmatur etiam, quia cum pater sit legitimus administrator filij, in dubio videtur & præsumitur facere administratorio nomine, vt in *l. cum post §. 1. ff. de administr. tutor.* & in *l. si post mortem*, ff. quando de facto tutorum, nec obstat textus in *l. final. C. de dotis promiss.* vbi quando pater dat vel promittit dotem filia, intelligitur dare vel promittere de bonis propriis, licet habeat apud se bona aduentitia filia: quia debet intelligi in dote ad quam pater præcisè & de necessitate tenebatur, & poterat cogi præstare, vt in *leg. qui liberos*, ff. de ritu nuptiarum, & vide scripta in *leg. qua pater*, & Aymon. Crauetam *consil. 85. per totum* secus verò in istis expensis factis in studio quia ad eas pater non tenebatur, ideo in dubio præsumuntur datæ de bonis filij: & si replices aliment. tenetur pater vel ascendens de necessitate præstare vt in *l. si quis à liberis*, ff. de liber. agn. ergo licet habeat apud se bona filij non deberet excusari: quia respondeo quod non tenetur quando filius habet de suo: ad dotem verò tenetur favore publico, vt inueniat, cui habere possit: & in expressio ita tenet & declarat Bart. in *l. 1. §. nec castrense*, ff. de collat. honor. 4. column. num. 8. Idem Bartol. in *tractat. de duobus fratribus*, 4. colum. 17. Bald. in *l. omnimodo, §. imputari. Cod. de inoffic. testam. fin. col.* Floria. in *l. qua pater* ff. fam. hercisc. 1. column. Bald. in *cap.*

bona memoria, el. 1. de postulat. pralat. fin. col. Palac. Ruuius, in sua repet. fol. 91. col. n. 4.

Aduertendum tamen quod in quantum Bart. & commun. Doctor, vbi supra tenent, quod ad hoc vt ista sententia & conclusio sit vera, oportet quod bona filij consistant in pecunia renumerata, videtur falsum: & ego firmiter teneo contrarium, imò quod procedat & habeat locum in quibuscumque bonis.

Primò quia non est maior ratio, quod bona filij consistant in pecunia numerata, quam in rebus mobilibus & immobilibus: quia vtroque casu colligitur animus patris volentis de eis erogare. Secundò, quia textus in *l. fin. ff. de petit. hered.* expressè dicit quod sumptus vel expensas, quas fecit pater pro dignitate filij adipiscenda, videtur & præsumitur fecisse de hæreditate filij quam pater possidebat & administrabat, & cum ea velle compensare: sed hæreditas est quoddam ius vniuersale comprehendens bona mobilia & immobilia, iura & actiones: vt in *leg. nihil aliud*, ff. de verb. signif. & in *l. hæreditas*, ff. de reg. iur. cum similibus, ergo &c.

Secundò limita & intellige, præterquam si pater, mater, vel ascendens tempore mittebat filio pecunias vel expensas in studio vel pro alia causa & dignitate consequenda, protestatus est quod mittebat & erogabat animo computandi, vel repetendi: vel aliàs per aliquam coniecturam hoc possit constare, vt quia scribebat in libro rationum, vel interueniat alia similis coniectura: quia tunc apertè videtur habere animum computandi & repetendi: veluti quando magna inæqualitas inter fratres resultaret, vt refert Gregor. Lopez in *l. 5. tit. 15. part. 6. verbo, los libros, ad finem*, item etiam si filius in litteris non profecit, quia tunc libri & quod in studio fuerit impensum computabitur in legitimam secundum Baldum & Iasonem, in *Auth. quod locum col. vlt. Cod. de collationibus*, & Gregor. Lopez in *d. l. 5. in verbo en las dispensas*, & Auendaño in *resp. 16. num. 2.* Matiençus in *l. 5. tit. 8. lib. 5. glos. 2. num. 6.* ita probat textus in *dicta l. qua pater filio* ff. fam. hercisc. ibi. *si non credendi animo pater misisse fuerit comprobatus*, & ibi notat Bartol. & communiter Doctores. Vnum tamen est quod impensæ quas pater esset factururus domi in alimentis filij, non debent conferri, etiam si expressè vel tacitè sit protestatus: quia cum in eis præcisè sit debitor à lege & aliàs esset factururus, non debent conferri: & idem tenet Auendaño *respons. 17. n. 2. ad fin. in diccionario, verbo, Castrense.* Dueñas, *regula 222. limit. 2. ad fin.* Matiençus in *l. 3. tit. 8. lib. 5. glos. n. 6.* in qua computatione impensarum veniunt cibaria, vestes & habitatio, medicina, calceamenta, & denique omnia quæ ad victum & ad vestitum secundum qualitatem parentum spectarent, & filij, vt tradit Mantua *singulari 551.* Alexand. *cons. 178. num. 7.* cum aliis quos refert Velazquez de Auendaño vbi supra, probatur argumento, textus in *l. sed si §. quòd autem: el segundo in fin. ff. de petit. hered.* vbi habetur quod licet bonæ fidei possessor deducat de hæreditate sumptus & expensas quas fecit, tamen non potest deducere eas quas fecisset etiam si non esset hæres nec talis reputaretur. Secundò, argumento etiam textus in *l. ex parte*, ff. fam. hercisc. vbi habetur quòd si gerens negotium commune non plus expendit quam pro se & sua parte erat consumpturus, nihil repetit à cohærede, quem ad hoc reputat sing. & vnicum Alber. & notant communiter alij Doctor. ibi. Tertiò, argumento etiam textus in *l. castrense peculium*, ff. de castren. pecul. vbi habetur quòd filius qui acquirit in castris aliqua bona, quæ etiam si non militaret esset acquisiturus, non dicuntur castrensi. Quartò, argumento etiam textus iuncta sententia & doctrina Cini, & Salic. & aliorum in *l. quoniam liberi. Cod. de testibus* vbi dicunt

dicunt quod licet pars quæ producit testes extra domū suam teneatur eis ministrare sumptus & expensas alimentorum in eundo, stando, & redeundo, antequam pedem moueant: vt ibi textus tamen non debet ministrare eas quas testes domi facerent, etiam si alibi non ducerentur. Quinto argumento etiam textus iuncta sententia Sal. & aliorum in *l. non ignor. C. de fruct. & litis impens.* vbi dicunt, quod licet victus condemnatur in expensis, vt est ibi textus in *l. eum quem temerè ff. de iudic. & in l. properandum §. & si quidem. C. eod. tit.* tamen non debet condemnari in his quas victor alias domi esset factururus, si non litigaret. Sexto argumento etiam textus in *l. iuncta sententia & doctrina Bart. Alber. & commun. in l. 1. §. si pupilli. ff. tutel. & ratio. distract.* vbi dicunt quod licet tutor vel curator debet consequi à pupillo vel adulto & bonis eius sumptus & expensas litis & alimentorum, vt probat ibi textus, tamen non consequitur eas quas alias sine onere tutelæ vel curæ esset factururus: & idem probat text. in *l. a tutoribus. §. fin. ff. de admin. tut.* & ibi notat Bart. Alber. & commun. Doct. Faber in §. 1. *Instit. de tut. & in expresso istā sententiā & conclusionem, scilicet quod filius vel descendens non teneatur conferre sumptus vel expensas, quas in domo patris erat factururus, licet pater vel ascendens sit protestatus quando misit in studium: reperio quod tenet singulariter solus Christoph. in §. 1. Instit. per quas person. not. acquir. fin. col.* Nec obstat quod donatio vel traditio patris quæ fit ob causam, confertur, vt supra dictum est, ergo filius conferat etiam alimenta quæ in domo patris perciperet, modò pater protestetur, modò non: quia respondeo quod illud est verum quoniam talis causa non est præcisè obligatiua, sed voluntaria: secùs verò quando est præcisè obligatiua, vt in nostro casu.

Nec iterum obstat si replices, quod datio vel traditio causa dotis confertur licet sit præcisè & necessaria: quia respondeo quod excedit summam alimentorum, & insuper pater postea non tenetur alimentare, sed eximitur ab illo onere.

Nec iterum obstat, si dicas quod istæ expensæ & excessiua alimenta quæ filius recepit in studio sunt consumpta & non extant tempore mortis patris: ergo non debent conferri etiam si pater contrarium sit protestatus, argumento textus in *l. ea demum: Cod. de coll.* quia respondeo quod illud debet intelligi, nisi ex consumptione filius sit factus locupletior, vt in nostro casu. Item adde quod prædicta debent intelligi quando pater esset protestatus tempore quo misit vel tradidit pecunias filio causa studij: secùs verò si ex postfacto, quia teneo quod non sufficeret respectu temporis præteriti, sed tantum futuri, argumento textus in *l. illud in fine, C. de collat.* vbi habetur quod donatio quæ non confertur, ita demum debet conferri quando pater protestatus est tempore factæ donationis hoc de articulo infra suo loco latius & notabiliter ponam: quæ quidem opinio licet satis confirmari videatur ex dictis infra iuxta n. 27. in fin. tamen quibusdam suspecta est, & tenenda videtur, eo casu quo donatio statim valuit, eo quod filio emancipato fuit facta: tunc enim ius quæsitum filio non potest ei auferri, ex superuenienti voluntate patris, *l. perfect. don. C. de donat. quæ sub modo: cæterum si donatio non valuit, eo quod filio in potestate fuit facta quandiu talis donatio reuocari potest, etiam habere potest locum declaratio voluntatis patris, argument. l. iuris gentium §. adeo de patris, vt declarat Antonius de Butric. consil. 33. num. 5. Iason. in l. filia, licet num. 8. C. de collation. Rebuffus de priuilegiis scholarium. priuileg. 55.*

17 Prædicta tamen procedunt & habent locum in

expensis & datis filio in studio & consumptis: sed dubium est quid in sumptibus & expensis non consumptis sed extantibus tempore mortis patris vel matris, vt in libris: & breuiter & resolutiue comprehendendo omnia dicta Doctorum latissime loquentium in diuersis locis in hac materia, ista est communis doctrina & resolutio, quod si talis filius qui libros recepit factus est Doctor, vel Licentiatus, vel Advocatus, vel publicam repetitionem fecit, vel studium iam compleuit viuo patre vel matre: vel sit factus clericus etiam primæ tonsuræ, non debent conferri: quia iam censetur peculium quasi castrense, & habere qualitatem eius: argumento textus in *l. 1. §. nec castrense. ff. de collat. bonorum.* textus in *l. castrense peculium ff. de castren. pec.* text. in *l. fin. C. de collat.* text. in *l. 1. C. de castrenf. pec. lib. 1 2.* text. in *l. fin. C. de inoffic. testam.* Si verò nondum compleuit studium in vita patris vel matris, similiter non debent conferri: quia censetur donatio morte confirmata: si verò ante mortem & ante completum studium pater vel mater dixit quod conferantur, tunc bene debent conferri. Ex quo corollarie & comprehensiue infertur & deducitur, quod prædicti libri regulariter non debent conferri, nisi quando pater vel mater hoc dixit & voluit, in vita & ante completum studium: & istam sententiam & conclusionem tenet Bart. in *l. 1. §. nec castrense ff. de collat. bonor. 2. col. num. 2.* Bald. in *Auth. ex rest. Cod. de collat. 2. col. num. 9.* & ibi alij Doctor. Alber. in *l. si donatione. eod. tit. penultim. colum.* & ibi Paul. *fin. quast. Alex. 8. colum. num. 19.* Philip. Dec. 8. *colum. n. 4.* Iason. in *l. filia licet. eod. tit. per tres columnas,* qui dicunt hanc esse commun. opin. Bald. in *l. 1. ff. solut. matrim. pen. col.* & ibi moderni Alber. Paul. Cuman. & commun. Doctor. in *l. donationes. §. si pater ff. de don.* Idem tenet Corral. in *l. filium quem habentem. num. 92.* & 110. *C. fam. herciscund.* Menchaca de *succes. creatio. ne §. 30. num. 204. & sequentib.* Palacios Rubeus in *l. 17. num. 16. supra.* Gregorius in *l. 5. tit. 13. part. 6. verbo, expensas, & in l. 3. tit. 4. part. 5.* Dueñas in *reg. 222.* Auendaño in *dielionario, verbo, castrense, & responsio. 17. num. 2.* Perez in *l. 8. tit. 2. lib. 1. ordinamen. gloss. 2. col. 4.* cum aliis quos refert Velazquez de Auendaño, *hic gloss. 3. num. 5.* & Matiençus in *l. 3. tit. 8. lib. 5. gloss. 2. n. 3.* quod tamen limita cum Gregorio Lopez in *l. 5. tit. 15. par. 6. verbo, los libros, ad med. & in l. 3. tit. 4. p. 5. verbo, en que aprendiesse,* quando pater donauit filio multos libros ad patrocinium præstandum, vel iudicandum, sed non necessarios ad discendum, nam hoc casu in legitimam imputare, & eos conferre, teneri authoritate Odofredi, & sequacium, in *authent. ex testament. C. de collationibus, & in l. filius familias. Cod. familie herciscunda,* censet dummodo Doctor, non sit, vel licentiatus, nec viuo fratre efficiatur Doctor, aut licentiatus: quam etiam limitationem sequitur Matiençus, *vbi supra num. quinto,* & circa hanc conclusionem, vide Rebuffum, *de priuilegiis scholarium priuilegio 55. per totum,* vbi quatuor modis ampliat, & quinque limitat, & Matiençum vbi supra à numero quarto, vbi late eam sententiam per conclusiones tractat. Hodie vero, iure nostro nouiori in omnibus casibus, in quibus donatio librorum vel expensæ studij, non computantur, in legitimam, intelligi oportet computari debere in tertiam & quintam bonorum paternorum partem in quibus melioratus censetur filius, & si quid superest computabitur in legitimam, si verò excesserit cæteris filiis tanquam inofficiosum restituatur, vt *l. hac, & in l. 10. tit. 6. lib. 5. recop.* vbi Matiençus *gloss. 2. & in l. 3. tit. 8. lib. 5. gloss. 1. num. fin. & gloss. 2. num. 8.* & dicitur *infra, num. 29. ad fin. ibi, hodie autem, & ibi, ego firmiter teneo, &c.* Vbi videas allegatos, & ultra ipsos Velazquez de Auendaño,

daño, hic gloss. 3. num. 4. & 5. Adde tamen quod in casu quo libri debent conferri, debet intelligi æstimatio tantum habito respectu ad tempus diuisionis & collationis : & non verò conferuntur ipsi libri, argumento textus iuncta Gloss. in l. nepos Proculo. ff. de verb. sing. & tenet Bald. in l. Macedoniani. C. ad Maced. Sal. in l. filia cuius. C. fam. herciscund. Alexand. in l. si donatione. C. de coll. Paulus in l. illud eodem tit. Iason, in l. filia licet, eodem tit. & communiter moderni, Sed salua pace tantorum Doctorum : ista sententia & longa distinctio in aliquibus videtur falsa & non tenenda: quia nullo iure probatur nec potest sciri, quando filius compleuit studium, vel non. Item quia est donatio fauorabilis causa studij, vnde firmiter teneo quod indistinctè talis donatio librorum non conferatur, nisi pater vel mater hoc dixit & voluit tempore donationis, sicut dictum est in alimentis : pro qua mea sententia & conclusione facit textus notabilis & expressus in l. si filiusfamilias. Cod. fam. herciscund. vbi habetur quòd sicut peculium castrense dicitur, quod pater tradit filio iam militi existenti in castris, vt in lege castrense peculium. ff. de castrens. pecul. ita illud quod tradit filio eunti ad castra : & per illum textum sic ponderatum in nostra quæstione tenet ibi Odoffr. idem Odoffr. in Authen. ex testam. eod. tit. 3. colum. in fin. idem Odoffred. in l. si donatione. eodem tit. 1. colum. Cinius in l. filia licet eodem tit. quæst. Gloss. ordin. quæ sic debet intelligi in l. qua pater filio. ff. fam. herciscund. Gloss. etiam in l. filia cuius C. eod. tit. & idem expressè probat & disponit lex. 5. tit. 15. 6. part. quæ expressè comparat libros & expensas factas in studio : & simpliciter & indistinctè dicit vtrumque non conferri.

18 Sed iuxta prædicta se offert pulchrum & notabile dubium, an pater teneatur sumptus & expensas, & omnia alia necessaria ministrare filio volenti studere, & ad hoc possit per filium compelli? Secundò, an eo casu quo filius missus est in studium, & de voluntate patris cæpit studere, teneatur pater perseuerare & necessaria filio ministrare quousque perficiat studium? Tertio, an mortuo patre teneantur fratres eiusque cohæredes ad prædictos sumptus & expensas, omniâque necessaria? & breuiter & resolutiuè respondeo quo ad primum, quod pater non tenetur sumptus & expensas ministrare filio volenti studere contra voluntatem patris, nisi tantum in disciplina grammaticali, si filius habilis sit & aptus ad hoc, quia est quasi necessaria & ad omnia ferè communis & generalis: in alia verò scientia non tenetur: quo ad secundum dico quòd pater qui misit filium in studium, non tenetur perseuerare & alimenta & alia necessaria sibi ministrare: quia ad illud onus & officium nullo iure tenetur: & licet teneatur alimenta præstare, tamen intelligitur in domo propria & non alibi: sed si pater esset dives posset compelli, etiam ad alias disciplinas alimenta filio suppeditare, vt tenet Rebuffus, de verborum signif. verbo, victus, numero 45. verbo, dicerem tamen, Cornelius Benedictus, de paupertate, & eius priuilegiis quæstione 8. numero 33. tomo 18. tractatum fol. 149. quâ ratione similiter dico, quòd mortuo patre non tenentur alij fratres, eiusque cohæredes prædictos sumptus & expensas ministrare, quia cum pater non teneatur, similiter nec eius hæredes, argumento text. in l. de bonis. §. non solum. Cod. de Carbo. edict. textus in l. qui filium vbi pupill. educ. debet. textus in l. si filium ff. de muner. & hon. textus in l. si filia. aliâs, si vni. §. idem scribit. ff. fam. herciscund. & in effectu ita tenet Bartol. in l. de bonis. §. non solum ff. de Carbo. edicto. idem Bartol. in l. 1. §. nec castrense. ff. de collat. bon. pen. colum. numer. 12. idem Bartol. in tractat. de duob. frat. penultim. colum. 3. quæst. Baldus in

l. omni modo. §. imputari. Cod. de inoffic. testam. fin. colum. idem Baldus in l. filia cuius. Cod. fam. hercisc. 5. colum. num. 12. 4. quæst. Salic. & alij Doctores in l. Macedoniani. Cod. ad Macedon. Iason. in l. quidam cum filium. ff. de verbor. oblig. 12. colum. num. 33. moder. in l. si donatione. C. de collat.

19 Septimò infero & quæro, si pater vel mater expendit vel soluit aliquid pro filio pro redimendo eum ab hostibus an conferatur? & breuiter dico quod non: quia videtur soluisse ex affectione & pietate, & non animo repetendi: textus est in l. liber. aptus. Codic. de capt. & postlim. reuer. & ibi communiter Doctores & per illum textum ita tenet Bartol. in l. Stichus. ff. de pecul. legat. fin. colum. Angel. de Perusio. in l. in quartam. ff. ad l. Falcid. 4. column. numer. 6. Bald. in Authent. ex testamento. Codic. de collation. 6. column. numero 12.

20 Octauò infero & quæro, si pater vel mater soluit pro filio pœnam pecuniariam in qua fuit condemnatus propter maleficio, an teneatur conferre? & dicendum est quòd non: quia videtur solutum causa pietatis, præterquam si soluisset ex necessitate, quia esset fideiussor: vel nisi filius haberet bona aduentitia in quibus pater esset legitimus administrator, quia de eis videtur soluisse: argumento text. in l. 1. C. de negot. gest. textus in l. liber. captus. Cod. de capt. & postlim. reuer. textus in l. is qui. ff. de negot. gestis. textus in l. Nescennius. eod. tit. textus in l. post mortem. ff. quando ex facto tutor. textus in l. cum post l. de administ. tutor. & in expresso ita tenet Bart. in l. Stichus. ff. de pecul. legat. 1. col. num. 2. Bald. in Auth. ex testam. C. de coll. 6. col. num. 13. Angel. de Aret. in §. actiones autem de peculio. Instit. de action. 4. col. num. 10. & hanc dicit magis commun. opinionem Alex. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. 12. col. numer. 23.

21 Nonò infero & quæro, an militia quam pater vel mater emit filio, vel æstimatio eius debeat conferri? & breuiter & resolutiuè dico, quod militia in materia nostra est dignitas seu quoddam officium publicum, ex quo aliquod commodum annuatim percipitur: vt in l. Lucius la 1. ff. de legat. 2. & in l. fideicommissa. §. si seruo. ff. de leg. 3. & in l. pen. eod. tit. & in l. fin. C. de pignor. & in Authen. de exim. & introd. re. §. optimum, coll. 5. & vtrouque Doctores, quo præsupposito dico, quod aut quæritur, an ipsa militia seu officium conferatur? & dico quod non: quia est quoddam ius merè personale & indiuisibile, & non consistit in patrimonio, nec principaliter respicit commodum pecuniarium, vt probant prædicta iura, aut quæritur an æstimatio, pretium, & valor, ipsius militiæ conferatur? & hoc casu distinguo: aut militia est talis quæ non potest vendi nec ad hæredes transmitti, & non conferatur: text. est in l. 1. §. sed an id. ff. de col. bonor. cuius verba sunt, sed an id quod dignitatis nomine à patre datum est vel debetur, conferre quis in commune cogatur videamus. & ait Papi- nianus lib. 13. quæstionum, non esse cogendum: aut militia est talis quæ potest vendi & ad hæredes transmitti: aut vendi tantum licet non transmitti: aut transmitti tantum licet non vendi: & tunc conferatur, textus est in l. omnimodo. §. imputari. Cod. de inoffic. testam. cuius verba sunt, imputari & cetera, eò quòd talis militia sit vt vendatur, vel mortuo militante certa pecunia ad eius hæredes perueniat: textus in l. illud. C. de coll. & vtrouque Doctores quam distinctionem obseruant Albericus, Odofredus, Iacobus, Butrius, Faber, Angelas, Salicetus, Fulgosius, Arctinus, & Iason. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. Menchac. de success. creat. §. 20. n. 203. & 218. Auendañus Respons. 9. Couar. lib. 3. resol. cap. 19. n. 4 & 6. Tellus Fernandes hic n. 11. Matiençus, in l. 2. tit. 8. lib. 5. gloss. 2. num. 13.

Ex quo subinfero, quòd si pater vel mater aliquid expendit

expendit pro filio pro adipiscenda dignitate Episcopatus, vel Canonatus, vel præbendæ ecclesiasticæ, vel doctoratus, vel simili dignitate, non confertur: quia talis dignitas seu militia nec potest vendi, nec ad hæredes transmitti.

Item subinfero, quod si pater vel mater dedit & concessit filio aliquam rem vel fundum, ut possit ordinari ad titulum sui patrimonij, non confertur: quia reputatur quasi castrense: & sicut dignitas ipsa non confertur, ita nec ista res vel fundus, occasione eius data & concessa: argumento textus in *l. castrense peculium*, 1. ff. de castr. pecul. textus notabilis in *l. sacrosancta*. Cod. de episc. & cler. Contrarium opinionem tenet Couarr. in cap. Rainaldus §. 2. num. 7. de testam. Auendaño resp. 77. in fin. Menchaca, de success. creat. lib. 3. §. 22. num. 44. Sed hanc nostram sententiam defendit Tellus, scilicet, filium non teneri conferre datum sibi à patre, ut possit ad titulum sui patrimonij ordinari, in *l. 26. num. 16. Matiençus in l. 3. titul. 8. lib. 5. glos. 2. in fin. Faber, in l. si emancipati. C. de collationibus, verbo, ideo credo. Faber in §. fin. institut. de inoffic. Ioannes Igneus, in l. 3. §. subuenitur num. 177. ad Sillaniam, Aymon. consil. 136. per totum. Cassaneus, in consuetudinibus Burgundia Rub. 7. §. 5. fol. 246. col. 1. licet tam Tellus, quam Matiençus, & omnes ferè recentiores hunc articulum tangentes, asserant nos hic contrariam sententiam defendere, scilicet, conferre debere filium id quod à patre ad ordines suscepit, cum id negemus. Vnde Velazquez de Auendaño, hic hanc & contrariam opinionem sic conciliat in glos. 3. num. 8. ut in legitima imputetur ea donatio prædicto filio ad ordines facta in legitima, scilicet tertij & quinti, cum statim quo pater eam fecit in tertio & quinto filium meliorasse videatur, & sic vera sit opinio Couarr. & aliorum asserentium in legitimam esse imputandam, scilicet extra tertium & quintum: tu melius eum legendo intelliges, & hanc conciliationem examinabis quia nobis non omnino applaudit. Item infero, quod si pater vel mater aliquid expendit pro filio, pro habendo officio Decurionatus, vel scriptoriæ, vel Tabellionatus, vel simili officio confertur: quia de generali consuetudine potest vendi, saltem de licentia principis, quæ faciliter solet concedi, & ex hoc dicitur alienabile, argumento textus in *l. apud Iulianum*, §. fin. ff. de legat. 1. & in terminis ita tenet Paul. de Castr. in *l. omnimodo*, §. imputari. C. de inoffic. testament. in fin. & ibi Iason. & idem Iason. in *l. illud*. C. de collat. 3. col. num. 6. Ripa. in *l. in quartam* ff. ad l. Falc. n. 163.*

Item subinfero, quod si in aliqua ciuitate vel loco custodia carceris, pondus, statera vel simile officium reperiatur quod possit vendi, non tamen transmitti: vel transmitti, licet non vendi: illud confertur.

Item subinfero, quod si pater vel mater pretio vel pecunia habuit feudum à principe pro se & descendibus suis, & dedit & tradidit alicui filio suo, confertur: quia est transmissibile, licet non alienabile: argumento textus in *c. imperialem*, de prop. feud. alien. per Fed. & in *l. si quis in sacris* C. de proxim. sacro, sacri, lib. 12.

Item subinfero, quod si pater vel mater accepit fundum in emphyteusin pro certo pretio & pecunia, & dedit & concessit alicui filio, æstimatio & valor eius debet conferri; deducta pensione & onere quod annuatim persoluitur: quia potest transmitti, licet non vendi: & in effectu istam sententiam & resolutionem cum aliquibus superioribus exemplis, licet certè non sic declaratam, nec isto ordine & stylo, tenet Barr. in *l. 1. §. nec castrense* ff. de collat. honor. 2. col. num. 4. per 1. colum. usque ad numerum 8. Bald. in *l. omnimodo* §. imputari C. de inoffic. testam. 1. & 2. colum. &

ibi Salic. Petr. de Bellaper. Cin. Iacob. Butr. Angel. Paul. Iason. & communiter moder. in *d. l. illud infra isto titul.* Item adde quod in casibus superioribus in quibus militia vel officium confertur, debet extendi etiam si gratis & precibus suis pater vel mater illud habuit & acquisiuit: quia etiam tunc tenetur filius conferre, quia ab ipso patre vel matre videtur prouentum: ita singular. determinat Petr. de Bellaper. in *d. §. imputari 2. column.* & ibi Cinus in fin. & Paul. de Castr.

Item adde quod in casibus in quibus militia vel officium confertur, debet intelligi facta æstimatione eius, tempore mortis patris vel matris de cuius successione tractatur: non verò tempore quo fuit quaesita: ita probat: textus formalis & expressus in *l. illud*. C. de collat. & ibi communiter Doctores quod ego intelligo quando ipsa militia est tradita & donata, & agitur de ipsa militia conferenda & valore eius: secus verò si tantum certa pecunia est tradita & donata pro habenda militia, & agitur de ipsa pecunia conferenda: quia illa tantum confertur, & non valor & æstimatio ipsius militiae tempore mortis: & postquam cogitavi reperi quod ita tenet & declarat Iohannes Ias. in *d. l. illud* C. de collat. 2. col. n. 5.

Decimò infero & quæro, si pater vel mater fecit filio aliquam donationem propter bene merita, an teneatur eam conferre? & breuiter & resoluuiue dico quod non: quia potius censetur debiti solutio quam donatio, & per consequens videtur facta filio tanquam extraneo argumento textus in *l. quod autem* §. si vir ff. de don. inter vir. & vxor. textus in cap. relatum el. 2. de testament. textus in *l. filia cuius*. Cod. famil. hercis. cund. iuncta Gloss. ordin. in *l. si donatione* Codic. de collat. Gloss. ordin. in *Authent. unde si parens* Codice de inoffic. testament. Et confirmatur hæc ratio, quia donata ob merita filij bona aduentitia censeri testatur Accursius ab omnibus receptus in *Authent. unde si parens*, verbo *Falcidia*. Cod. de inoffic. testament. sed aduentitia non conferuntur, *l. fin.* Cod. de collat. *l. 5. titul. 15. part. 6.* & rationis rationem addit Ferdinandus Menchaca, de success. creat. §. 30. num. 256. ubi hanc communem opinionem asserit & Matiençus, alios allegans, in *l. 3. titul. 8. libro 5. recop. glos. 2. num. 9.* Dueñas reg. 222. limit. 1. Quod tamen intellige, quando merita sunt condigna & æquivalentia donationi, vel sunt talia quæ commodo pecuniario æstimari non possunt: non verò sufficere quod sint obsequialia, ad quæ ipse filius tenetur: textus est notab. in *l. si pater* paragrapho, ff. de donat. Item adde quod talia bene merita debent probari per filium, non autem sufficeret confessio patris vel matris, dicentis ea recepisse etiam cum iuramento: quia agitur de præiudicio aliorum filiorum quibus non potest præiudicare in legitima, licet hoc casu valeret donatio & confessio patris tanquam donatio simplex, salua & deducta legitima aliorum: idem tenet Dueñas reg. 222. limit. 1. Matiençus in *l. 1. titul. 6. lib. 5. glossa 9. num. 2. & 3.* & probat argumento textus in *l. qui testamentum* ff. de probat. textus in *lege si forte*, ff. de castrens. pecul. textus in *l. nec adieci* ff. pro socio, textus in *l. si verò* §. idem Papi-nianus ff. mandati textus in *l. Lucius la 2. §. quisquis* ff. de legat. 2. textus in *l. Lucius*, §. Sempronia, d. l. 3. textus in *l. cum quis decedens*, §. Titia, eodem titul. textus in *l. qui uxori* ff. de auro, & argen. legat. textus in *l. Aurelius*, §. fin. ff. de liber. legat. textus in *l. 2. Cod. de Falcid. causa adieci. legat.* & utrobique Doctores & in effectu istam sententiam & resolutionem in hoc articulo ponit Gloss. ordin. in *l. si donatione*. C. de collat. & ibi, communiter Doctores. Ex quibus inferitur notabilis doctrina & conclusio, quod confessio facta ab eo qui liberè actum vel contractum vel dispositionem non potest

potest facere propter qualitatem personæ vel præiudicium tertij, est nulla vel suspecta, & ei non statuit nisi verè & realiter probetur illud quod continetur in confessione, & necessariò requiratur pro validitate eius & in expresso istam doctrinam & conclusionem ponit Bart. in l. si fortè, ff. de cast. pec. idem Bart. in l. per diversas. Cod. mandat idem Bart. in Authent. si quis in aliquo documento. Cod. de edendo. idem Bart. in l. sciendum, ff. de verb. oblig. 2. col. num. 3. & 4. & ibi commun. Doctor. idem Bart. per textus ibi, in l. doli clausula, paragrapho, diversum, ff. de novat. & sic ex prædictis habes, quòd in hoc ista donatio remuneratoria est privilegiata, vt non conferatur. Confirmatur etiam quia in pluribus aliis est privilegiata. Primo quia licet donatio si excedit quingentos solidos, requirat insinuationem, in l. sancimus, & in l. penult. C. de donat. tamen donatio remuneratoria non: textus est iuncta Gloss. singul. & ordin. in l. Aquilius Regulus, ff. de donat. & ibi notat Alber. Paul. Imol. & communiter Doctores.

Secundò quia licet donatio semel perfecta possit reuocari per superuenientem ingratitudinem vt in l. fin. C. de reuoc. donat. tamen ista donatio remuneratoria non: textus est in l. si pater, §. 1. ff. de donat. & ibi commun. Doctor.

Tertiò quia licet donatio iam perfecta reuocatur per superuenientiam liberorum, vt in l. si unquam. C. de reuoc. donat. tamen ista donatio remuneratoria non reuocatur: ita singul. tenet Angel. & alij Doct. & ibi Tiraq. in repetitione illius legis: & ego dixi latiùs in materia donationum: & alia plura privilegia huius donationis remuneratoriæ vide singul. & meliùs quàm alibi per Ias. in l. hoc iure, ff. de iust. & iure, 10. col. cum sequentibus: eundem Ias. in l. frater à fratre, ff. de condit. indeb. 21. col. Palac. Ruuius in sua repetitione, fol. 29. Tiraquel. in repetitione. d. l. si unquam. Cod. de reuoc. donat. in verbo, donatione largitus.

24 Undecimò infero & quæro, an lucrum quòd filius acquisiuit de bonis patris vel matris conferatur? in quo articulo omittis pluribus & diuersis opinionibus, quas ponit Gloss. ordin. in l. cum oportet. Cod. de bon. qua lib. & ibi Doctor. & aliis locis: dico, quòd ista est verior & æquior opinio quòd si filius totum lucrum acquisiuit ex pecunia & patrimonio patris absque opera & labore suo, quia pecuniam mutuauit, vel posuit apud campforem, vel mercatorem, vel aliter potest constare: tunc illud lucrum est profectitium, & venit diuidendum inter omnes fratres: si verò filius totum lucrum acquisiuit ex opera & industria sua, & labore proprio, & hoc potest constare: tunc illud lucrum est aduentitium, & sibi soli quæritur: & non venit conferendum nec diuidendum cum fratribus: & ita tenet Gregor. in l. 5. titul. 17. p. 4. verbo con los, & clarius in l. 3. titul. 20. p. 2. per textus ibi, E mas de los hijos, &c. & tradit Azeuedus in l. 3. titul. 8. lib. 5. Recop. num. 23. & vide Ripam in l. quartam num. 157. ad l. Falcidiam. Tiraquellum relatum per Aluaradum, de coniecturata mente testantis lib. 2. cap. 2. §. 1. num. 114. & Ayoram de partitionibus, 3. part. quest. 2. per totam, si verò sumus in dubio: quia non potest constare, an sit quæsitum ex ipsa pecunia & substantia patris, an ex opera, industria, & labore filij, tunc dimidia pars huius lucri attribuitur pecuniæ & substantiæ patris alia verò dimidia attribuitur personæ filij, & eius labori, & industriæ: argumento textus in l. 1. C. pro socio, textus in l. si non fuerit ff. eodem titul. textus in §. 1. Instit. de societate, & vtrouque Gloss. & communiter Doctor. vbi habetur quod potest contrahi licita societas, vt vnus ponat pecuniam & capitale, & alius operam & industriam & tunc omne lucrum æqualiter diuiditur inter eos, & dimidia pars attribuitur pecuniæ & forti capitali, & alia pars dimidia attribuitur

operæ & industriæ: & in expresso isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Bart. in l. prima §. nec castrense, ff. de collat. bon. 3. col. num. 5. Bart. in l. illud ff. de collat. idem Bart. in l. cum oportet C. de bonis, qua liberis, idem Bart. in tractat. de duobus fratribus 1. col. num. & quest. Paul. & alij Doct. in dict. l. illud C. de collat. & ibi Ias. notabiliter & melius quàm alibi 3. colum. num. 7. & secundum hanc distinctionem intellige, l. 3. titul. 15. 6. part. Ex quo subinfertur: quod si filius gubernat bona patris, & ipse solus habet curam & administrationem bonorum patris & patrimoniij eius, fortè quia pater est senex & decrepitæ ætatis, & alij filij sunt minores quod mortuo patre potest petere salarium pro tali gestione & administratione, quòd habebit præcipuum in diuisione: quia si aliquid acquirit cum pecunia patris, lucrum & commodum consequitur, vel totum, vel partem secundum distinctionem superiorem, ergo hoc casu aliquod salarium percipiet pro suo labore, opera, & administratione, arbitrio iudicis moderandum, quod verisimiliter daretur extraneo negotiorum gestorij: & illud erit aduentitium & præcipuum filij. Confirmatur etiam ex sententia & decisione textus iuncta Gloss. fin. quæ non est alibi in l. excepto. Cod. de locato & conducto secundum Bald. & Doct. ibi, & in terminis ita tenet solus Fulgosius in d. l. illud C. de collat. 2. col. num. 3. & reputat singulare & quotidianum & alibi non reperiri Ias. 4. colum. num. 8. licet ipse reprobet Fulgosium, & teneat contrarium nihil iuridicum allegando: sed teneo opinionem Fulgosij, quia apertè fundatur ex superioribus, & videtur æqua & iusta, & ita practicarem. Vide Baecam de decima tutorum cap. 4. num. 10. fol. 44. col. 2. ibi plures alios idem tenentes allegat, quibus ipse accedit: contrarium cum multis tenet Parladorius, in tract. rerum quotidianarum, cap. 19. Secundò, & à fortiori subinfertur, quòd si filius aliquid acquirit aliunde de suo labore & persona, vt quia seruit alteri & est famulus eius, & quolibet anno vel mense consequitur salarium vel mercedem, quod illud non venit conferendum nec diuidendum: sed debet habere præcipuum tanquam aduentitium, licet viuente patre ei pertineat vsusfructus argumento textus in d. l. cum oportet. Duodecimò infero & quæro, & quid de rebus dubiis, si filius quæsiuit aliqua bona viuente patre, & illa habet & possidet post mortem eius, & non potest constare ex cuius bonis vel persona acquisiuit, an præsumantur quæsitæ ex substantia patris, & eius contemplatione vt conferantur, an ex industria & persona propria non conferantur? & respondeo quòd Glossa ordinaria in l. cum oportet. C. de bonis qua liberis in glossa magna, in fin. tenet, quòd ex qualitate personarum & patrimoniij hoc est præsumendum: sed vera & communis opinio est, quod illa Glossa, & eius conclusio procedat, quando filius administrabat bona patris: secus verò si non administrabat, sed seorsum: habitabat: quia in dubio præsumuntur aduentitia: & non debent conferri: ita tenet ibi Bald. & magis communiter Doctores Bart. in dicto tractat. de duob. frat. 2. col. n. 4. Doctores in l. filia cuius. C. famil. herc. & in l. fin. C. de collat.

Decimotertiò infero & quæro, si filius non gessit negotia patris, nec aliquid acquisiuit ex pecunia & substantia eius, sed res patris delapidauit & consumpsit, vel viuo patre pecunias vel alias res surripuit & furatus est, an mortuo patre ex testamento vel ab intestato teneatur iste filius eas conferre? & videtur quòd non: argumento textus in l. puto, §. sed si dolo, ff. famil. hercisc. & in l. procul. ff. de probat. & in l. omnimodo. C. de inoffic. testam. & in l. fin. C. de reuoc. donat. Sed vera resolutio est, quòd si filius erat emancipatus tenetur conferre,

conferre, vel soluere, & restituere: quia contra eum est nata actio & competit patri & hæredibus eius: argumento textus in *l. si quis uxori. §. 1. ff. de furtis*. si verò filius erat in potestate non fuit nata actio, sed tantum obligatio naturalis ad restituendum: argumento textus in *l. serui & filij. ff. de furtis*, unde alij fratres & hæredes poterunt consequi remedio compensationis vel retentionis, argumento textus cum materia in *l. frater à fratre. ff. de cond. indeb. & in l. quod natura. eod. tit. & in l. 3. §. si pupillus, ff. de neg. gest.* & in expresse ita tenet Bald. post Guil. in *l. filia cuius. Cod. fam. hercisc. pen. col. num. 18.* & ibi Salic. *pen. col. 7. q.* Bald. in *Auth. ex testamento. Cod. de collat. in fin. & in Authen. quòd locum. 1. col. eodem tit.* Palac. Ruuius vbi valde commendat in *sua repetitione. fol. 61. 4. colum.*

26 Decimoquartò infero & quæro, si pater donauit & tradidit filio in potestate simpliciter aliquam rem vel quantitatem, nulla causa posita vel adiecta, an teneatur conferre? & magistraliter & resolutiue dico quòd non: quia talis donatio simplex non valet propter impedimentum patriæ potestatis, sed confirmatur morte, præcedente traditione in vita: vt in *l. Papiianus iuncta Gloss. & commun. opin. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l. donationes quas parentes. Cod. eodem tit. & in l. 2. Cod. de inoffic. donat. & in Auth. unde si parens. C. de inoffic. testam. & in lege secunda Cod. si quis alteri vel sibi & in l. sine emancipatis. Cod. de donat. & vtrouque Doctores, & dixi latius suo loco, & habet vim relecti & vltimæ voluntatis: vt in *l. donationibus. Cod. ad legem Falc.* quæ non est alibi secundum Paul. ibi. & *legata vel relicta filio in testamento vel codicillis non conferuntur, vt in l. à patre. Cod. de collat. cuius verba sunt, à patre verbis precariis in codicillis relicta extero iure capiens filia, ad collationem dotis urgeri non potest*: vnde meritò non confertur per regulam & doctrinam supra positam. Nec obstat textus de iure nouo in *Auth. ex testamento. Cod. de coll.* vbi habetur quòd ita demum cessat collatio dotis & aliorum datorum si pater hoc dixit expresse: ergo nihil dicendo nec protestando semper habet locum collatio, quia ille textus debet intelligi in donationibus ob causam similibus doti, quia dictio, *alius alia aliud*, est repetitiua similium: vt in *l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis*, & ibi Gloss. ordin. & communiter Doctores text. in *l. plures apochis. C. de fide instrum. text.* iuncta Gloss. in *l. per diuersas. C. mandati.* & dictio, oratio, vel sermo copulatus recipit interpretationem & proprietatem sui copulati vel adiuncti: argumento textus in *l. fin. §. cui dulcia. ff. de vino, trit. & oleo leg. & in l. Seia. §. Caio. ff. de fun. inst.* Quod intellige præterquam in duobus casibus: Primus est quando pater dixit expresse quòd talis donatio conferatur. Secundus est quando emergit inæqualitas inter filios: quia alius filius vel filia habet dotem vel aliquam donationem conferendam, quia tunc iste qui habet donationem simplicem tenetur eam conferre: textus est notabilis & expressus, in *l. illud ver. ad hoc. Cod. de collat.* & ibi communiter Doctores & idem disponit, *l. 4. tit. 15. 6. par.* Et adde quòd ista sententia & conclusio debet intelligi in donatione simplici morte confirmata, & similiter in donatione simplici quæ statim valeat facta à patre filio in potestate, in casibus in quibus valere potest, vt quia fit cum iuramento, vel ex aliis causis ex quibus statim efficitur valida: si verò talis donatio simplex fiat à patre filio emancipato, bene confertur: quia statim valet absque confirmatione per mortem: textus est in *l. vt liberis versic. fin. Cod. de collat.* cuius verba sunt, *emancipatis videlicet liberis vtriusque sexus pro tenore præcedentium legum ea qua in ipsa emancipatione à pa-**

rentibus suis, vt assolet fieri, consequuntur: vel post etiam emancipationem ab eisdem acquisuerint collaturis: si verò talis donatio simplex est facta à matre, vel ab ascendente ex linea materna filio, vel filia, vel descendenti, licet statim valeat, quia cessat impedimentum patriæ potestatis, tamen non confertur nisi in prædictis duobus casibus: scilicet quando mater vel ascendens expresse dixerit vel emerferit inæqualitas textus in *dicta leg. illud. versic. ad hoc. Cod. de coll.* qui loquitur tam in patre, quàm in matre & aliis ascendentibus ex vtraque linea. Et si quæras quæ potest esse ratio per quam emancipatus tenetur conferre simplicem donationem, filius verò vel filia respectu matris non tenetur illam conferre? respondeo quòd de iure antiquo civili filius emancipatus non succedat, sed postea de iure prætorio fuit cognitus & admissus: vnde in recompensam iniuriæ tenetur conferre. Vel aliter & secundò potest esse ratio, quia filius emancipatus magis percipiat de natura filiorum in potestate, quia in eo remanent reliquæ patriæ potestatis & suitatis, & sic tenetur conferre, vt filius in potestate qui tenetur conferre quando donatio statim valet: sed filius respectu matris nec est suus nec emancipatus, & percipiat de natura extraneorum qui sunt in collatione remoti: & in effectu istam sententiam & resolutionem ponit Bart. in *dicta lege paragrapho nec castrense. ff. de collat. honor. quarta col. versic. quandoque dat pater filio simpliciter.* Cinus singul. & melius quàm alibi in *Auth. ex testamentis. Cod. de collat. 1. quest.* post Dinum quem ipse refert & allegat: & ibi Bartol. Alber. Bald. 1. *oppos. per 3. col.* Paul. Ang. Roman. Alex. Iason. & communiter moderni.

Adde tamen quòd in casibus in quibus ista donatio simplex facta à patre, vel matre, vel eius linea, quæ statim valet licet debeat conferri, quando persona quæ donauit hoc dixit & protestata est tamen oportet & requiritur quòd dicat & protestetur tempore ipso donationis factæ: non verò postea ex interuallo: quia iam esset quæsitum eius patri, & non posset ab eo auferri: ita probat singulariter textus in *dicta l. illud. Cod. de collat. in finalibus verbis.* ibi, *nisi huiusmodi legem donator tempore donationis sua indulgentia imposuerit*: & ad hoc notat & commendat ibi Odofred. Pet. Cinus, Iacob. Butr. Bart. Alber. Bald. Paul. Salic. & commun. Doct. facit etiam text. in *l. quoties ff. solut. matrim. text. in l. vnica. §. accedit. Cod. de rei vxor. action. text. in litem Labeo. versic. sed etiam & vers. sed pono. ff. famil. hercisc.* textus in *l. 1. in fine. ff. de sol. textus in l. licet. C. qui. pot. in pig. hab. text. in l. perfecta donatio. C. de donat. qua sub modo. textus in l. 1. §. si quis simpliciter. ver. adjicitur. ff. de verb. oblig. textus in l. duos. §. 1. ff. de duob. reis.* si verò ista donatio, simplex fiat à patre filio in potestate, quando statim non valet, sed morte venit confirmanda, poterit pater quocumque tempore vsque ad mortem dicere & protestari, vt conferatur.

28 Aduertendum tamen quòd videtur quòd talis donatio simplex in dubio videatur data vel tradita pro legitima: & per consequens veniat conferenda, argumento textus *sing. in l. cum quo. de peculio. §. final. ff. ad l. Falc.* vbi habetur quòd si testator in vita simpliciter dedit hæredi tantum quantum sibi competeret pro quarta Falcidiæ, & postea distribuat reliqua bona in legatis, non potest detrudere Falcidiam: cuius verba sunt, *sapius euenit ne emolumentum eius legis hæres consequatur: nam si centum aureorum dominus, viginti-quinque alicui dedisset, & eum institueret hæredem & dodrantem legauerit, nihil aliud sub occasione legis Falcidiæ interuenire potest: quia vnus videtur hæredi futuro prouidere: quem text. in sua principali decisione summe*

summè notat, & commendat ibi Bart. Albert. & communiter Doctor, quia notabiliter respondeo, quòd ille textus & eius dispositio non obstat: quia ibi testator expressè dedit & donavit ea mente ut in quartam Falcidiae computetur: non verò alias: & ita tenet ibi Dinus, Alberic. & antiqui, ergo in nostro casu donatio simplex ita demum conferatur, quando pater dixit expressè. Sed certè iste intellectus non placet, quia ibi non apparet testatorem dixisse quòd computetur in quarta Falcidiae: unde aliter & secundò respondeo, quòd ibi testator simpliciter tradit: unde in dubio videtur dare & solvere pro quarta Falcidiae: secus verò si expressè donaret per verba apta & congrua donationis: quia tunc præcipua habetur, & non computatur in quarta Falcidiae, ita tenet ibi Bart. idem Bart. in l. 1. §. si parens, ff. si à patr. quis fuer. manum. Ex quo infertur, quòd in casu & quæstione nostra, si pater simpliciter traderet rem vel pecuniam filio, teneretur eam conferre: si verò expressè donavit confirmatur morte, & præcipua habetur, & non conferitur: sed similiter iste intellectus non placet, quia in dicto paragrapho fin. non constat quòd testator simpliciter tradidit vel donavit: unde tertio notabiliter respondeo, quòd in dict. §. final. testator in vita tradidit hæreditantum quantum erat quarta Falcidiae, & ex hoc præsumptio maxima inducitur quòd in dubio voluit computare in prædicta quarta: secus verò si minus vel plus daret: ex quo deducitur & infertur quòd idem esset in legitima filij, nam si pater vel mater simpliciter traderet vel donaret filio tantum quantum valet legitima sua debet conferri, aliàs si minus vel plus traderet vel donaret, non deberet conferri ita probat textus qui sic debet intelligi in dicto §. fin. textus in l. Papil. §. si quis mortis, ff. de inoffic. testament. textus in l. si quando, §. & generaliter. Cod. cod. titul. & in expresso ita tenet & declarat singul. Angel. de Per. & Ioan. de Imol. in dict. l. cum quo. de peculio, §. fin. ff. ad legem Fal.

Decimoquintò iuxta prædicta notabiliter quæro, si pater remittat filio in potestate ususfructum bonorum adventitiorum, an teneatur filius omnes fructus perceptos, vel commodum & æstimationem eorum conferre? & breviter & resolutivè teneo quòd non etiam si fructus sint extantes, vel ex eis sit factus locupletior: quia ista propriè non est donatio sed quædam remissio, & refutatio, & abdicatio iuris patri competentis: quæ statim valet non expectata mortis confirmatione nec præcedente aliqua traditione in vita: & non possunt alij filij vel hæredes patris aliquid petere vel vindicare: ita probat textus singul. & unicus, in l. cum oportet, §. fin. autem. Cod. de bonis quæ liber. cuius verba sunt, fin. autem res sibi memorato modo acquisitas parens noluerit retinere, sed apud filium, vel filiam vel deinceps personas reliquerit, nullam post obitum eius licentiam habeant hæredes eundem ususfructum, vel quod ex hoc ad filium pervenerit sibi vindicare, sed quasi diuturna donatione in filium celebranda, ista causa intelligatur, ut eundem ususfructum post obitum patris ipse lucretur: & illum textum in sua principali decisione reputat singularem & unicum Bald. ibi. quem legit. in §. præcedente, & summè notant & commendat cæteri Doctores, idem Bald. in §. ceterum autem eiusdem legis. Gloss. ordin. in l. 2. C. de inoffic. don. & ibi Bald. & commun. Doct. Gloss. ordin. in l. si longius, §. filius fam. ff. de iud. & ibi Bart. & commun. Doct. idem Bart. in l. frater à fratre, ff. de cond. indeb. pen. col. in fine. Vitalis Nemausensis tractatu, de collat. 8. quæst.

29 Quòd extende, modò remittat ius ususfructus, modò ipsos fructus. Item modò remittat in perpetuum respectu futuri temporis, modò simpliciter: quia semper censetur esse generica & uniuersalis remissio pro toto tempore futuro: argum. textus in l. Lucius ff. de Ant. Gomez ad leg. Tauri.

fin. instit. textus in l. grege. ff. de legat. 1. & in l. peculium, ff. de leg. 2. ita tenet Bald. in Auth. excipitur. C. de bonis quæ liber. fin. col. & quæst. quem sequuntur alij Doctor. Quod limita & intellige quando expressè donaret vel remitteret: secus si tacitè permitteret filio percipere fructus, quia tantum valebit donatio pro illo tempore quo tacuit & permisit: non verò aliàs: ita Paul. ibi, in dict. §. fin. autem, argumento illius text. in quantum dicit, sed quasi diuturna donatione in filium celebranda, quasi dicat quòd videtur facta donatio tantum de die in diem. Confirmatur etiam, quia præsumptio quæ resultat ex patientia non plus se extendit quam ipsa patientia se extenderit: argum. textus in l. 1. §. Iulian. ff. de itin. act. que privat. Et in expresso per illum textum cum ratione, quod prædicti fructus vel commodum eorum non conferantur, tenet Bald. in Auth. ex testamento. Cod. de collat. 4. col. in fin. & ibi Philippus Dec. 1. col. n. 2. Angel. de Perus. in dict. §. fin. autem, licet Ias. teneat contrarium in dicta Auth. ex testamento, 1. col. n. 1. motus ex regula quæ habet, quod donatio quæ statim valet regulariter debet conferri. Sed certè non obstat, quia in nostro casu & quæstione expressè reperitur dispositum quod non conferatur ut dicto §. fin. autem. Confirmatur etiam primò per textum notab. in proposito, in l. si sponsus §. si maritus ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi habetur quòd licet donatio inter maritum & vxorem non valeat, tamen potest vnus favore alterius remittere & repudiare hæreditatem vel legatum sibi relictum, ut veniat & acquiratur alteri qui forte substitutus est vel successor ab intestato. Secundò confirmatur per text. in l. qui autem, ff. de his quæ in fraud. credit. vbi habetur quod debitor potest remittere & repudiare hæreditatem vel legatum sibi relictum in fraudem creditorum, quia non dimittit patrimonium suum, sed definit acquirere. Tertio confirmatur per text. singul. & subtilè in l. 4. ff. de iure dor. vbi habetur quod remissio ususfructus ad eum valet & est firma, quòd statim quæritur & consolidatur cum proprietate: & iudicatur vna & eadem res, & non quid distinctum ab ea: ergo sicut proprietates bonorum adventitiorum non conferuntur, ita nec ususfructus ei consolidatur: quia in materia collationis tantum debent conferri bona propriè habita ab hæreditate eius, de cuius successione tractatur: ut in l. ut liberis. C. de collat. & in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. Et sic ex prædictis patet resolutivè, quod donatio simplex facta à patre vel matre vel eius linea, non conferitur, præterquam in tribus casibus: Primus est quòd donator hoc dixit & voluit expressè. Secundus est quando emergit inæqualitas, quia alius habet quod conferat. Tertius est quando pater vel mater tantum donasset filio, quantum esset sua legitima. Hodie autem de iure Regio indistinctè talis donatio simplex facta à patre filio in potestate, vel emancipato: vel à matre, vel eius linea non conferitur: sed præcipua habetur & in ea videtur filius melioratus, dum tamen non excedat tertium & quintum bonorum licet emergat inæqualitas, & alius filius habeat quid conferendum: ita expressè disponit lex 26. supra his lege Tauri, & iste est eius verus sensus & intellectus. Nec obstat lex 29. in eisdem legibus Tauri, quæ expressè dicit quòd dos & donatio propter nuptias & aliæ donationes conferuntur, quia debet intelligi de similibus donationibus, scilicet ob causam: non autè de simplicibus: argumento textus in Auth. ex testam. C. de collat. iuncta communi sententia & resolutione, de qua supra, & in terminis ita tenet & declarat Roder. Suar. in repetitione l. quoniam in priorib. C. de inoffic. testam. fol. 91. 3. col. quem etiam textum sic intelligit Couarr. ut conciliet eum lege 26. in cap. Raynaldus §. 2. n. 8. de testam. Palacios Rub. hic n. 7. Tellus n. 2. verbo, sed quia aliquando in fin. & n. 4. verbo, donatio vero. & num. 7. Gregor. Lopez in l. 3. tit. 4. part. 6. verbo, en sua parte in fin. & in l. 2. verbo.

no *querria, tit. 15. part. 6. Cifuentes hic n. 1. Matiençus in l. 3. tit. 8. lib. 5. Glos. 2. n. 1. & in Glos. 1. n. 8.* hanc rationem assignantes, quia cum donatio simplex ex mera liberalitate donantis procedat præsumitur patrem voluisse, quod eam filius cum cæteris fratribus non communicaret: sed præcipuam haberet quod in dote, donatione propter nuptias, vel aliam ob causam necessariæ sint, non procedit, quia in necessitatibus nemo liberalis existit, *l. Dium Pius, de reg. iuris l. necessitatibus, eodem titulo*, quare donando filiæ, seu alicui ex filiis ob causam donare, intelligitur patrem voluisse eam donationem conferri, quæ ratio deducitur à Ripa *in l. in quartam n. 148. ad l. Falcid. vbi Ruinus, num. 23. Monteprio 64. Corraf. in l. filium, quem habentem n. 128. C. familia herciscunda. Menchaca de success. creatione §. 10. num. 268.* verum hæc conciliatio, licet tantorum virorum, mihi suspecta videtur ex sequentibus 1. quia præsupponit, quod si filio ob causam matrimonij donatio fieret, non comprehenderet tertium & quintum, neque in eo filius censeatur melioratus, sed tantum ad legitimam fore reducendam, quod absurdum est, & contra mentem & verba tam nostræ legis quàm legis 26. supra, quæ quidem leges si diligenter considerentur aperte probant donationem simplicem, vel ob causam, cuiuscunque sint qualitatibus à parente filio factam in diuisione hæreditatis non solum legitimam portionem, sed tertium & quintum comprehendere in eo, quam tacite filium censeatur melioratum: neque vlla ratio reddi potest, cur magis verba legis 26. *ibi, biziere alguna donacion*, ad donationem simplicem, quam ad, ob causam, donationem referantur, atque ita proprie intellexit Palacius Rubeus verba dicta *l. 26 in cap. per vestras 3. notabili §. 22. num. 12. & ex numero 20.* securè tenens, quod si pater filio fecerit donationem ob causam videretur filium in ea quantitate, vsque ad tertium & quintum meliorasse, quod etiam apertius probat lex nostra, dum communis præsupponit intelligi, in donatione ob causam, & tamen expressè constituit quod ea donatio valeat, vsque ad legitimam, tertium & quintum, itaque licet donatarius prædictam quantitatem non excederit libere consequi donationem repudiata patris hæreditate, dum tamen non excedat tertiam & quintam quantitatem, vt ibi probat, *mire lo que excede de su legitima, tertio y quinto*, si igitur quælibet donatio ob causam in tertio & quinto bonorum sustinetur, tam ex nostra lege quam ex lege vigesima sexta, necessario fatendum est non ad quantitatem legitimæ tantum esse reducendam, sed simul ad tertij & quinti æstimationem, sicut alia quælibet simplex computaretur contra supra dictam nostratam conciliationem, qua veritate retenta iam constat non esse contrarias eas Taurinas constitutiones, sed vtranque debere intelligi in donatione simplici, vel ob causam, vt si filius eam conferre voluerit, in legitimam & tertium & quintum computetur, quem intellectum scripsit latius Velazquez de Auendaño *hic glossa 3. num. 4. & sequentibus.*

Pulchrum tamen dubium est circa prædictam legem 26. Tauri, si talis donatio simplex plus computetur & conferatur in legitima, vt in residuo tantum videatur filius melioratus, an verò tota donatio computetur, & conferatur in tertio & quinto, vt censeatur melioratus in ea: & ultra hoc habeat etiam legitimam: & reperio quòd solus Doctor Palac. Ruuius *in sua repetitione, c. per vestras de donat. inter vir & vxor. fol. 96. 3. col. versic. intellige etiam*, tenet, quòd prius & ante omnia computetur & conferatur in ipsa legitima: quia in dubio magis videtur pater vel mater debitum soluere quàm donare: ergo cum legitima filij sit quasi debita, prius videtur eam soluere: & subdit,

quòd sic intellexit ipse & alij auditores regales illam legem quando eam condiderunt. Sed salua eius pace ego firmiter teneo contrarium, imò quòd talis donatio simplex nullo modo computetur nec conferatur, sed sit præcipua, & in ea tota videatur filius melioratus, & insuper habeat legitimam: quia sicut de iure communi donatio simplex facta à patre filio in potestate morte confirmata, vel à matre, vel eius linea non conferebatur, vt supra dictum est: ita hodie prædicta lex Tauri vult quòd indistinctè talis donatio facta à patre filio in potestate vel emancipato: vel à matre, vel eius linea non conferatur, prout tenet Couarruias *in c. Raynalau §. 2. n. 8. de testam.* Bernardus Diaz de Lugo, ad Rodericum Suarez *in l. quoniam in prioribus, quinta quest. n. 4. fol. 96.* Gregorius Lopez, *in l. 3. verbo, en su parte, in fin. tit. 4. part. 3.* Tellus Fernandez, *in l. 26. & 29. num. 2.* Matiençus, *in l. 3. tit. 8. lib. 5. gloss. 1. n. 8. & gloss. 2. n. 1.* vbi hanc communem esse testantur. Et pro hac mea sententia & conclusione pondero singulariter & subtiliter illam legem 26. multipliciter. Primò in quantum dicit quòd modò pater vel mater donec in vltima voluntate, modò in contractu inter viuos, videtur filium meliorare: sed relicta in vltima voluntate sunt præcipua & non conferuntur: ergo similiter ista donatio cum hac æquiparetur. Secundò in quantum dicit illa lege quòd licet pater vel mater nihil dicat censeatur filius melioratus: sed melioratio est extra legitimam & habetur præcipua & non conferitur: ergo nec ista donatio simplex loco eius subrogata, Tertio in quantum illa lex in fin. dicit, quòd si est donatio magna valeat in tertio & quinto & in legitima: ergo ab ordine literæ aperte colligitur quòd prius censeatur filius melioratus in tertio & postea in quinto, & insuper si donatio excedat tertium & quintum, habeat legitimam: ergo nullo modo prius debet censeatur donatio facta pro legitima. Quarto in quantum dicit illa lex quòd donatio facta filio intelligitur melioratio in tertio & quinto, vt ei vel alteri non possit fieri melioratio, nisi in residuo tertij & quinti: ergo si prius esset computanda & soluenda legitima, bene posset alteri fieri melioratio. Quintò & singulariter, quia ita demum donatio simplex quam pater facit computatur in legitima, & videtur facta pro legitima, quando eadem quantitas & summa est data, vt est textus singularis secundum verum intellectum *in dicta l. cum quo. de peculio, §. fin. ff. ad l. Falc. & supra conclusum est: & certè illud teneo pro firma veritate, & ita practicarem iudicando & consulendo: & contrarium tenentes deciperentur: & in effectu ita videtur tenere Roder. Suar. *in sua repetitione l. quoniam in prioribus, fol. 90. 3. col. vers. & sunt hæc notanda, &c.**

Item etiam ex prædicta lege 26. Tauri videtur pulchrè & subtiliter inferendum, quòd hodie omnis donatio simplex facta filio in potestate, statim valeat & teneat sine eo quòd confirmetur morte, si interueniat traditio & postea non possit reuocari: & similiter donatio simplex nulla interueniente traditione confirmetur morte, licet antè possit reuocari: quia prædicta lex 26. dicit, quòd talis donatio habet vim meliorationis, sed melioratio est valida & perfecta cum traditione, & non eget confirmatione: si verò fiat sine traditione valet & confirmatur morte, sed potest antè per patrem reuocari, vt aperte disponit lex 17. Tauri: ergo hodie quælibet donatio simplex sortitur eandem vim & naturam meliorationis. Sed teneo contrarium, imò quòd debet intelligi & regulari secundum dispositionem iuris communis. Nec obstat prædicta lex 26. Tauri, quia debet intelligi quòd post mortem patris, & sic postquam iam donatio simplex est valida & perfecta habeat vim meliorationis,

vt non conferatur: sicut nec ipsa melioratio confertur, & non fiat in hoc distinctio illa quæ de iure communi in collatione fiebat, vt supra proximè dixi & probaui.

31
Quoad quintum principale, scilicet quæ requirantur ad hoc vt habeat locum collatio, dico, quòd requiruntur sequentia. Primum requisitum est, quod ille qui petit collationem, & ille à quo peritur, sint de liberis & descendentes illius de cuius hæreditate agitur. Ex quo sequitur quòd inter collaterales, vt ascendentes, vel extraneos non habet locum collatio, vt latè dixi supra in 3. *quest. principali*: imò quòd magis est, ad hoc vt inter liberos descendentes habeat locum collatio requiritur, quod veniant ad successionem tanquam liberi, ex primo capite: non vero tanquam agnati vel cognati, ex 2. vel 3. capite: iuxta dispositionem textus in l. 1. §. *sed videndum ff. de success. edict.* quia tunc reputarentur collaterales qui in hac materia collationum repelluntur: & in expresso isto fundamento & ratione ita tenet Bald. in l. *si emancipati C. de collat. 3. col. n. 3.* quod est notabile, & subtile: & idem tenet ibi Aretinus *fin. col. in fin.* Alex. 3. col. Philip. Decius 6. col. qui dicit hanc esse magis communem opinionem.

Sed aduertendum quod contrarium videtur de iure verius: imò quòd inter eos habeat locum collatio, modo succedant tanquam liberi, modò succedant tanquam agnati vel cognati. Primò quia ex quocumque capite velint succedere, tractantur vt filij, & succedunt tanquam sui, & habent tempus anni concessum filiis & descendentes ad petendam successionem, vt in l. 1. §. *largius ff. de success. edict.* & in l. *pen. §. filius ff. quis ordo in bonor. possess. seruet.* & in l. *de bonis, §. 1. ff. de Carbon. edict.* Secundò quia eadem ratio collationis militat hoc casu, quando succedunt ex 2. vel 3. capite tanquam agnati vel cognati sicut in alio quando succedunt ex primo tanquam liberi: scilicet ratio inuidiæ & discordiæ euitandæ inter fratres: & ex his fundamentis istam sententiam & conclusionem contra communem tenet Fulg. in d. l. *si emancipati fin. colum. Roman. 9. col. n. 24.* Ias. licet non se firmet. 7. col. n. 30. Curtius n. 28. & ista videtur mihi magis vera & iuridica opinio.

Secundum requisitum est, quòd tales descendentes succedant titulo vniuersali, non particulari legati vel fideicommissi, quia tunc possent habere legatum vel fideicommissum: & non tenerentur conferre dotem, vel donationem quam receperunt à patre vel matre in vita, quia non succedit tanquam hæres, sed tanquam extraneus: textus est in l. *à patre. Cod. de collat.* cuius verba sunt, *à patre verbis precariis in codicillis relictum, extero iure capiens filia ad collationem dotis urgeri non potest*: & ibi Gloss. ordin. & commun. Doct. textus notabilis & expressus in l. *si pater pro filia ff. de collatione dotis*, cuius verba sunt, *si pater pro filia dotem promiserit, deinde exhæredata, vel emancipata, & praterita legatum dederit, habebit filia etiam dotem præcipuam & legatam.* Quòd intellige nisi ex tali donatione & legato resultaret inofficiosa donatio, quia tunc residuum teneretur restituere: vt in *Auth. vnde si parens. Codice de inoffic. testam.* & in l. 1. & per totum. *C. de inoffic. donat.*

Tertium requisitum est, quòd bona quæ petuntur conferri processerint de patrimonio illius, de cuius hæreditate & successione tractatur textus est in l. *vt liberis. C. de collat. in fin.* ibi, *vt in diuidendis rebus ab intestato defuncti parentis, cuius de hereditate agitur, eadem dos vel ante nuptias donatio ex substantia eius profecta, conferatur*: & ibi commun. Doct.

Quartum requisitum est, quòd illud quod petitur conferri sit acquisitum in vita eius de cuius successione tractatur: secus si post mortem, vt legatum, vel fideicommissum, vel donatio causa mortis, vel donatio

quæ morte confirmatur: textus est in l. *filiam cum fratribus. C. de collat.* Quintum requisitum est, quòd liberi descendentes, inter quos agitur de collatione fienda, sint tales quibus debeatur legitima, vt supra dixi, in 3. *quest. princ.*

Sextum requisitum est, quòd filius vel descendens qui debet conferre velit succedere: quia alias si vult se abstinere & renuntiare successioni patris, vel matris, vel ascendentes, non tenetur conferre: sed potest retinere quod est sibi datum: & si quid est promissum poterit petere textus est in l. *final. ff. de collat. dotis*, cuius verba sunt, *fuit questionis, an si sua hæres filia patris cum fratribus contenta dote abstineat se bonis, compellatur eam conferre?* & diuus Marcus rescripsit, *non compelli abstinentem se ab hereditate patris: ergo non tantum data apud maritum remanebunt: sed ex promissa exigentur etiam à fratribus*: & ibi notat & commédatur Dinus, Bart. Alber. & commun. Doct. antiqui text. in l. 2. §. *si tres, ff. de collat. bonor.* textus in l. *ex causa donationis. C. famil. herc.* & ibi notat Bald. Salic. & commun. Doct. & istam regulam & doctrinam ponit Bald. in l. *si emancipati. C. de collat. fin. verbis*: & ibi Ias. *pen. col. n. 35.* Philippus Decius *ante pen. col. n. 11.* & communiter moderni.

Quod intellige quando donatio quæ venit conferenda non est inofficiosa: secus verò si sit inofficiosa, & tangat legitimam aliorum filiorum: & hodie in nostro regno excederet legitimam ipsius recipientis, & tertium & quintum bonorum patris vel matris, quia tunc licet vellet se abstinere, & renuntiare successioni eorum tenetur restituere illud residuum quòd tangit legitimam aliorum filiorum: textus est in *Auth. vnde si parens. Cod. de inoffic. testam.* textus in l. 1. 2. & per totum. *C. de inoffic. donat.* & vtrobique Doct. tradit etiam plenè Bart. in l. *Titia, §. Imperator, ff. de leg. 2.* & in expresso in materia nostra ita tenet Bald. in l. *si emancipati. C. de collat. in finalib. verbis*, & ibi communiter moderni, & idem disponit *lex 4. tit. 15. 6. part.* Id etiam docet Greg. Lopez in l. 3. *tit. 13. verbo not. queria,* & in l. 8. *verbo, legitima, tit. 4. pag. 5.* Baeça, *de non melioranda dotis ratione filiar. c. 33. n. 14.* Matiençus in l. 3. *tit. 3. lib. gl. 7. n. 1.* & in l. 3. *tit. 6. gl. 3. lib. 5.* Molineus in *tract. de donationibus factis in contr. matrimonij n. 58.* Castillus *hic, verb. inoffic. el 1. vbi & videtur quod non tenetur filia, &c.* Hanc sententiam tenet Segura, in l. *coheredi, §. cum filia, n. 129. de vulgari.* Bernardus Diaz de Lugo *reg. 215.* Palac. Rubens in l. 17. *Tauri, n. 44.* & ita fuisse iudicatum in sacro Concil. Neapol. refert Afflicti *decisione 26. ad finem.*

Aduertendum tamen quòd hoc procedit clarè & absque dubio in donatione merè lucratiua: sed pulchrum & subtile dubium est quid in dote, si pater vel mater dedit filia immèsam & inofficiosam dotem, quæ excedat tertium & quintum, & legitimam ipsius filiaë dotatæ, & tangat legitimam aliorum filiorum: an talis filia dotata teneatur restituere illud residuum quòd tangit legitimam aliorum filiorum, licet velit se abstinere à successione parentum? & certè si loquimur matrimonio iam soluto, talis filia dotata vel eius hæres tenetur restituere: quia postquam est reuerfa ad filiam habet ex causa lucratiua, vt in l. *Mauia, §. fin. in fin.* & ibi Gloss. ordin. & comun. Doct. *ff. solut. matrim.* si verò loquimur constante matrimonio, tunc est maximum dubium, & procedit quæstio nostra, & videtur quòd non teneatur filia nec maritus eius illud residuum, nec aliquam partem, in qua dos est inofficiosa, restituere.

Primò quia constate matrimonio dos pertinet marito ex causa onerosa, vt in l. *pro oneribus. C. de iure dot.* & in l. *ex promissione, ff. de action. & obligat.* & constat quòd pater vel mater vel quilibet debitor potest bona sua alienare titulo oneroso, etiam in fraudem filiorum vel creditorum, quando recipiens non participauit de fraude: textus est in l. *fin. ff. de his que in fraudem credit.* textus in l. *pen. C. de reuoc. his que in fraud. cred. gesta sūt.*

textus in *l. fin. in fin. si quid in fraud. patron. Gloss. ordin.*
& cōmun. Doct. in *§. itō si quis in fraudē. Instit. de action.*

Secundo & in expresso facit text. in *l. fin. §. si a socero. ff. de his qua in fraud. cred.* ubi habetur quod si pater vel mater in fraudem creditorum dotavit filiam, non possunt creditores reuocare illam dotem & aliam actionem constante matrimonio, nisi maritus participauerit de fraude: per quem text. dicebat ibi singulariter Barr. quod si pater vel mater dotavit filiam spuriam & incapacem, non potest fiscus auferre vel confiscare prædictam dotem constante matrimonio: & ibi sequitur & commendat Angel. Cuman. & alij Doctor. & in expresso in nostra quæstione principali istam sententiam & conclusionem tenet Doct. de Segura in *repetition. l. cohæredi. §. cūm filia. ff. de vulg. & pupil. l. 2. fol. 3. colum. versic. premitte. cum pluribus sequentibus*: scilicet quod constante matrimonio non teneatur maritus dotem inofficiosam vel partem eius restituere. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod pars dotis quæ est inofficiosa restituatur aliis filiis, etiam constante matrimonio. Primò per prædicta iura superiora, quæ disponunt quòd filius vel filia qui vult se abstinere ab hæreditate patris vel matris, teneatur illud quod immense est sibi donatum in præiudicium legitimæ aliorum, eis restituere. Secundo & in specie per text. singul. expressum, in *l. vnica. Cod. de inoffic. dotibus.* maxime secundum secundam lecturam veram & communiter approbatam: ubi dicit quòd sicut donatio mera & pura reuocatur, quando est inofficiosa in fraudem legitimæ filiorum: ita etiam quando est inofficiosa dos: prout tenet Palacios Rubeus, in *repetit. cap. per vestras notabili 3. §. 22. num. 10. de donat. inter virum. & §. 24. n. 3.* Gomez Arias in *l. 27. Taur. num. 11.* ubi hoc pluribus rationibus confirmat Baeça de *non melioranda dotis ratione filia. cap. 32. num. & sequentibus.* Molinæus in *tract. de donationibus factis in contractu matrimony. num. 59.* ubi contrariam sententiam erroris portentum appellat, cum aliis quos congerit & sequitur Matiençus in *l. 3. tit. lib. 8. §. gloss. 5. num. 3. & in l. 1. tit. 2. gloss. 4. num. 7. lib. 5. Recop.* quibus in locis contrariæ partis fundamentis latè respondet, præsertim in *d. l. 3.* & licet textus non dicat nec aperiat an intelligatur constante matrimonio, vel eo soluto: tamen cum text. & Doctores loquantur simpliciter & indistinctè, utroque casu debet intelligi: & in expresso quòd etiam ille textus intelligatur & procedat constante matrimonio, tenet ibi Paul. de Cast. 2. col. & tenet singul. Palac. Ruuius in *sua repet. per vestras. fol. 96. 2. col. num. 6.* ubi refert, quòd cum iste casus accidisset in Cancellaria Regia, fuit valdè dubius: sed ita iudicauit ipse & alij auditores. Pro qua sententia & conclusione est hodie ista nostra lex 29. in ll. Tauri, quæ expressè hoc disponit: & si quæras, quæ potest esse ratio, quare creditores veri non reuocant alienata per debitores titulo oneroso, nisi vterque participet de fraude, tam debitor quàm recipiens: filij verò reuocant dotem inofficiosam, etiam fraude mariti, non interueniente nec probata: potest responderi quòd titulus dotis non est ita onerosus sicut alius titulus: quia in alio titulo emens vel recipiens dedit verum pretium loco rei, & transiit in patrimonium alienantis, quod non est in dote. Vel aliter & secundò potest responderi, quòd creditores indistinctè reuocant in totum, & si agitur de maiori præiudicio: ideo requiritur quòd vterque participet de fraude, filij verò reuocant quatenus tangit legitimam eorum. Vel aliter, & tertio potest responderi, quòd filij habent ius in re in bonis patris, vel matris, & debent habere legitimam in ipsis rebus, substantia, & patrimonio eorum vt in *l. scimus §. repletionem. Codic. de inoffic. testam.* vnde meritò tanquam reales condito-

res possunt reuocare immense donatum vel datum pro dote, alij verò creditores sunt merè personales, respectu personæ non respectu bonorum, idè non ita faciliter possunt reuocare.

Circa prædicta tamen cadit singulare & necessarium dubium, quod tempus inspiciatur, ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filia à patre vel matre dicatur inofficiosa? & certè articulus est valdè dubius, & non benè decus de iure communi: & in eo maxime insudauit & magno labore & studio illum reddam clarissimum: & breuiter & resolutiue dico, quod tam de iure communi quàm regio debet inspicere tempus mortis ipsius patris vel matris: quia legitima debetur filiis habito respectu ad bona quæ pater vel mater habet tempore mortis & non alio: text. est in *l. cum queritur. Cod. de inoffic. testam.* textus in *Authen. nouissima. eod. tit.* text. in *l. scimus. §. repletionem. eod. tit.* textus in *l. etiam §. si patronus. ff. de bonis liber.* textus in *l. si patronum ex debita. §. fin. eodem tit.* textus in *l. fin. ff. si quid in fraud. patron.* textus in *Authen. de nuptiis. §. quia verò hætenus. collat. 4.* textus in *l. 1. §. si impuberi. ff. de collat. bonor.* Ex quo in terminis nostris notabiliter inferò, quòd si tempore factæ donationis donatio fuit inofficiosa, & postea non crescunt bona & facultates patris vel matris, illa donatio reuocabitur habito respectu ad tempus mortis, computando bona quæ erant tempore donationis, vt fiat eorum vnus cumulus: & valebit donatio in quinto bonorum si fuit facta extraneo: vel in tertio & quinto legitima si fuit facta filio vel descendenti: & residuum erit legitima aliorum: ita probat textus formalis & expressus in *Authen. vnde & si parens. Cod. de inoffic. testam.* cuius verba sunt, *vnde & si parens in quendam liberorum vel in quosdam fecit immensam donationem, quisque tantum ferat ex hæreditate nomine falcidia, quantum poterat ante donationem deberi*: & ibi notat & commendat Paul. de Cast. & cōmun. Doctores textus in *l. 1. & per totum. Codic. de inoffic. dotib.* Confirmatur ratione, quia aliàs si ita non fieret cumulus & computatio, semper possent parentes defraudare filios in vita, si tantum ex bonis quæ habent tempore mortis deberetur.

Secundò infero, quòd si donatio non fuit inofficiosa tempore quo fuit facta, sed postea diminuitur patrimonium patris vel matris, debet haberi consideratio ad bona quæ habebat tempore donationis, & etiam tempore mortis, & fieri eorum vnus cumulus, & tantum valebit in eo in quo non redditur inofficiosa, vltra verò non: sicut diximus in superiori casu: & in expresso ita tenet Petrus de Bellaper. in *l. 1. Cod. de inoffic. don. fin. col. & quæst.* & ibi Mar. quem refert Cinus in *5. quæst.* & ista opinio videtur mihi pura veritas: licet contrarium in hoc tenebat Gloss. ordin. in *d. l. 1. Cod. de inoffic. don. in gloss. magna prope finem 9. quæst.* & ibi Cinus 3. col. 5. quæst. & cum hac opin. Gloss. transit ibi Bartol. Alber. & Iacob. Butr. in fine & eam expressè tenet & approbat Bald. 4. col. 5. quæst. Paul. de Cast. pen. col. Salic. pen. col. 5. quæst. moti hac tantum ratione scilicet quia prædicta donatio à principio fuit valida, iusta & perfecta: vnde ex postfacto retractari non potest, argumento textus in *l. perfecta donatio. Codic. de don. qua sub mod.* & ista sententia & conclusio Petr. de Bellaper. hodie approbatur: & confirmatur per istam nostram legem 29. in finalibus verbis, quæ est æquissima & iuridica attentis superioribus.

Tertidò infero quòd si donatio tempore quo fuit facta fuit inofficiosa, sed postea crescunt bona & facultates donatoris taliter quòd habito respectu ad tempus donationis & ad tempus mortis facti vno acervo & cumulo, non resultat inofficiosa, valet & tenet & non debet retractari & in expresso ita tenet

Gloss. ordin. in d. l. i. C. de inoffic. don. in gloss. mag. 8. q. & ibi Cin. 3. col. 4. q. Bald. 4. col. 6. q. Salic. pen. colum. 4. q. Paul. pen. col. & communiter alij Doctores & istud idem vult & disponit etiam nostra lex 29. in quantum dicit quod inspiciatur tempus mortis. Aduertendum tamen, quod ista omnia habent locum in donatione, merè lucratiua, sed in dote idem erat dicendum de iure communi, arg. textus in l. unica. Cod. de inoffic. dot. iuncto titulo precedenti. de inoffic. donat. Sed hodie nostra lex 29. Tauri expressè vult quod maritus eligat, vt inspiciatur tempus dotis datæ, vel tempus mortis: & ratio fundamentalis potest esse, quia titulus dotis non est merè lucratiuus, sed onerosus, vt in l. pro oneribus, Codic. de iure dot. cum similibus.

Item etiam iuxta prædicta quæro, si pater vel mater dedit filio vel filia dotem, vel donationem propter nuptias, & talis filius vel filia conferat: an filius melioratus habeat & deducet meliorationem de prædicta dote vel donatione propter nuptias iam vnita & incorporata in bonis & patrimonio defuncti: vel solum habeat eam de aliis bonis, non verò dote & de donatione, quæ fuit adducta ad collationem: & dico quod l. 25. supra eod. expressè decidit quod non: & iste est eius verus sensus.

Quod ad sextum & vltimum principale scilicet qualiter & quibus remediis sit conferendum? breuiter & resolutiuè respondeo, quod vno de tribus modis. Primo modo per liberationem, quando illud quod debet conferri est promissum, sed non traditum nec solum text. in leg. 2. Cod. de collat. & ibi Gloss. ordin. & commun. Doct.

Secundo modo in medium adducendo, quando illud quod debet conferri est traditum & solum text. est in filia dotem. C. de collat. & ibi Gloss. ordin. & commun. Doct.

Tertio modo tantum minus accipiendo, quando illud quod debet conferri est traditum & solum sed non est in potestate conferre debentis, vt quia maritus possidet dotem datam filia text. est in l. dotis quidem petitio C. de collat. & ibi Gloss. ordin. & commun. Doct. & in expresso istam doctrinam & resolutionem ponit notabiliter Bart. vbi valdè commendat in dicta l. dotis quidem petitio. Cod. de collat. & ibi Bald. Paul. Salic. & commun. moderni, idem Bart. in l. i. §. filiam ff. de collat. dotis. idem Bart. in l. pater filium. fin. colum. & q. eodem tit. idem Bart. in Auth. de trien. & semiss. §. illud quoque in fin. collat. 3. Petrus de Bellaper. in Auth. ex testamento. Cod. de collat. 3. col. in fine. Cinus in dict. l. si emancipati eod. tit. 2. col. 7. quæst. adde scripta in l. dotis petitio. Cod. de collation. & notabis etiam quod si solum sit matrimonium, ita quod filia penes se habet dotem, tenetur illam conferre in ea æstimatione qua reperitur tempore mortis patris, & tenetur conferre res ipsas dotales quales eo tempore reperuntur, non verò earum æstimationem ex quo sequitur quod si filia fuerunt tradita in dote, res mobiles quæ tempore mortis patris reperuntur consumptæ non tenetur eas conferre, vt post alios tradit Afflictis decis. 247. Secundo infero quod si fundus filia in dotem à patre tempore mortis patris sit pretiosior & eius valor, excreuerit ex sola mutatione temporis, nihilominus est conferendus talis qualis tempore mortis patris reperitur & è conuerso si sine culpa filia effectus est vilior, debet conferri vt eo tempore reperitur vt tenuit Paul. in l. illud. Cod. de collat. quem sequitur Socinus, consil. 65. ver. 6. conclus. 1. Gregorius in l. 3. tit. 15. par. 6. versic. contra. quorum opinio mihi maximè probatur, quamuis contrarium defendat Ayora. de partition. 1. p. cap. 2. vers. quarto quæro. quæ opinio procedit, & si res dotales

Ant. Gomez ad leg. Tauri.

data sint æstimatæ, ea æstimatione quæ faciat emptionem, nam nihilominus debent conferri res ipsæ non earum æstimatione, si filia & cæteri fratres æstimationi non consenserunt: nec enim æstimatio facta inter socerum & generum potuit filia præiudicare, argumento textus in l. si vnus §. ante omnia. ff. de pactis. neque reliquis fratribus, qui ex ipsarum rerum collatione possunt actionem prætere.

Item adde pro complemento materiae quod ius conferendi transit ad hæredes actiuè: quia mortuo hærede qui poterat petere collationem post aditam hæreditatem, vel eo casu quo hæreditas non adita transmittitur, possunt hæredes eius petere collationem, sicut hæres defunctus poterat text. est in leg. 1. paragrapho ibidem. ff. de collat. bon. textus in leg. si maritus. Cod. de collat. & ibi communiter Doctores & similiter transit ad hæredes passiuè: quia mortuo in eo qui tenebatur conferre, tenebitur etiam hæres eius textus est in leg. 2. ff. de collat. bonor. & ibi notat Bartol. & communiter Doctores. Confirmatur, quia sicut hæreditas ipsa transmittitur, eodem modo ius & æqualitas eius. Secundo confirmatur, quia ex persona hæredis, conditio obligationis non mutatur, vt in leg. 2. §. ex his ff. de verborum obligationibus. Tertio, quia ius petendi supplementum legitimæ transmittitur: quia fit ipso iure per legem, & reputatur ius iam quæsitum, & petitio venit ad executionem iuris iam quæsitæ argumento. textus in leg. scimus Codice de inoffic. testam. & ibi Doctores præcipuè Salic. Quarto quia ius accrescendi transmittitur, vt in l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. her. & in l. qui patri. ff. de acquir. hered. Quinto quia ius detrahendi quartam Trebellianicam & Falcidiam transmittitur ad hæredes, vt in l. Marcellus. §. fin. ad Trebel. & in l. quanquam. Codice ad l. Fal. Sexto quia ius petendi restitutionem, transit ad hæredes, vt in l. non solum. ff. de in integrum restitutione.

Sed quia materia nostra maximam habet communionem cum comparatione quæ fit in legitima filiorum, quæ post collationem inuenta fuit à iure, vt patet ex nouis legibus de ea loquentibus maximè ex l. quoniam nouelle. Cod. de inoffic. testam. iuncta lege, vt liberis Codice de collat. & ex lege omnimodo. §. imputari. Codice de inoffic. testam. & ex lege. si quando. §. & generaliter eodem tit. & ibi notant Doctores: & notat & declarat Paul. de Cast. in l. illud. Cod. de collat. 1. colum. licet de iure antiquo etiam sit inuenta in quarta falcidia quæ debetur hæredi instituto iure institutionis, vt in l. in quartam ff. ad legem Falcid. & similiter inuenta in legitima filiorum, quando expressè pater vel ascendens dixit, quod datum vel donatum in vita computetur in legitima, vt in l. si non mortis ff. de inoffic. testam. ideo volo hos terminos, differentias, & effectus declarare: & magistraliter & resolutiuè dico, quod computatio est alicuius rei vel quantitatis donatæ in legitimam vel partem eius assumptio, & fit tantum in casibus sequentibus. Primus est quando de iure antiquo ante Iustinianum pater vel mater, vel ascendens relinqueret filio vel descendenti minus quàm sit legitima, quo casu filius vel descendens agebat querela inoffic. testam. vt in l. conqueritur. Codice de inoffic. testam. nam tunc tenebatur computare in sua legitima, bona sibi à patre donata in vita, vt excluderetur à querela. Secundus casus est, quando hodie de iure nouo post Iustinianum pater relinquat filio titulo institutionis minus quàm sit legitima, quo casu agit ad supplementum, vt in leg. omnimodo. Codice de inoffic. testam. nam hodie non agit, si potest integra legitima solui & repleti ex bonis sibi donatis à patre, vel matre, vel ascendente in vita, quia illa tenetur computare in

prædicta legitima, & excludetur à iure agendi ad supplementum.

Tertius casus est, quando filius simpliciter sit institutus à patre vel matre in sua legitima: quia similiter tunc computabit in ea bona sibi donata à patre vel matre in vita, & si sufficiant ad legitimam nihil plus petere poterit, si verò non sufficiant, petet residuum virtute testamenti & institutionis. Quartus casus est, quando filius esset exheredatus cum expressione legitimæ causæ, quæ tamen postea non fuit probata, quo casu filius poterit agere querela ad rumpendum testamentum: sed tunc tenetur filius computare in sua legitima, bona sibi donata à patre vel matre in vita, vt excludatur à querela in totum vel in parte recepta.

Quintus casus est, quando pater vel mater instituat filium vel filiam hæredem in dote vel in donatione sibi facta, quæ de iure debet imputari, nam valet institutio, licet sit proprium patrimonium filij vel filiæ, & non patris vel matris: vt est Gloss. notab. ordin. & ibi commun. opin. in l. 3. §. sed utrum, ff. de minor. in gloss. fin. & si talis dos vel donatio sufficit ad legitimam, non poterit aliquid aliud petere: si verò non sufficeret, ageret ad supplementum: secus verò si esset institutus in re propria ipsius filij vel filiæ: quia tunc testamentum esset nullum, tanquam si in aliquo non esset institutus, & censetur omninò præteritus, & non ageret ad supplementum. Sextus casus est, quando filius vel filia esset institutus vniuersaliter, & grauatus restituenda hæreditate alteri: quia licet possit detrahere legitimam in qua non potuit grauari, tamen in ea tenetur computare dotem & prædictam donationem receptam: & in effectu istam sententiam & resolutionem probat textus in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testament. textus in l. omnimodo, §. imputari, eod. titul. textus in l. vt liberis. C. de collat. textus in l. illud, eod. titul. textus in l. si non mortis, ff. de inoffic. testament. & ponit singulariter & melius quàm alibi, Paul. de Castr. in d. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testament. & si quæras quæ bona sunt computanda? respondeo quòd donatio facta ob causam, vt dos, donatio propter nuptias, & similis, computatur: quia non videtur intentio patris, liberè & absolutè donare, vt apertè probant prædicta iura: donatio verò simplex quæ statim valet, vt quia est facta ex causa per quam statim valeat, vel sit iurata, vel sit facta filio emancipato vel à matre, vel à linea materna, vel filio in potestate, qui postea viuo patre emancipetur, non computatur: nisi expressè sit dictum à donante, quia intentio eius fuit liberè donare, donatio vero simplex quæ statim non valet, sed morte confirmatur, computatur, quia habet vim relictæ: & legata vel relictæ computentur: ita probat textus in l. si quando, §. generaliter. Cod. de inoffic. testam. textus in l. filium quem habentem. C. famil. hercis. textus in l. etiam, ff. de bon. lib. & ratio potest esse, quia cum pater vel mater in testamento nihil aliud filio vel filiæ reliquit, intentio sua est, vel quod illa donatio quam tempore mortis poterat reuocare, & similiter legatum vel fideicommissum computetur, & habeat pro sua legitima: vnde meritò computatur: & in expresso ita tenet Bartol. in l. in quartam, ff. ad l. Falc. 4. colum. n. 10. & ibi communiter Doctores præcipuè Paul. de Monte Picol. in repet. illius l. 5. 5. colum. num. 62. versic. septima conclus. ubi vide exempla, & 56. col. num. 66. versic. octaua conclusio est, & ibi Carolus Ruin. 12. col. n. 23. idem Bart. in l. 1. §. nec castrense, de collat. bon. pen. col. Paul. de Castr. qui notabiliter loquitur in d. l. quoniam nouella C. de inoffic. testam. 1. colum. & ibi Bald. & Iaf. idem Paul. in l. cum queritur, eod. titul. idem Paul. in l. si quando, §. generaliter, eodem titul. & ibi Iaf. Bald.

in l. quoniam in prioribus, eodem titul. 2. colum. num. 6. idem Bald. Paul. Iafon. Corneus, & commun. modern. in illud. C. de collat. Fabia de Giochis in repetitione Authent. nonissima. Cod. de inoffic. testament. num. 76.

Et ex prædictis collige, quòd vera & realis differentia inter computationem & collationem est, quòd computatio fit tantum in casibus supra positis, & non aliis, vt dixi & probaui, collatio verò in pluribus aliis. Item computatio habet locum tantum ex testamento, non verò ab intestato, collatio verò ex testamento, & ab intestato, vt in Authent. ex testamento. Cod. de collat. Item computatio habet locum modò succedat filius cum aliis filiis & descendantibus modò cum extraneis, collatio verò tantum habet locum inter filios & descendentes, vt in l. 1. & per totum, ff. de collat. bonor. & in l. vt liberis, & per totum. C. eod. tit. Item etiam circa prædicta datur talis regula, quòd ea quæ in dictis casibus facta testamento computatur, omnia illa ex testamento & ab intestato conferuntur, non verò è contra, istam regulam ponit textus in l. illud C. de colum. & si replices, quòd legata, vel relictæ, vel donatio quæ morte confirmatur, computatur, tamen illa non conferuntur, vt in l. à patre C. de collat. ergo ista regula videtur falsa, respondeo quòd debet intelligi quando nihil inuenitur dispositum de collatione, secus si expressè inuenitur quòd non conferatur, vt hic. Vnum tamen finaliter in materia quæro; an pater vel mater, vel ascendens, cui minus legitima per filium vel ascendentein est relictum, teneatur computare in legitima, quòd in vita sibi donatum est à filio vel descendente? & videtur quòd non, quia non tenetur conferre, vt supra dictum est, sed contrarium tenet Paul. de Monte Picol. in dicta repetitione, l. in quartam, 79. colum. num. 87. versic. quæro etiam. & hoc per argumentum à maiore rationis, nam si filius computat cui magis debetur legitima, ergo similiter pater vel ascendens, sed ego tenerem primam opinionem per rationem quam posui supra, in articulo an ascendentes teneantur conferre.

Circa quòd tamen se offerunt pulchra subtilia, & quotidiana dubia. Primum est an hoc casu dos vel donatio propter nuptias, vel quid simile de sua natura computabile computetur nepotibus in legitima, si minus legitima sit eis relictum, sicut ipsi filio vel filiæ prædefunctis computaretur: & videtur quòd non, quia illa tantum bona computantur quæ immediatè proueniunt ex substantia & patrimonio eius de cuius successione tractatur: vt in l. omnimodo, §. imputari. C. de inoffic. test. & in l. scimus, §. repletionem, eod. tit. & in l. quoniam nouell. eod. tit. sed ista dos vel donatio prouenit nepotibus ex substantia patris vel matris prædefunctæ: non verò ex substantia vel matrimonio aui: ergo non computetur. Confirmatur quia mutatione personæ mutatur qualitas bonorum, & amplius non dicuntur bona primi sed secundi possessoris, argumento textus in l. Paulus, alias incipit per procuratorem, ff. de acq. hered. textus in l. sed si plures, §. filium impuberi, ff. de vulg. & pup. & ex isto principali fundamento istam sententiam & conclusionem tenet Bald. in l. illam. Cod. de collat. 2. col. num. 6. Angel. in l. in quartam, ff. ad leg. Falc. fin. colum. n. 9. Secunda est opinio principalis in hoc dubio & difficili passu, scilicet quòd si nepotes succedunt auo cum patruis vel auunculis, tenentur computare: quia tantum ex persona patris vel matris defunctæ veniunt: si verò succedunt cum aliis nepotibus non tenentur computare: quia ex propria persona veniunt, ita tenet Ioan. de Imol. in l. quartam, ff. ad l. Falc. penult. col. vers. ulterius, idem Imol. in l. post dotem ff. de solut. matrim. Salic. in l. scimus, §. imputari. Cod. de inoffic. testam. 2. col. num. 5.

Tertia & principalis opinio vera & tenenda est, quòd indistinctè talis dos, & donatio propter nuptias, & simile imputabile, debet computari à nepotibus in legitima, sicut computaretur patri vel matri eorum prædefunctis, modò succedant cum patris vel auunculis, modò cum aliis nepotibus. Primò textus in *l. quoniam nouella, C. de inoffic. testam.* vbi dicitur quod sicut dos & donatio propter nuptias vel ante nuptias confertur a filiis vel nepotibus, ita debet computari: & licèt non valeat argumentum, confertur, ergo computatur, *vt in l. illud, Cod. de collat.* tamen fallit in casibus à iure expressis, vt ibi notatur. Secundò facit quia nepos vel nepotes ex filio vel filia prædefunctis semper succedunt repræsentatiuè ex persona, loco, & portione eorum, modò succedant cum patris vel auunculis modò cum aliis nepotibus, & ex ea hoc resultat effectus quod succedunt in stirpes non in capita, licèt dispares sint in numero *vt in l. 2. C. de suis, & legit. liber. & in §. cum filius, versic. item si ex duobus, Instit. de hered. qua ab intestat. deser. & in Auth. de hered. ab intestat. venient. §. 1. collat. 6. cum aliis.* Tertio, quia non debent esse melioris conditionis & prærogatiuæ nepotes succedentes auo, quàm pater vel mater eorum: & ex persona hæredum conditio obligationis non mutatur: argumento textus in *l. postulante, ff. ad Trebellian. & in l. si vna matre, Cod. de bonis maternis, & in l. 2. §. ex his, ff. de verbor. obligat.* ergo dos vel similis donatio quæ semper habet in se qualitatem conferendi & computandi in ipso filio vel filia non mutetur in nepotibus vel descendantibus.

Quartò & notabiliter, quia de iure etiam extantibus liberis dos redit ad patrem, *vt in leg. dos à patre, Cod. solut. matr.* ergo ab ipso patre auoque videtur prouenire nepoti vel descendanti, de consuetudine tamen remanet apud nepotes & descendentes, vt ibi Glossa ordinaria & communis opinio & sic consuetudo aufert ab auo & applicat nepotibus: ergo vtroque casu ab ipso auo dicitur prouenire, & per consequens est ab omnibus conferenda & computanda, & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Iacob. Butr. in *l. scimus, §. repletionem, 1. quæst. C. de inoffic. testam.* Bartol. in *l. in quartam, ff. ad l. Falc. 4. colum. num. 12.* & ibi Paul. de Castr. *penult. colum. num. 9.* Paul. de monte Pico. in *repetitione illius legis 63. col. num. 73.* qui latè prosequitur per *12. columnas* Carolus Ruinus in *repetitione illius l. 10. col. num. 21.* Franc. de Ripa *33. col. num. 189.* Paul. de Castr. in *l. illam, C. de coll. fin. colum. & quæst.* qui dicit quod audiuit à Baldo in scolis quod in hac quæstione fuerunt Bart. & ipse Bald. aduocati contrarij, & quod ipse Paul. semel consuluit pro Bald. & postea mutauit propositum & consuluit pro Bartol. Roman. *3. colum. num. 12.* Alexand. *fin. colum. & quæst. lason in fin.* Philippus Decius *fin. col. Bald. sibi contrarius in l. quoniam nouella, C. de inoffic. testam. 2. col. num. 6.* & ibi Paul. *2. colum. versic. ultimò dubitatur,* Franc. de Aret. & communiter Doctores ibi Fabianus in *repetitione Auth. nonissima, eodem tit. 22. colum. 6. quæst. num. 85.* Rodericus Suar. in *repetitione l. quoniam in prioribus. eod. tit. fol. 69. 4. colum. versic. sed superest quæstio elegans,* Bartol. in *consilio 190. incipiente, Gilbertus,* Quod tamen primò limita præterquàm si auus stipuletur tacitè vel expressè dotem reddi filia vel hæredibus, quia tunc non tenentur conferre nec computare: quia non habent ab ipso auo, sed à patre vel matre secundum Doctor vbi suprà. Sed ego teneo contrarium, quia licet ex pacto & contractu aui peruenit ad nepotes, tamen dicitur peruenire ex bonis & substantia eius: & in terminis ita tenet Paul. in *d. l. illam,* & ibi alij Doctores. Secundò limita,

præterquàm si filius vel filia quæ recepit dotem vel donationem sit emancipatus vel emancipata, vel sit in potestate & postea emancipetur, quia tunc dos vel donatio pleno iure sibi quæritur, & postea nepotibus & descendantibus: argumento textus *l. vn. §. accedit, C. de rei vxor. action.* ergo non tenentur conferre nec computare succedendo auo: quia non videtur habere ab eo, sed à patre vel matre secundum eodèdem. Ex quo infertur quòd cum hodie per contractum matrimonij filius vel filia efficiatur sui iuris, & censeatur emancipatus & emancipata, nepotes & descendentes non tenentur conferre nec computare secundum prædictos Doctores, vbi suprà. Sed ego teneo contrarium, imò quòd indistinctè in omnibus casibus superioribus teneantur prædicti nepotes conferre & computare in successione aui, sicut ipse filius & filia, pater vel mater eorum teneretur, per fundamenta & rationes de quibus suprà quæ militant in isto casu, & maximè & per textum expressum in *d. l. quoniam nouella, Cod. de inoffic. testam.* vbi habetur quod indistinctè dos data à patre vel matre, auo vel auia, confertur & computatur per descendentes, non sint in potestate, modò emancipati, modò sui iuris: & in terminis ita tenet Paul. de monte Pico in *d. reper. l. in quartam, ff. ad l. Falc. num. 81. vers. 3. limitat.* & ibi Carol. Ruin. *4. col. num. 197.* Secundum dubium est, si auus dedit dotem vel donationem propter nuptias, vel fecit aliam donationem sui natura conferibilem & computabilem nepoti vel nepti viuente patre, an conferatur & computetur ab ipso patre succedendo auo patrique suo? & breuiter & resolutiuè dico, quod si auus dedit & fecit contemplatione filij patrique nepotis vel neptis, & hoc possit constare tacitè vel expressè, quia ipse filius ad hoc tenebatur vel ex alia coniectura, quia in dubio non præsumitur fecisse contemplatione filij, tunc ipse filius patèrque nepotis tenetur conferre & computare succedendo patri auoque nepotis vel neptis: sed postea ipse nepos vel neptis teneretur conferre inter suos fratres in successione patris eorum: similiter etiam retento isto casu, si filius patèrque nepotis vel neptis decedat ante auum, talis nepos vel neptis succedendo auo cum patris vel auunculis vel cum aliis nepotibus tenetur conferre & computare, sicut pater eius tenebatur cum loco eius succedat: & si fortè cum isto nepote vel nepte, qui dotem vel donationem recepit concurrant alij nepotes ex eodem filio mortuo, fratresque eius tenerentur postea inter eos conferre & computare, cum ad eum tantum & non ad alios dos vel donatio illa & commodum prouenit. Si autem auus dotem vel donationem dedit nepoti vel nepti non contemplatione filij patrique nepotis vel neptis, non teneretur filius conferre vel computare, nec nepos vel neptis succedendo patri: imò etiam si filius decederet in vita aui, non teneretur nepos vel neptis conferre vel computare succedendo auo, quia succedit ex persona patris, & pater eius non tenebatur conferre nec computare. Item etiam quia huic nepoti non debebatur legitima viuente patre, vnde non tenetur conferre per suprà dicta. Et in effectu istam sententiam & resolutionem probat textus in *l. dedit dotem, ff. de collat. bonor.* textus in *l. auus, ff. de iure dotium,* textus in *l. sed si plures, §. in arrogat. ff. de vulg. & pup.* textus in *l. 3. §. fin. ff. de don. inter vir. & vxor.* textus in *l. vt liberis, versic. nulla discretionem, C. de collat.* & tenet singulariter Angel. in *l. in quartam, ff. ad l. Falc. fin. col. pen. quæst. num. 10.* ibi Alex. *antep. & pen. col. num. 27. & 28.* Paul. de Castr. in *l. quoniam nouella, Cod. de inoffic. testam. in fine.* De hac quæstione vide Castillum, *hic, num. 11.* Bæcam de dote, *cap. 7. num. 28.* & per Doctores, in-

ximè Ripam, in l. in quartum, n. 206. cum pluribus sequentibus, ff. ad l. Falc. & per Gregorium, verbo, contar. in l. 3. tit. 15. part. 6. Azeuedum in l. 3. tit. 8. lib. 5. recop. n. 2. qui latè eam examinat aliòsque allegat.

TEXTVS XXX. ^{lib. 5. recop.}

LA cera, y myssas, y gastos del enterramiento se saquen con las otras mandas graciosas del quinto de la hazienda del testador, y no del cuerpo de la hazienda aunque el testador mande lo contrario. Id est:

Cera, & missarum & funeris sumptus subducantur cum reliquis gratuitis legatis ex quinto bonorum testatoris, & non ex corpore (omnium) bonorum, quamuis, testator contrarium praeceperit.

S V M M A R I V M.

- 1 Impensa funeris ex quo deducatur?
- 2 Impensa funeris an praefertur debitis?

L E X X X X.

1 **N**Ota ex ista lege, quòd impensa funeris deducitur de quinto bonorum: pro cuius perfecta declaratione dico, quòd quando quis moritur sine filiis impensa funeris deducitur & soluitur de tota hereditate & patrimonio defuncti & de residuo solvuntur legata: & postea quòd superest pertinet hereditibus & diuident inter se: filiis verò extantibus similiter impensa funeris deducitur & de residuo solvuntur legitima & alia legata: textus est in l. 1. §. fin. ad leg. Falcid. textus in l. Papinianus §. 4. autem, ff. de inoffic. testament. textus in l. si quis, sepulchrum §. final. ff. de relig. & sumpt. funer. textus in l. at si quis, §. funeris causa, & §. aequum, eodem tit. Impensa autem funeris quæ sit, latè tradit hic, Velazquez de Auendaño, gloss. 1. num. 7. & quæ huius nominis appellatione contineantur Tellus Fernandez, num. tertio. Azeuedum in l. 13. titulo sexto, l. 4. n. 1. & sequentibus.

2 Imò quòd magis est praefertur hæc impensa funeris omnibus aliis debitis & creditoribus, vt ante eos deducatur & solvatur: textus est notabilis in l. penult. ff. de relig. & sumpt. funer. & ibi Gloss. ordinata & communiter Doctores textus in l. final. §. in computatione. Cod. de iure delib. textus in §. final. Instir. de lege Falcidia. Quòd extende etiam si alij creditores habeant pignora vel hypothecas tacitas vel expressas, vt probant prædicta iura, & ibi tenent communiter Doctores contrariam tamen sententiam communem testatur Ripa, scilicet impensam funeris non præferri expressæ hypothecæ, in l. questum, numero octauo, & in l. priuilegia, numero 48. ff. de priuilegiis creditorum, quam etiam licet sub dubio secutus fuit Gutierrez, in l. nemo potest numero 95. de legat. 1. tamen nostram opinionem, & sic etiam expressæ hypothecæ præferri funeris impensam, sequitur Dueñas reg. 397. num. 7. vbi alios eam tenentes allegat Rolandus à Valle, conf. 14. num. 23. volumine primo, & Ripa sibi contrarius in tractat. de peste. cap. de remediis praeseruatius contra pestem, num. 33. & Bartolum & alios eam tenentes, refert & sequitur Rebuffus, in primo tomo constitutionum Francia, titulo de sententiis provisionalibus, in præfatione, num. 65. Ioannes Garcia de expensis, & meliorat. capitul. octauo numer. 23. & 24. Matiençus in l. 13. tit. 6. lib. 5. recop. gloss. 3. num. 2. vide etiam Azeuedum in num. 10. in dicta l. 13. & Angelum ibidem, num. 23. gloss. 3. Gregorium in l. 3. gloss. final. tit. 13.

part. 5. & in l. 12. tit. 13. part. 1. Velazquez hic, numer. 2. Hodie vero hoc prælationis ius à nostra lege correctum est, licet Gregorius Lupus in l. 12. tit. 13. part. 1. verbo, deudas, & in l. 30. tit. 13. part. 5. verbo, que otro dendo, tacitè videtur sentire, non corrigere ius prælationis, quòd etiam clarius fatetur Angel. de meliorationibus l. 13. glossa 3. n. 21. verum eorum sententia, per nostram legem apertè conuincitur, quia si funeris impensa, ex quinto necessario deducitur, vt in ea iubetur, & non ex aceruo hereditatis necessario fatendum est non vigere ius prælationis, cum antea debita sint deducenda, ex omnibus bonis testatoris quam quintum à quo expensæ deducuntur formatum sit, quòd latius tradit Velazquez in præfati numer. 4. Matiençus in distinct. l. 13. tit. 6. lib. 5. gloss. 3. num. 3. Idem tenet Cornueus in l. final. §. in computatione, num. 2. Codice de iure delib. Neguzancius in tract. de pignoribus 2. membro quinta partis, numero 28. Ioannes Baptista Asinius, in l. penultim. de religiof. & sumptibus funer. Velazquez, hic numero 3. Azeuedum in l. 13. tit. 6. lib. 5. recop. num. 9. Hodie verò per istam legem nihil est immutatum, non relictis filiis vel decedentibus: eis verò extantibus, impensa funeris deducitur tantum de quinto, & non potest plus expendi nec tangere legitimam filiorum: & adde quòd funus vel impensa dicitur necessaria quæ requiritur secundum qualitatem personæ, & loci consuetudinem: ita etiam probant iura superiora & ibi communiter Doctores. Item adde, quòd eodem modo hæres putatius à quo infertur hereditas, potest prædictos sumptus & impensam deducere: textus est in l. hereditas, §. 1. ff. de petit. hered. & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores. Item etiam qui non hæres verus nec putatius, sed simplex possessor, potest prædictos sumptus & impensam deducere vel petere: & quæ veniant appellatione impensæ funeris valde omnino in locis superioribus: & vltra illa nota & adde, quòd impensa funeris dicitur, vel saltem ei æquiparatur illud quòd quis expendit pro alio in infirmitate & curatione defuncti: textus est in l. in restituenda. Cod. de petit. hered. textus est in l. legatum. Cod. de relig. & sumpt. funer. quemadmodum igitur impensa funeris præfertur aliis creditoribus etiam hypothecam habentibus, ita etiam præfertur impensa facta in infirmitate defuncti & medicinis, vt argument. dicta l. in restituenda, tenuerunt Rolandus à Valle conf. 14. num. 23. 27. & 29. colum. vbi numero 27. hoc intelligit de impensis factis in infirmitate illa de qua defunctus decessit, non verò si in aliis, Cassaneus in consuetud. Burgundia rubr. 4. §. 9. num. 6. 7. 8. & 9. vers. ista impensa. Fano de pignoribus in 2. memb. 5. part. numero 28. ad fin. Ludouicus Gomezius in Rubrica de infirmis resignantibus priuilegio 5. & circa funeris impensas, quomodo detrahi debeant, vide decisionem Lusitanam 308. vbi etiam quando vestes lugubres dandæ sint famulis: & adde etiam quòd Castillus numero 12. tenet impensam factam in infirmitate defuncti non dici impensam funeris, licet ei æquiparetur. Rebuffus 1. tom. constit. Francia, tit. de sententiis provisionalibus in præfatione num. 66. Azeuedum in l. 13. tit. 6. lib. 5. recop. numero 3. alios referens, & vide bonum textum in l. quod in uxorem de negot. gest. Item etiam illud quòd quis expendit pro infirmatione & traditione testamenti, argumento prædictorum iurium: & tenet expressè Ias. Corn. & alij moderni in dicto §. in computatione. Sed hic occurrit magnum dubium, & declaratione dignum, nam si verum est, vt supra dictum est, quòd impensa funeris deducitur, de ipso patrimonio & corpore hereditatis, & tale debi-

bitum est priuilegiatum, ut præferatur omnibus aliis debitis, & creditoribus hæreditariis qualiter intelligatur nostra lex dicendo & de nouo statuendo, quod tantum soluatur de quinto: sed pro perfecta declaratione dico quod stantibus filiis si nulla essent bona vel ita parua & modici valoris & æstimationis taliter quod non sufficerent ad sumptus, & impensas funeris prius, vel ante omnia debet deduci, & extrahi talis impensa tanquam magis priuilegiata, & præfertur legitimæ filiorum, & meliorationi, & prælegato, & cæteris debitis & creditoribus: si verò in tali patrimonio & hæreditate reperiuntur aliqua bona de quibus commodè possit solui talis impensa funeris & insuper legitima & melioratio, & similiter legata in totum, vel in partem: tunc talis impensa non est priuilegiata, sed prius & ante omnia debet deduci de ipso §. bonorum, ut non diminuatur in aliquo legitima filiorum & melioratio tertij alicui eorum facta, quæ habetur pro legitima respectu eorum: & iste est verissimus sensus & intellectus huius legis, ex quibus omnibus singulariter infero ad notabilem quæstionem, an debitore mortuo nullis relictis bonis vel ita paruis, ut ex his non possit satisfieri creditoribus: ad instantiam eorum possit iudex eius cadatè detinere & sepulturam impedire, & videtur quòd sic: saltem quando talis debitor esset obligatus per sententiam vel instrumentum guarentigium, quia tunc sicut in vita fieri poterat executio in bonis eius, ita post mortem potest fieri in eius corpore & sepultura impediti, donec debitum soluatur, argumento textus in *Auth. ut defuncti seu funera eorum, non iniurientur per creditores, §. 1. collat. 5.* per quem ita tenet ibi Angelus de Perusio & illud dictum tanquam vnicum & peregrinum, refert & sequitur Doctor de Segura, in repetitione *l. si ex legati causa, ff. de verborum, fol. 6. 4. col.* Sed salua eorum pace, illud est falsissimum & iniquum, & nulla lege probatur, & sic teneo contrarium imò quod indistinctè pro nullo debito de mundo possit talis executio fieri & sepultura impediti: primò ex superioribus fundamentis, quibus probatur quod impensa funeris præfertur omnibus aliis creditoribus etiam priuilegiatis: ergo præferatur, modo talis debitor defunctus fuerit, per sententiam vel instrumentum guarentigium, debitor vel alio quouis modo. Secundò principaliter & in terminis pro hac sententia & conclusione, est textus expressus, in *l. fin. cum duabus authenticis ibi positis, C. de sepulchro violato.* Tertio facit, quia ex contractu non potest quis ita se obligare, ut fiat personæ præiudicium, & afficiatur aliqua pœna corporali, argumento textus in *l. liber. bonor. ff. ad l. Aquiliam, & in l. ob as alienum, Cod. de act. & oblig. in tertio centum, §. 2. de condit. & demonstr. textus in l. qui filios, Cod. qua res pignori obligari possunt.* Quarto & quidem notabiliter, quia nullus creditor potest maius ius & potentiam habere in persona debitoris quam dominus in serui persona, sed tali seruo non impeditur sepultura ergo, &c. Quintò quia etiam si talis debitor liberaretur, cedendo bonis & corpus non posset detineri in carcere, ergo à fortiori post mortem non potest ei sepultura impediti. Sextò & finaliter, facit viua & concludens ratio, quæ pro lege habetur, quia si tale corpus debitoris post mortem detineretur, & sepultura impediretur, probabiliter & naturaliter posset causari horrendus odor & pestis totius reipublicæ, & tale damnum commune debet euitari, & pro hac sententia & conclusione est hodie lex 12. & 13. tit. 9. part. 7. & in *l. fin. tit. 13. part. 1.* & tenet Rodericus Suarez, in repetitione *l. post rem indicatam, fol. 127.* & ita practicatur, ita tenet Felinus in *cap. sicut Indai, col. 1. de Indaiis, Suarez in re-*

petit. l. post rem indicatam, §. ampliation. ad l. Regni, Couarruuias, variarum l. 2. cap. 1. num. 10. Grammaticus, decis. 82. Castellus in l. 30. Tauri, verbo, gastos, Baeza de inope debitore, fol. 7. à num. 21. qui late tradit.

TEXTVS XXXI.

Porque muchas vezes acae se, que algunos porque no pueden, o porque no quieren hazer sus testamentos dan poder a otros que los hagan por ellos: y los tales commissarios hazen muchas fraudes y engaños con los tales poderes, estendiendo se a mas de voluntad de aquellos que se lo dan; por ende por euitar los dichos daños, Ordenamos y mandamos, que de aqui adelante el tal commissario no pueda por virtud de tal poder hazer hærederos en los bienes del testador ni mejoría del tercio ni del quinto desheredar a ninguno de los hijos, o descendientes del testador, ni les pueda substituyr vulgar ni pupillar, ni exemplarmente, ni hazer les substitucion alguna, de qualquier calidad que sea; ni pueda dar tutor a ninguno de los hijos, o descendientes del testador, salvo si el que le dio el tal poder para hazer testamento, especialmente le dio el poder para hazer alguna cosa de las susodichas en esta manera el poder para hazer heredero, nombrando el que da el poder por su nombre a quien manda que el commissario haga heredero, y en quanto a las otras cosas señalando para que le da el poder, y en tal caso el commissario pueda hazer lo que especialmente el que le dio el poder señalo y mando, y no mas. Id est:

Quoniam sapè accidit ut aliqui, aut quia non possunt, aut quia nolunt sua ipsi testamenta condere, substituant alios qui pro ipsis condant & eiusmodi substituti commissaria sibi facultate fraudulenter ac dolosè multipliciter abutantur ad plura se extendentes quàm fuit illorum voluntas qui eos substituerunt, quamobrem ad vitanda eiusmodi damna, Ordinamus ac precipimus, ne posthac eiusmodi commissarius possit virtute talis facultatis heredem in bonis testatoris constituere, nec augmentum ex tercio aut quinto, nec quenquam ex liberis aut descendentibus testatoris: exheredare nec illis possit substituire vulgariter, aut pupillariter, aut exemplariter, nec facere eis aliquam substitutionem cuiuscumque qualitatís: nec tutorem constituere ulli ex liberis aut descendentibus testatoris, nisi qui ei dedit eam (pro se) testandi facultatem, dederit ei specialem facultatem ad res predictas in hanc formam, videlicet facultatem ad heredem constituendum, ut qui dat facultatem nominet proprio nomine illum quem iubet (aut cui legat.) ut commissarius constituat heredem, & sic in reliquis rebus declarando in speciali ad quam rem dat illi facultatem: & in eiusmodi casu Commissarius possit exequi quod ei specialiter fuit ab illo liniumctum ac demandatum qui facultatem ei dedit, & non amplius.

S V M M A R I V M.

- 1 Captatoria voluntas qua dicatur & quare sit à iure reprobata.
- 2 Casus & illationes quibus propriè dicitur captatoria voluntas.
- 3 In legatis & quando valeat captatoria voluntas.
- 4 Commissio vel electio incerta persona de certis an & quando valeat & teneat.
- 5 An per legem possit disponi quod valeat captatoria voluntas.
- 6 Fœmina an possit esse commissaria vel executrix testamenti in casibus permisisis.

LEX XXXI.

- 1 **N**Ota benè dispositionem huius legis pro cuius perfecta declaratione. Imprimis fundamentaliter dico, quòd captatoria voluntas dicitur quædam dam deceptoria, & captiosa dispositio per quàm potest decipi testator, suam voluntatem & ultimam dispositionem alteri committendo virtute cuius posset commissarius præter vel contra mentem & intentionem testatoris disponere, idem Couarr. in cap. cum tibi numero 11. de testament. Palaez de maioribus 1. part. quæst. 48. numero 3. fol. 167. Azevedus in leg. 5. tit. 4. lib. 5. Recopil. num. 15. Matiençus idem glossa 2. à num. 1. Et talis dispositio non valet, sed à iure reprobat, textus est capitalis & expressus, in l. captatorias, ff. de hered. institut. textus in illa institution. eod. titul. textus in l. illa autem institutiones, eodem tit. textus in l. si quis Sempronium, versic. at quin. eodem tit. textus in l. captatorias, Cod. de testament. milit. textus in l. captatoria, ff. de legat. 1. & idem disponit lex 11. titul. 3. part. 6. & idem probat & confirmat notata lex Tauri: cuius ratio vera iuridica est: quia, cum de iure diuino & positivo, sit permissum cuilibet testari, ille actus censetur personalissimus, quia tantum dependet ex mera & absoluta voluntate & libero arbitrio eius: textus in l. 1. Cod. de sacrosanct. Eccles. cum similibus, meritò non potest alteri committi, nec per alium explicari, & in hoc consistit vera ratio & intelligentia prædictorum iurium, ex quibus particulariter & in specie infero sequentes conclusiones. Prima conclusio quòd si testator committit alicui, vt instituat quem velit hæredem in bonis suis, talis voluntas & dispositio non valet: quia tota substantia dispositionis confertur in meram & absolutam voluntatem eius. De his captatoriæ modis tractat latè Matiençus in l. 5. tit. 4. lib. 5. Recop. gloss. 1. per totam. Suarez in tractat. de capt. volunt. Secunda conclusio quòd si testator instituit Titium hæredem si Sextus voluerit similiter non valet. Tertia conclusio si testator committit alicui commissario, vt faciat testamentum pro eo & instituat certam & determinatam personam adhuc similiter non valebat talis dispositio de iure communi, sed hodie benè valet & tenet de iure regio per nostram legem Tauri: nec obstat si dicas, quòd videtur commissum in voluntatem suam & sic commissarij: cum possit facere vel non facere testamentum vel facere validum & solenne de iure vel non. Sed respondeo, quòd non dependet in totum & expressè de voluntate alterius, sed tacitè eo casu quo nullum faceret testamentum vel fecerit & non solenne, quæ non vitiat dispositionem, quia expressè & absolute non penitur in eius voluntate, sed solum in illo facto & actu ab eo explicando, argumento textus in l. nonnunquam, ff. de condit. & demonstr. vbi habetur quòd potest quis alium instituere sub conditione si alter tertius ascendat capitolium licet ascendere vel non ascendere pendeat ex voluntate eius.
- 3 Quarta conclusio quòd similiter legatum vel fideicommissum particulare non valet nec tenet, quando committitur in voluntatem alterius tertij vel hæredis, vt si testator dicat. Lego talem quantitatem, vel talem rem ei quam Titius vel hæres voluerit. Vel lego vel relinquo talem quantitatem, vel rem tali personæ si Titius vel hæres voluerit. Quod tamen intellige quando relinquitur in meram & absolutam voluntatem tertij vel hæredis, secus tamen est si relinquitur & conferatur in arbitrium eius, qui tunc valet & tenet illo arbitrante, imò etiam eo non arbitrante vel iniquè & iniuste declarante, debetur relictum textus est in l. 1. ff. de l. 2. & ibi Glossa ordina-

ria & communiter Doctores textus in l. si sic. ff. de leg. 1. cuius verba sunt, si sic legatum relictum sit si aestimauerit hæres, si comprobauerit, si iustum putauerit & legatum & fideicommissum debetur, quoniam quasi viro bono potius ei commissum est non in meram voluntatem, & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores textus in l. fideicommissa, §. quanquam, ff. de leg. 3. & vtrouique Glossa ordinaria Bartol. & communiter Doctores in voluntatem verò ipsius legatarij benè potest conferri, textus est in l. si ira legatum, §. si illi si volet, ff. de leg. 1. & ad hoc notat & commendat Glossa ordinaria & communiter Doctores & reputat singularem & vnicum Alber. ita post Dinum & antiquos, sed vltra eos similis textus est in l. si senatus, §. legatum, eod. tit. & in l. si ita expressum erit, ff. de condit. & demonstr. Et licet ista conditio tacitè insit in quolibet legato & non impediat transmissionem, tamen quoniam exprimitur per ipsum testatorem inducit veram & propriam conditionem & impedit transmissionem, nisi expressè vel tacitè declarat se velle secundum Doctores ibi & adde, quòd idem est in quolibet contractu lucratiuo, quia potest conferri in voluntatem acquirere debentis, licet non impediat transmissionem, sicut nec impedit quælibet alia conditio, secus tamen est in oneroso, quia modò ponatur per verba merè absolutæ voluntatis modò arbitrij non potest valere: textus est in l. in vendentis, Cod. de cont. empt. textus in l. sub hac, ff. de action. & oblig. textus in l. centesimis, §. fin. ff. de verb. oblig. & vtrouique communiter Doctores & tenet & declarat Bartol. Bald. Paul. & communiter Doctores antiqui & moderni in d. §. illi volet, in voluntatem verò vel arbitrium tertij benè potest committi contractus, quia in eo non videtur prohibita captatoria voluntas secundum Bart. & communiter Doctores in dict. l. 1. ff. de legat. 2. & secundum Paul. & omnes in dicta l. centesimis, §. fin. de verb. oblig. & in l. stipulatio non valet, eod. tit. & secundum Imolam & alios in l. captatorias, ff. de hered. institut. & ser. Bald. Paul. & modernos in dict. l. in vendentis, Cod. de cont. empt. & secundum Iason & modernos in l. si quis arbitrato, ff. de verbor. oblig.

4 Vnum tamen est quod electio incertæ personæ de certis benè potest alteri committi & non dicitur captatoria voluntas: vt si testator dicat lego vel relinquo vni ex filiis vel consanguineis meis quem Titius elegerit, quia tunc substantia legati vel dispositionis non confertur in eius voluntatem, sed tantum qualitas vel quoddam accessorium, hoc est, illa electio personæ, textus est capitalis & expressus in l. vnum ex familia per totam legem, ff. de leg. 2. textus in l. cum quidam, la 2. eod. tit. textus in l. vtrum, §. 1. ff. de rebus dubiis, cum similibus. & vtrouique communiter Doctores de quo articulo dixi plenè & magistraliter in materia iuris communis in cap. 12. de legatis num. 48. cum seq. Vbi omninò videas, & de hoc latè tractant Parisius consil. 38. num. 32. lib. 3. Suarez in tractatu de captatoria, colum. 2. & 3. Couarr. in cap. cum tibi, num. 11. de testam. Costa in cap. si pater verbo pauperes, num. 6. de testam. in 6. Mieres in tractat. maioratum, 1. part. quæst. 48. num. 1. & aliis. Matiençus in l. 5. titul. 4. lib. 5. Recop. gloss. 2. per totam. Velasquez de Auendaño hic, gloss. vnic. num. 3. ex quibus infero verum intellectum & declarationem ad nostram legem Tauri, qua caueatur quòd possit pater electionem alteri committere meliorandi & eligendi vnum ex filiis vel descendentes quem velit, vt ista lex sit recta & iuridica: quia committitur tantum electio incertæ personæ de certis quæ valet & tenet de iure & non dicitur captatoria voluntas. Quod si aliquis meliorauit filium quem vxor nominauerit cum consilio Titij, & mortuus est Titius

Tirius antequam fiat nominatio, eo casu eam solam posse nominare arbitror, argumento eius quod notat Bart. in l. 1. §. si plures, num. 9. de exercitatoria actione, ubi scripsit, quod si testator mandat aliquid fieri cum consilio alicuius, si ei nolit vel non possit consilium præstare, cum sit mortuus potest actu fieri sine eius consilio, sequitur Iason in l. si quis arbitratus, in fin. de verborum sign. Ruinus consil. 126. volumine per totum. facit textus in l. fin. §. sed & si quis, C. communia de legatis. Et similiter ex hoc videtur inferendum quod si testator dixit & commisit amico de quo nimis confidebat, quod bona sua diuidat inter pauperes quos ipse elegerit, valet & tenet talis dispositio cum sit electio incertæ personæ de certis, & ne dum habet locum & procedit de iure Canonico, per textus iuncta communi sententia in cap. cum tibi de testam. sed etiam de iure civili per iura superiora, & in terminis ita tenet Cynus, Iacob. Butr. Bart. Bald. Angel. Paul. Salycet. Alexand. Ias. Corneus, & Philip. Decius, & communiter alij Doctores antiqui & moderni in l. captatorias, Cod. de testament. milit. & in l. 1. Cod. de sacros. Eccles. & in l. nulli, Cod. de Episc. & cler. nec obstat si dicas, quod sit electio incerta de incertis & nimis generica, & sic videatur captatoria voluntas, quia respondeo quod non est generica, sed particularis cum debeat fieri tantum inter pauperes & non vniuersaliter inter omnes personas de mundo. Imò etiam non inter pauperes, sed tantum illius loci vel domicilij testatoris, vt infra in sequenti lege dico, fin. colum. numero 4. & in l. 40. numero 49. infra his ll. Tauri. vbi omnino vide iuxta prædicta, tamen subtiliter quæro si pater vel ascendens commisit filio vel descendenti, & sic ei qui possit meliorari facultatem & licentiam meliorandi, & fortè morte præuentus vel ex aliqua causa impeditus non meliorauit, an videatur se ipsum eligere & meliorare, & videtur quod sic, & sic ipso iure censeatur melioratus, argumento textus in l. 4. Codicis de contrah. & commit. stip. vbi disponitur quod si mulier stipulatur dotem post mortem sibi reddi, vel ei quem sibi elegerit vel nominauerit, vel rem sibi debitam ea non eligente vel nominante censeatur ipse vel hæres eius electus & nominatus & ad hoc summè notat & commendat ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores & reputat singul. & vnicum Bald. ibi notat & commendat Bald. in l. 1. in fin. ff. de pactis, Alex. & Iason in l. stipulatio ista, §. si quis ita, ff. de verb. oblig. Decius in l. fin. §. fin. ff. si cert. pet. colum. penult. numero 13. sed firmiter teneo contrarium, imò quod ipse nec hæres eius censeatur melioratus & electus: nec obstat textus in d. l. 4. quia loquitur & procedit quando pactum vel stipulatio interponitur super re mea, quæ debet durare mea vel mihi debita, argumento textus in lege stipulatio ista, §. si stipuler. & in §. si quis insulam, ff. de verb. oblig. & in l. debitori, Cod. de pact. & in l. cum res, Cod. de donat. & in §. sed & si quis: instit. de inut. stipulat. & dixi in materia contractuum, cap. 11. de qualitatibus contractuum num. 18.

Pulchrum tamen dubium est in materia, an per legem genericè & absolute possit disponi, quod valeat & teneat captatoria voluntas, & videtur quod non: quia facultas testandi est ius personalissimum dependens à sola voluntate ipsius testatoris, vt in l. 3. Codicis de sacros. Eccles. & quando actus pendet à mera & propria voluntate alicuius, talis voluntas adeo ei cohæret, quod non sit transmissibilis ad alium: argumento textus in l. centesimis, §. final. ff. de verbor. obligat. textus in l. 4. ff. locati scribit si frumentum, ff. de rei vend. & vtrouique communiter Doctores. Sed firmiter & absque dubio teneo quod possit, cum sit condita à rege non recognoscante superiorem: qui

habet potestatem à summo Deo & domino nostro iura condere pro gubernanda republica, & non sit nutritiua peccati nec contra aliquod præceptum diuinum, vt in cap. quo iure, §. distin. & prouerb. 8. & non deficiat aliquod requisitum pro validitate legis de his quæ posuit in l. 1. supra his ll. Tauri. & in terminis probat textus in cap. cum tibi extra de testam. secundum communem intellectum, vbi probatur, quod valet & tenet captatoria voluntas ad pias causas, probat etiam textus in l. fideicommissaria libertas, la 3. ff. de fideicommiss. liber. Vbi disponitur quod fauore libertatis valet & tenet captatoria voluntas: & ibi tenet Glossa ordinaria Rainer. Bart. Alber. & communiter Doctores tenet etiam Glossa ordinaria Salyc. & communiter moderni in l. captatorias, Cod. de testam. milit. & probat aperte nostra lex cum lege sequenti. Sic & moribus & consuetudine induci poterit, cum ea quæ lege induci possunt, possunt consuetudine induci, l. de quibus, ff. de legibus, facit etiam quia institutio quæ fit in pupillari pendet ex alieno arbitrio hoc est patris, quæ licet reprobata sit l. illa institution. de hered. instit. moribus tamen inducta sit l. 2. de vulg. hancque sententiam defendit Angelus in l. captatorias, num. 2. de testam. milit. vbi Iason num. 4. & in d. l. 2. num. 1. in principio, & istam nostram sententiam tenuerunt Alexander Socinus & Iason Ripa. Alciatus, in l. 2. in princ. ff. de vulgar. Tiraquellus de leg. connub. gloss. 5. num. 97. Padilla in lege 1. num. 52. & seq. de legat. 2. Palacios Rub. in leg. 31. Tauri, numero 26. Menchaca de success. creatione, §. 17. numero 88. & 89. vbi hanc communem opinionem defendit ab impugnationibus Aretini & Iasonis in dicta lege 2. de vulgar. & Couarruias in cap. cum tibi, numero 13. de testament. asserentium non posse per legem vel statutum captatoriam voluntatem sustineri, cuius contrarium videmus permissum per nostram legem, vt rectè aduertunt supra citati Doctores, & sentit Gregorius in l. 11. gloss. magna ad med. titul. 3. p. 6. quorum opinio vera est quicquid in contrarium asseruerit Tellus in l. 31. Tauri, numero 7. vt tradit Matiençus in d. l. 5. titul. 4. lib. 5. recopil. gloss. 1. ad finem.

Item etiam prosequendo materiam pro declaratione huius legis, quæro an fœmina possit esse commissaria ad expedienda ea quæ continentur in ista lege & videtur, quod non, quia non potest esse procuratrix, vt in l. fœmina, ff. de procuratorib. & in l. alienam, C. eod. tit.

Item non potest esse tutrix, vt in l. tutela, & in l. final. ff. de tutel. & in l. 1. & 2. Cod. quando mulier tutela officio fungi possit, ergo nec possit esse commissaria, qua ista officia æquiparantur, vt tenet Glossa notab. commun. approbat in d. l. tutela. Sed teneo contrarium, imò quod possit esse commissaria, vt probat textus iuncta Glossa in l. unica, §. pro secundo, Cod. de caduc. tollend. textus in l. à filio, ff. de aliment. & cibis legat. vbi habetur, quod potest esse executrix testamenti: probat etiam textus in l. sed & si quis, §. primo, ff. de institoria, vbi habetur, quod fœmina potest esse institutor, & negotiorum gestor sicut masculus: ex quo notat ibi Bald. quod potest esse executrix in testamento, & in expresso ita tenet Bart. in d. l. à filio. idem Bart. in l. fœminæ, ff. de reg. iur. Bald. in l. id quod pauperibus, Cod. de episc. & cler. 2. colum. Palacios Rubeus hic, num. 36. Cifuentes numero 3. Fernandez in fine, Azeuedus in l. 5. tit. 8. lib. 6. Recop. numero 24. & ibi Matiençus gloss. 8. numero 5. amittet tamen hanc commissionem si luxuriosè viuat secundum Auiles in cap. pratorum in præmio, numero 44. fol. 7. Cifuentes hic, numero 4. ad quem se remittit Tellus hic, in fin. verbis, Azeuedus vbi supra num. 25.

num. 25. quod tamen si secundo nubat non procedit, nam licet tutelam amittat, non amittit hanc commissionem secundum Couarr. in cap. tua, numero 5. de testam. & Matiençum alios plures referentem, ubi supra ad fin. Item quæro vtrum talis commissarius possit talem facultatem & licentiam quam habet à testatore alteri committere & suo loco substituere? & videtur quòd sic, quia videtur procurator ad negotia, qui potest alium suo loco substituere: vt in l. si procuratorem, §. 1. ff. mandat. licet procurator ad iudicia non ante litem contestatam: vt in l. quod quis, Cod. de procur. & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores: sed contrarium dico & teneo, pro vt tenet Cifuentes in l. hac Tauri, numero 5. Gomez Arias num. 6. Tellus Fernandez numero 4. Matiençus hic, in d. l. 5. tit. 4. lib. 5. recop. gloss. 8. numero 2. imò quòd non possit alium suo loco substituere, argumento textus notab. in cap. final. §. 1. de officio delegat. ubi habetur, quod quando alicui committitur actus nudi ministerij non potest delegare, nec alium suo loco substituere: nec obstat textus in d. l. si procuratorem, §. 1. ff. mandati, quia procedit & habet locum in procuratore generali, ad negotia propter amplam facultatem quam habet at non constituite, secus verò in procuratore particulari alicuius actus vel negotij secundum Doctores communiter ibi & in d. l. quod quis, Cod. de procurat.

TEXTVS XXXII. *l. 6. tit. 4. lib. 5. recop.*

Quando el testador no fizo heredero, ni menos dio poder al commissario que lo fiziesse por el, ni le dio poder para hazer alguna cosa delas en la ley proxima, si no solamente le dio poder para que por el pueda hazer testamento, el tal commissario mandamos que pueda descargar los cargos de consciencia del testador que le dio el poder, pagando sus deudas, y cargos de seruicio, y otras deudas semejantes, y mandar distribuyr por el anima del testador la quinta parte de sus bienes que pagadas las deudas montare y el remanente se parte entre los parientes que venieren a heredar aquellos bienes ab intestato, y si parientes tales no tuuiere el testador, mandamos que el dicho commissario dexando le a la muger del que le dio el poder, lo que segun leyes de nuestros Reynos le puede pertenecer, sea obligado a disponer de todos los bienes del testador por causas pias y prouechosas a la anima del que le dio el poder, y no en otra cosa alguna. Id est:

Quum testator non constituit heredem, nec dedit commissario potestatem, vt pro eo constitueret, nec ad quicquam ex contentis in lege proximè precedenti, sed tantum (in genere) dedit ei potestatem vt pro eo testetur, precipimus vt eiusmodi commissarius possit exonerare conscientia testatoris onera, qui potestatem ei dedit soluendo debita & seruitia, & cetera similia, & inbere vt quinta pars bonorum testatoris distribuatur pro illius anima qua supererunt solutis debitis; cetera distribuuntur inter consanguineos qui eorum bonorum ab intestato heredes forent. Quòd si non fuerint testatori eiusmodi consanguinei, precipimus, vt commissarius prædictus, relicto uxori testatoris qui potestatem sibi dedit eo quod iuxta leges nostrorum regnorum potest illi convenire, teneatur disponere de omnibus (reliquis) bonis testatoris in causis piis & anima illius qui potestatem ei dedit, utilibus, & nulla alia in re.

S V M M A R I V M.

- 1 An si quis committit voluntatem suam alteri, vt disponat de bonis suis, an valeat?
- 2 Quando testator committit alteri, vt disponat de bonis suis inter pauperes, an possit commissarius distribuere bona etiam extante uxore?
- 3 Quando testator committit alteri, vt distribuatur bona inter pauperes, potest ea distribuere & excludi- tur fiscus.
- 4 An ista distributio bonorum inter pauperes debeat fieri in domicilio testatoris?

L E X X X X I I.

Nota istam nouam & singularem dispositionem legis, pro cuius perfecta declaratione nota & collige sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod de iure communi, nedum quando quis expressè committit voluntatem suam alteri, vt disponat de bonis suis ad pias causas, verum etiam quando quis simpliciter & absolute committit, dicendo, quod disponat de bonis suis ad libitum & voluntatem suam: talis dispositio & vltima voluntas valet & tenet de iure Canonico & eius æquitate: & ille censetur hæres nomine, & tenetur omnia bona testatoris diuidere & distribuere inter pauperes: textus est in cap. cum tibi, extra de testam. cuius verba sunt, cum tibi de dignitate, & infra in 2. q. dicimus, quod qui extremam voluntatem, in alterius dispositionem committit non videtur decedere intestatus: & ita tenet & declarat ibi Innoc. Ioan. And. Host. Ant. Abb. Card. Anch. Imol. & communiter Doctores, Bartol. in l. 1. Cod. de sacros. Eccles. col. 12. num. 64. licet intelligat & modificet, quando committitur per verbum denotans arbitrium, non meram voluntatem: sed superior est verus & communis. Secunda conclusio quòd hodie per nostram legem; quando quis committit alteri, expressè dicendo quòd disponat de bonis suis inter pauperes vel pias causas, valet & tenet, & non censetur aliquid immutatum. Tertia conclusio quòd hodie per nostram legem quando quis simpliciter & absolute committit alteri voluntatem & dispositionem suam vt testetur pro eo, tantum potest quintam partem bonorum distribuere inter pauperes & pias causas, solutis debitis & eis quæ aggrauant conscientiam testatoris: reliqua verò pertinent successoribus ab intestato: & isto casu restringitur & modificatur maximè dispositio, textus in d. cap. cum tibi. Quarta conclusio quòd non extantibus successoribus ab intestato, in eodem casu, quando quis simpliciter & absolute committit alteri voluntatem & dispositionem suam, potest omnia bona eius distribuere inter pauperes & pias causas: & isto casu remanet incorrectus & seruandus textus in d. cap. cum tibi.

Quinta conclusio, quod quando quis committit alteri expressè dicendo, quod disponat de bonis suis inter pauperes vel causas pias, vel simpliciter & absolute, vt testetur pro eo non extantibus successoribus ab intestato, potest commissarius omnia bona eius distribuere inter pauperes vel pias causas, etiam extante uxore legitima vel ea mortua quæ talem facultatem relinquit extante marito, & per consequens hoc casu non habet locum inter eos reciproca successio ab intestato, ex capite, vnde vir & vxor, de quo in l. vnica, ff. vnde vir & vxor, & in l. 1. Cod. eod. tit. & in l. 6. tit. 13. 6. part. dum tamen isto casu relinquat & soluat uxori commissarius dotem, & arhas, & sponsalitiã largitatem, & medietatem lucrorum, & omnia illa quæ de iure communi & regio pertinent

pertinent vxori in bonis mariti, vt in l. 1. & per totum, ff. solut. matrim. & in l. 50. cum tribus sequentibus, infra huius l. Tauri.

3 Sexta conclusio, quando quis committit alteri voluntatem & dispositionem suam, expresse dicendo, quod disponat de bonis suis inter pauperes, vel simpliciter & absolute vt testetur pro eo, non extantibus successoribus ab intestato nec extante vxore, potest commissarius omnia bona eius distribuere inter pauperes vel pias causas & excluditur fiscus: & per consequens isto casu cessat & non habet locum successio ab intestato fisci, licet alias si omnino decederet ab intestato haberet locum, vt in l. 1. §. fin. ff. de iure fisci, & in l. 1. Cod. de bonis vacantibus, lib. 10. & in l. 1. ff. de success. edict. in l. 6. in fin. tit. 13. 6. part. Idem tenet Castillus hic, num. 11. Villalobos, in antinom. iuris ciuili & regij littera B, num. 10. Tellus Fernandez hic, num. 4.

4 Adde tamen quod in predictis casibus in quibus bona debet diuidere, & distribuere inter pauperes vel pias causas, debet intelligi illius loci, in quo testator habebat domicilium habitationis: argumento textus in l. si quis ad destinandam, Cod. de Episc. & cleric. & ibi Bartol. Bald. & communiter Doctores & expresse tenet Imola in l. illa institution. de hered. instit. 2. column. confirmatur per textum singul. & vnicum in l. que conditio, §. final. ff. de condi. & demonstr. vbi habetur quod si testator iussit opus vel edificium fieri in foro & domicilio eius vel alterius intelligitur in foro & domicilio habitationis, & non alio, & ad hoc reputat singul. & vnicum Bald. Angel. Imol. & Socin. ibi.

Item intellige & extende nostram legem & omnia superiora, etiam si precessit longum tempus in quo testator fecit predictum commissarium, prater quam si illo medio tempore aliud testamentum fecisset: quia tunc prima dispositio & commissaria censetur reuocata, argumento textus in l. sancimus, Cod. de testamentis, & ibi communiter Doctores.

TEXTVS XXXIII.

EL commissario para hazer testamento, o mandas, o para declarar por virtud del poder que tiene, lo que ha de hazer de los bienes del testador, no tenga mas termino de quatro meses si estaua al tiempo que se le dio el poder en la ciudad, villa, o lugar donde se le dio el poder: e si al dicho tiempo estaua ausente, pero dentro de estos nuestros Reynos no tenga ni dure su poder mas de seys meses, y si estuuiere fuera de los dichos Reynos al dicho tiempo tenga termino de vn año, y no mas, y passados los dichos terminos no pueda mas hazer que si el poder no le fuera dado, y vengán los dichos bienes a los que los auian de auer muriendo el testador ab intestato, losquales terminos mandamos que corran al tal commissario, aunque diga y alegue que nunca vino a su noticia que el tal poder le auia sido dado, pero lo que el testador le mandò señalado y determinadamente, señalando la persona del heredero, o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal commissario, mandamos que en tal caso el commissario sea obligado a lo hazer, y si passado el dicho termino no lo hiziere, que sea auido como si el tal commissario lo hiziesse, o declarasse. Id est:

Commissarius ad condendum testamentum aut legationes, aut declarandum (expediendum) quod virtute potestatis sibi data facturus est de bonis testatoris, non habeat terminum ultra quatuor menses, si cum illi fuit data potestas, erat in vrbe, oppido, aut loco in quo illi data fuit, quod si tum aberat, verum intra hoc

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

nostra regna, eius potestas non extendatur ultra sex menses. Quod si extra predicta regna erat, habeat anni terminum & non amplius, quibus terminis elapsis, non habeat amplius facultatis ad id negotij, quam si nunquam illi fuisset data. Bona autem ad eos veniant qui habituri essent testatore ab intestato decedente. Termini vero predicti precipimus vt commissario currant, etiam si dicat & allegat, in noticiam suam non peruenisse eiusmodi potestatem sibi datam. Ceterum quod testator precise & specialiter ei praeceperit, nominata heredis persona, aut certa re aliqua quam commissarius executurus esset, precipimus vt in eiusmodi casu commissarius teneatur illud exequi: si vero praterito predicto termino non fuerit exequutus, habeatur ac si predictus commissarius illud exequutus esset, aut declarasset.

S V M M A R I V M.

- 1 Commissarius testamenti quod tempus habet ad condendum testamentum.
- 2 An testator possit concedere commissario maius vel minus tempus ad condendum testamentum, quam in lege est expressum?
- 3 An commissarius post lapsum huius temporis possit moram purgare & condere testamentum?
- 4 Si commissarius sit ignorans commissionis sibi concessa & transactum fuit tempus, an possit restitu?

L E X XXXIII.

NOta ex ista lege sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod commissaria dispositio, & ordinatio testamenti secundum legem superiorem, habet tempus determinatum in ista leg. scilicet quatuor mensium si sit in ciuitate vel loco, vbi defunctus qui sibi commissionem & facultatem dedit: decessit: & sex mensium si sit extra illum locum, in regno tamen sit & non extra regnum: & vnus anni si sit extra regnum: ex quo declaratur textus, in cap. nos quidem de testament. & in Authent. hoc amplius, Cod. de fideicom. & in Authent. de hered. & falc. §. si quis autem non implens, collat. 1. & in Authent. de Ecclesiasticis titulis, §. si quis adificationem, collat. 9. Vbi habetur quod regulariter executor testamenti habet annum ad implendam voluntatem defuncti, tamen hodie habet tempus contentum in ista lege Couarr. in cap. nos quidem, numero 1. Castillus hic, ante num. primum, & Tellus numero 2. Azuedus in l. 7. tit. 4. lib. 5. recop. numero 4. & Matiençus ibid. gloss. 2. numero 2. asserunt etiam extante nostra lege, executorem testamenti annum ad defuncti voluntatem implendam habere, de quo in cap. tua nos, de testam. & in l. 6. tit. 10. p. 6. quia noster textus non loquitur in executore, sed in commissario ad faciendum testamentum deputato, vt per supra dictos Doctores: & à quo tempore currat annus ille, & an iudicis monitio requiratur tradit Couarr. vbi supra numero 2. & Gregor. in d. l. 6. verbo facta, & in l. 8. tit. 10. p. 6. gloss. Menes. in Auth. hoc amplius, Cod. de fideicom. numero 4. & Tellus hic, numero 1. & in l. 38. infra numero 2. Azuedus vbi supra numero 5. Matiençus ibid. gloss. 5. num. 1. Secunda conclusio, quod illud tempus sibi currit, etiam si talis commissarius dicat & alleget quod fuit ignorans commissionis & voluntatis defuncti. Tertia conclusio, quod transacto illo tempore non potest aliquid facere & disponere commissarius, tanquam si nunquam tale mandatum vel commissio esset sibi data vel concessa, sed bona defuncti pertinent successoribus ab intestato eius. Quarta conclusio, quod si aliquid certum & determinatum sit sibi commissum,

commissum, & commissarius intra istud legale non fecit, habetur pro facto & disposito.

2 Pro cuius perfecta declaratione: Primò quærò, an in casu huius legis testator possit maius, vel minus tempus concedere commissario ad ordinandum testamentum: & breuiter resolutiuè teneo quòd sic: quia plena & libera potestas & facultas testandi est sibi à iure concessa, & per consequens, modum, conditionem, & tempus apponere: *vt in l. 1. C. de sacros. Eccl'es. cum simil.* in quæ non repugnant iuri communi: & hoc expressè probat textus iuncta sententia Abbas ibi 2. colum. num. 10. in capite nos pridem, de testam. vbi dicit & tenet Abbas quòd licet executori testamenti sit certum tempus assignatum per illum textum tamen testator potest maius vel minus tempus assignare: & sequuntur ibi communiter Doctores & idem tenet Castillus hic, gloss. 1. Palacios Rub. num. 6. Tellus num. 2. Couarr. in d. cap. nos quidem, numero 1. de testam. Gregor. in l. 6. verbo hasta un año, titul. 10. part. 6. & in gloss. 2. in princip. Matiençus in d. 2. titul. 4. lib. 5. gloss. 2. numero 3. vbi Azuevedus num. 4. ad fin.

Secundò quærò, an commissarius post lapsum huius temporis possit moram purgare, & disponere & ordinare testamentum defuncti secundum facultatem sibi concessam ab eo? & videtur quòd sic: quia regulariter in quolibet actu vel dispositione post lapsum termini habet locum purgatio moræ: textus est in l. insulam, ff. de verb. obligat. & ibi latè Doctores textus in l. continuus, §. item qui insulam, eod. titul. Sed his non obstantibus in casu huius legis ego teneo contrarium, prout tenet Castillus in hac l. verbo, no le fuere dado. Palacios Rubens numero 7. Matiençus in d. l. 7. tit. 4. l. 5. gloss. 3. per totam. Primò per nostram legem, quæ hoc expressè vult & determinat. Secundò, quia quando in aliquo actu vel dispositione ponitur dies & pœna, nunquam habet locum purgatio moræ: textus est in l. traiectitia, §. de illo, ff. de action. & oblig. textus in l. 1. versic. nisi forte, ff. de penum. legata, textus in l. 2. confestim, ff. ad Tertull. textus in l. qui fundum, la 1. ff. de contrah. empt. textus in l. qui ob rem non defensam, ff. de cond. indeb. textus in l. magnam, Cod. de contrah. & commit. stipul. textus in Authent. hoc amplius, Cod. de fideicom. textus in cap. nos quidem de testam. Tertio, quia quando executio est facta à lege & priuat vnum aliquo iure & transfert in alium, non habet locum purgatio moræ, ita probat textus in l. is cui, ff. de leg. 2. & notat Bart. & communiter Doctores textus in l. quam diu. la 3. ff. de acquir. hered. & ibi Doctores & textus expressior cæteris in l. fin. §. sed si quis commun. C. de leg. & tenet expressè Bart. in d. l. si insulam, ff. de verb. oblig. 4. colum. & quest. & ibi communiter moderni.

Tertio quærò, si talis commissarius fuit ignorans commissionis & facultatis sibi concessæ à defuncto, & propter hoc non fecit, deposuit, nec ordinavit testamentum & voluntatem defuncti infra tempus assignatum in lege, an possit restitui, modò sit minor, modò maior: & certè videtur quòd sic, nam si est minor, potest restitui iure minoris ætatis aduersus quemlibet actum, vel contractum in quo est læsus, vel aduersus negligentiam, omissionem, vel lapsum temporis, & aduersus quamlibet præscriptionem legalem, *vt in l. 1. & per totum, ff. de minor. & in l. 1. & per totum, cum pluribus sequentibus titulis, Codic. de integr. restit. minor.* si verò est maior, potest restitui ex clausula generali vel speciali alicuius facti vel iusti impedimenti, & similiter iustæ & probabilis ignorantia: *vt in l. 1. & per totum, ff. ex quibus caus. maior.* Sed his non obstantibus teneo contrarium, imò quòd nullo modo in nostro casu habeat locum restitutio:

quia prædicta iura & similia loquuntur & procedunt, quando minor vel maior vellet sibi restitui ex prædictis causis ad suum commodum & propriam vtilitatem: idem tenet Matiençus in d. l. 7. num. fin. in gloss. 5. Azuevedus ibid. numero 12. secus tamen est quando vellet restitui ad commodum & vtilitatem alterius, quia tunc non potest, sed prædicta iura isto casu loquuntur nec habent locum: cuius ratio potest esse, quia imputandum est ei qui minus sollicito & industrioso amico negotia sua commisit gerenda & gubernanda. Confirmatur, quia licet minor 25. annis non possit esse procurator ad iudicia agendo, nec defendendo, *vt in l. minor 25. annis, ff. de procur. & ibi communis opinio & in l. exigendi, C. eodem titulo, & in cap. qui generaliter, §. fin. extra de pecul. lib. 6. & in l. 5. tit. 3. part.* tamen ad negotia minor, vel maior, potest esse procurator, nec ei isto casu reperiretur concessa restitutio, *vt in d. cap. qui generaliter, §. fin. de procur. lib. 6. & ibi communis opinio & tenent etiam communiter Doctores in prædictis locis, & idem disponit l. 19. tit. 5. 3. part.*

TEXTVS XXXIV.

EL commissario por virtud del poder que tuviere para hazer testamento, no pueda reuocar el testamento que el testador auia hecho en todo ni en parte: salvo si el testador especialmente le dio poder para ello. Id est:

Commissarius virtute potestatis quam habuerit ad testandum, non possit testamentum à testatore (antea) factum reuocare in toto nec in parte, nisi ad id testator specialem potestatem ei dederit.

S V M M A R I V M.

I Ratio dubitandi huius legis.

L E X XXXIV.

NOta dispositionem textus cuius ratio dubitandi potest esse, quia eo ipso quòd testator commisit alteri licentiam & facultatem testandi pro eo, aperte & clarè colligitur, quòd voluit recedere à suo primo testamento quòd fecerat: ergo secundò eius testamento & voluntate recederetur à primo; ita eodem modo isto testamento secundo commissarij: argumento textus in l. cum in 2. ff. de quibus mod. test. infirm. textus in §. posteriore, Instit. eod. tit. cum similibus.

Secunda ratio dubitandi potest esse, quia ille qui habet facultatem & licentiam gerendi aliquem actum firmatiuè & dispositiuè, potest etiam illum gerere priuatiuè, & per consequens actum semel gestum reuocare, textus est in l. solent, versic. nec liberandi, ff. de officio proconsulis, & legati, textus in l. 2. ff. de re iudic. cum similibus. Tertia ratio dubitandi potest esse, quia distractus & renocatio alicuius actus est eiusdem naturæ & qualitatis, cuius ipse contractus & ordinatio actus: textus in l. ab emptione, ff. de pactis, & ibi notat Bart. Paul. & communiter Doctores. Quarta ratio dubitandi potest esse, quia eiusdem naturæ, formæ, & qualitatis, cuius est missio ex primo vel secundo decreto est eius renocatio, textus est singul. & vnicus in iure, in l. 4. §. si forte, ff. de damn. infecto, quem ibi notant & commendant Doctores & reputat singul. & vnicum Paul. in l. inbere cauere, ff. de iurisd. comm. iud. in fine.

Sed his non obstantibus contrarium in nostro casu decidit nostra lex, & notantur, imò quòd commissarius cui est concessa facultas testandi pro aliquo, non potest eius testamentum reuocare: & confirmatur ex sequentibus.

sequentibus. Primò quia solennitas quæ requiritur in aliquo actu construendo & faciendo, illa requiritur in destruendo & reuocando: textus est notabilis in *l. hæredes palam, §. si quid post, ff. de testam.* textus in *l. 1. & per totum, ff. de iniusto rupro*, ergo sicut commissarius non potest facere nec ordinare testamentum pro aliquo, nec hæredem in suis bonis facere nec instituere sine expressa & speciali commissione, ut in *l. 31. supra eodem*, ita eodem modo non potest testamentum iam factum, & hæredem institutum reuocare: & in hoc consistit vera & fundamentalis ratio huius legis, quam etiam Palacios affert hic, *num. 1.* Tellus à *1. vsque ad tertium*, & latiùs disputans Matiençus in *l. 8. tit. 4. lib. 5.* Velasquez hic, *num. 1.* Azeuedus in *diçt. l. 8. num. 1.* Menchaca de *successionum creatione, lib. 1. §. 4. num. 3.*

TEXTVS XXXV.

EL commissario no pueda reuocar el testamento que ouiere por virtud de su poder vna vez fecho, ni pueda despues de fecho hazer codicilo aunque sea ad pias causas, aunque referue en si el poder para lo reuocar, o para añadir, o menguar o para hazer codicilo, o declaracion alguna. Id est:

Commissarius testamentum semel à se factum virtute potestatis quam habuerit reuocare non possit, nec (insuper) codicillum facere etiamsi sit ad pias causas etiamsi sibi reseruauerit facultatem illud reuocandi, augendi, minuendi, aut codicillum condendi, seu quicquam in ipso declarandi.

S V M M A R I V M.

1 Fideicommissarius quando fecit testamentum, an possit illud reuocare infra tempus ei assignatum?

L E X X X X V.

2 **N**Ota singularem decisionem huius legis, cuius ratio vera & fundamentalis potest esse: quia cum commissarius non fecit testamentum nomine proprio & ad eius commodum & vtilitatem, sed alterius, statim ut semel fecit & consummauit, est priuatus iure & facultate sibi concessa: argumento textus in *l. iudex postea quam, ff. de reg. iur.* textus in *l. diui fratres, ff. de pœnis*, textus in *l. si ut proponis, C. quomodo & quando iud.* textus in *l. dicere, §. fin. cum l. seq. ff. de arbitris*, vbi habetur & disponitur, quod iudex ordinarius delegatus vel arbiter postquam semel sententiam dixit & pronunciauit, ampliùs non potest illam mutare vel alterare. Tenet idem Tellus hic, *num. 1.* aliam rationem tradunt Gom. Arias hic, Castill. & Ioannes Lup. de Palac. Rub. quem refert Matiençus in *l. 9. tit. 4. lib. 5. gl. 1. num. 1.* & videas etiam Azeuedum ibidem, qui idem in electione iam facta esse testatur & Pelaez de maior. *1. p. 9. 48. num. 45. & 46.* qui in proposito alia cumulat, facit etiam & probat textus in *l. seruit. electione, ff. de legat. 1.* textus in *l. huiusmodi, §. Stichum, eod. tit.* textus in *l. si is cui, ff. de legat. 2.* textus in *l. apud Ausidium, ff. de option. leg.* Vbi habetur quod commissarius cui est commissa electio personarum vel rerum, postquam semel elegit non potest variare: si tamen nulliter fecit & non secundum formam à lege vel defuncto sibi traditam potest reuocare, & aliud perfectum & validum facere: argumento textus in *d. l. dicere, §. fin. cum l. sequenti, & sequenti, ff. de arbitris*, videas Tellum hic, *n. 35.* & Matiençum in *l. 9. num. 4. gloss. 1. lib. 5. recop.* vbi latissimè confirmatur etiam ex doctrina & conclusione Glossæ singularis in *l. quid quid astringenda de verborum, gloss. 3.* quæ habet quod Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

quando alicui competit ius declarandi à lege vel ab homine, postquam semel declarauit, non potest amplius declarationem mutare, & ad hoc summè notat & commendat ibi Bart. & communiter Doctores & reputat singularem & vnicam Panormitanus, Alex. & Ias. idem Panormitanus in *d. l. si quis intentione ambigua, ff. de iudiciis*, Bald. in *cap. canonum statutum, de constit. pen. col.*

TEXTVS XXXVI.

Quando el commissario no hizo testamento ni dispuso de los bienes del testador porque pasó el tiempo, o porque no quiso, o porque se murio sin hazerlo: los tales bienes vengán derechamente a lo sparientes del que le dio el poder que ouieffen de heredar sus bienes ab intestato: losquales (en caso que no sean hijos ni descendientes legitimos), sean obligados a disponer de la quinta parte de los tales bienes por su anima del testador: a loqual si dentro del año cuentado dende la muerte del testador no la cumpliere, Mandamos que nuestras justicias los compellan à ello, ante lasquales lo puedan demandar, y sea parte para ello qualquiera del pueblo. Id est:

Quum commissarius testamentum non condiderit, nec de bonis testatoris disposuerit, eo quod terminus sibi constitutus fuit elapsus: aut quia noluit, aut quia morte præuentus non potuit, eiusmodi bona directè veniant illius consanguineis qui dedit potestatem, qui & ab intestato futuri essent illius hæredes. Hi in casu quod non sint filij nec legitimi descendentes, teneantur disponere de quinta bonorum parte pro anima testatoris: quod nisi intra annum à morte testatoris numeratum compleuerint, precipimus, ut illos nostri iustitia ministri ad illud compellant, ante quos de ea re possint postulari vel a quouis de plebe.

S V M M A R I V M.

1 Quinta pars bonorum debet distribui pro anima defuncti infra annum.
2 Si quis decedat ab intestato, nullo dato commissario an proximior successor teneatur dare quintam partem pro anima?

L E X X X X V I.

NOta ex ista lege duas notabiles conclusiones: Prima quod si commissarius cui data ab aliquo facultas testandi non fecit testamentum infra tempus legitimum, quia noluit vel non potuit, non potest postea facere, sed priuatur iure & facultate sibi concessa: & hæreditas venit & defertur ab intestato proximiori successor cui deberet applicari si talis commissio non esset data.

Secunda conclusio, quod non extante legitimo successore ab intestato ex filiis vel descendibus, vel ascendibus: quod quinta pars bonorum necessariò infra annum debet distribui pro anima defuncti, & ad hoc potest compelli per quemlibet de populo: & ista decisio non reperitur alibi de iure communi: modus tamen executionis eius benè potest confirmari per textum in *l. nulli, C. de Episc. & cleric.* vbi habetur quod legatum pium per testatorem relictum, debet exequi infra annum, modò & forma de qua ibi: & potest peti à iudice per quemlibet de populo eius executio: & ad hoc notat & reputat singul. Bald. penult. column. *num. 13.* & alij DD. Anton. & Canonista in *cap. si hæredes de testament.* Spec. in *tit. de instrum. edil. §. nunc verò aliqua, versic. sed nonne.* Roman. in

Authent. similiter, Cod. ad leg. Falcid. num. 4. & probat lex 1. & per totum tit. 10. 6. part. Circa quam legem.

2 Primò quæro, si quis decedat ab intestato nullo dato commissario, an habeat locum nostra lex, ut proximior successor teneatur quintam partem bonorum defuncti pro anima eius distribuere? & resolutiue teneo quòd non: Et benè, est enim decisio exorbitans, & ad hunc casum non trahenda ut per Castillum hic, *verbo, del testador*, qui licet contrarium videatur tenere, ut compelli possit saltem de æquitate canonica quintam partem impendere, quod tamen ipse non existimo admittendum indistinctè, sed relinquendum iudicis arbitrio: cum conditionaliter & in casu certo & limitato loquatur lex, scilicet quando est datus commissarius à testatore: & conditio testatoris contrahentis, vel legis debet seruari in forma specifica: ut in *l. in conditionibus primum locum, & per totum, ff. de cond. & demonst. & in l. 1. & per totum, ff. de cond. infertis*. Item etiam quia limitata causa limitatum parit effectum: ut in *l. age cum Geminiano, C. de transact. & in l. in agris, ff. de acquir. rer. dom.*

Secundò quæro, si infra annum non compellatur per aliquem de populo, an iudex ex officio possit compellere? & similiter teneo quòd sic, quia regulariter in casibus in quibus admittitur quilibet de populo ad petitionem vel accusationem, admittitur etiam iudex ex officio pro bono publico: argumento textus in *l. congruit, ff. de offic. prad.* textus in *l. nec quicquam, §. advocatos, ff. de offic. procons.* textus in *l. pen. ff. de offic. praefect. vigil.* textus in *l. profectitia, vers. sed & si proponas, ff. de dotib.*

Tertiò quæro, si hæredes ab intestato de quibus in ista leg. non adimpleant voluntatem defuncti infra istum annum, an priuentur hæreditate? & teneo quòd non: quia quando expressè ipsi vel commissarij specialiter grauantur aliquid adimplere, priuantur commodo sibi relicto si non fecerint: ut in *Auth. hoc amplius, Cod. de fideicommiss. & in Auth. de hered. & falcid. §. si quis verò non implens, coll. 1.* tamen in nostro casu non priuantur, quia expressè & specialiter non fuerunt grauari, sed grauamen descendit ab ista lege quæ expressè disponit quid fiendum in casu quo non impletur: quia distribuitur prædicta quinta pars bonorum. Ex qua lege sic intellecta & declarata notandum & inferendum est, quòd licèt regulariter & indistinctè mortuo aliquo ab intestato, nunquam auferatur aliqua pars bonorum à successoribus ab intestato, nec applicetur alteri, tamen hodie per nostram legem solùm isto casu quo relinquitur commissarius & nihil disposuit, applicatur ista quinta pars bonorum defuncti distribuenda pro anima eius. Ex qua etiam lege corollariè inferas vnum singulare & speciale piæ causæ, quod alibi non repertum erat de iure communi & regio, ex omnibus quas colligunt Doctores in propriis locis: & melius quàm alibi Roman. in *Authent. similiter, Cod. ad leg. Falcid.* Adde & nota & huic adiunge sequentes. Prima quòd transit dominium sine traditione: textus est in *lege finali, Cod. de sacros. Eccles.* & ibi communiter Doctores. Secunda, quòd valet donatio præsentium & futurorum, argumento textus in *Auth. ingressi, C. de sacros. Eccles.* quia si per ingressum religionis potest quis alienare personam, & subiicere monasterio vel pio loco, à fortiori bona sua præsentia & futura: & isto fundamento & consideratione hoc tenet Bart. in *lege finali, Cod. de pactis final. colum. num. 13.* Bald. in *Authent. si qua mulier, Cod. de sacros. Eccles. fin. colum.* Abbas, vbi reputat singul. in *cap. final. de success. ab intestat.* idem Abbas & alij Canonistæ in *cap. in presentia de probat.* Iason qui benè loquitur in *dicta l. final. Cod.*

de pactis, final. colum. pro quibus facit etiam bonus textus secundum eos in *l. iubemus, nulli Cod. de sacros. Eccles.* licet contrarium teneat Alex. in *l. stipulatio hoc modo concepta, de verbor. obligat.* & Ludouic. Roman. in *d. Authent. similiter, 4. colum. num. 19.* Tertia quòd si mulier fideiussit pro dote vel causa pia, non iuuatur Velleiano: textus est in *l. pen. & fin. Codice ad Velleianum*, & ibi communiter Doctores. Quarta, quòd licet grauatus restituere hæreditatem si sine liberis decesserit non teneatur restituere si ingrediatur monasterium vel religionem: quia habetur loco filij & expirat conditio, tamen illud est verum præterquam si Ecclesia, monasterium, vel quælibet alia causa pia sit substituta: quia per ingressum religionis non expirat conditio, imò admittitur prædicta pia causa: textus est in *Authent. nisi rogati, Cod. ad Trebellian. & in Authent. unde sumitur*, & communiter Doctores & tenet & declarat benè Romanus in *dict. Auth. similiter, numero 64.* Quinta, quòd licèt legatum piæ causæ reperiatu cancellatum, in dubio censetur & præsumitur cancellatum, casu & errore magis quàm ex voluntate defuncti, ut sic valeat & teneat: ita probat textus singul. in *l. proximè, versicul. finali, ff. de his qui in testament. delen.* & ibi notat & commendat Bartol. & communiter Doctores Roman. in *dicta Authent. similiter, num. 51.* Sexta, quòd si duæ vel plures proferantur sententiæ contrariæ, illa præualet siue fauet piæ causæ: textus est in *l. lege Iul. ff. de manumiss.* & ibi notat & commendat Glossa ordinaria Bart. Alber. & communiter Doctores antiqui, textus in *l. inter pares, ff. de reg. iur.* textus in *cap. ex literis, extra de probat.* & ibi Glossa ordinata & communiter Canon.

Septima, quòd licèt donatio omnium bonorum annulletur per superuenientiam liberorum, ut in *leg. si unquam, Cod. de reuocand. donat.* tamen si fiat piæ causæ, non reuocatur nisi quo ad legitimam: Glossa est singularis & ordinata in *cap. quicumque, 12. quest. final.* quam ibi summè notant & communiter Doctores, Bartol. & legistæ in *l. Titia, ff. de leg. 2.* Bald. & alij in *l. 1. Cod. de inoffic. donat.* Octaua, quòd licèt eo casu quo quis vendit rem suam duobus, præferatur ille cui prius est tradita: ut in *l. quoties, Cod. de rei vend.* tamen illud verum, præterquam si prius vendatur piæ causæ, quia illa præfertur, ita Ioan. Andr. in *cap. continebatur, de his que sunt à prad. sine conf. cap. & fundat benè Roman. in dicta Authent. si milit. num. 29.* Nona, quòd licèt in contractibus innominatis re integra habeat locum pœnitentia, ut *l. si pecuniam, de cond. ob causam*, tamen in contractibus gestis ad piam causam non habet locum pœnitentia: ita probat textus in *l. si ego, §. 1. ff. de iure dotium*, quem ad hoc reputat singularem & vnicum Baldus in *l. sicut ab initio, Cod. de action. & obligat. in fin.* qui licet loquatur in dote, eadem ratione debet extendi ad aliam causam piam, ut in *leg. si quis pro redemptione, Cod. de donat.* Decima, quòd quilibet admittitur sine mandato pro causâ pia: ita Specul. in *titulo de instrum. edil. §. nunc verò aliqua, versicul. sed nonne*, Roman. vbi supra, num. 4. Undecima, quòd licet relicto vel legatum tali anno vel tempore debeat in *fin. ut in leg. qui hoc anno, de verb.* tamen in causâ pia debetur in principio: ita probat textus in *l. si ita fuerit libertas relicta de manumiss. testam.* Duodecima, quòd licèt regulariter quando legatum fit genericè & obscure debeat intelligi de minori re vel summa, tamen fallit si fiat pro pia causa: ita probat textus singularis in *l. Titia, §. fin. ff. de auro & arg. leg.* & ibi communiter Doctores.